

786

486
Η ΛΟΓΟΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΤΩΝ ΣΟΦΙΣΤΩΝ

ΚΑΙ

Ο Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1898

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΩΑΛΤΑΤΤΕ

ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ

ΚΥΡΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΝ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΝ

Ὁ κ. Γ. Χατζιδάκης ὢν, ὡς φαίνεται, λίαν μικροφιλότιμος, καὶ ἔχων τὴν μωρὰν ἀξίωσιν ἀβασανίστως νὰ ἀποδέχωνται πάντες οἱ ἄλλοι ἐκόντες ἄκοντες τὰς ἑαυτοῦ γνώμας, ὅσον αὐταὶ καὶ ἂν εἴνε ἄλλως αὐθαιρετοὶ καὶ ἀστήρικτοι, οὐδαμῶς ὠκνησε λάβρος νὰ ἐπιτεθῆ κατ' ἐμοῦ, ἐπειδὴ ἐγὼ ἐν τῷ Θ' Τόμῳ τῆς « Ἀθηνᾶς » (σελ. 161 καὶ ἐξῆς), μὴ ἀποδεχόμενος ὅσα αὐτὸς κατεχώρισεν ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ (Τόμ. Η' σελ. 458 κέξ.) « περὶ φαινομένων τινῶν φθογυικῶν ἀνωμαλιῶν », ἐτόλμησα, πρᾶγμα ἀνήκουστον, νὰ δείξω δυσπιστίαν πρὸς τὸ κύρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῶν δογματικῶν αὐτοῦ ἀποφάνσεων. Οὐδαμῶς ὠκνησεν ἐν τρισὶ σχεδὸν τυπογραφικοῖς φύλλοις ἀκόμψως μὲν νὰ ἐπαινῇ ἑαυτὸν καὶ ἐξαίρη τὴν γλωσσολογικὴν αὐτοῦ σοφίαν καὶ τὸ ὑπέροχον τῶν ἑαυτοῦ ἀρχῶν καὶ μεθόδων, μετὰ πολλῆς δὲ αὐταρεσκείας, κινούσης τὸ μειδιάμα τοῦ ἀναγνώστου, νὰ ἐπιτιμᾷ ἐκάστοτε ἐμοί, τολμήσαντι, θαυμαστὸν εἶπεῖν! νὰ γράψω ἐν τῷ εἰρημένῳ περιοδικῷ (σελ. 161) ὅτι « καὶ νῦν μετὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Χατζιδάκη γραφέντα διατελῶ ἔχων περὶ τῶν φαινομένων τούτων τὴν αὐτὴν γνώμην, ἣν καὶ ἐξ ἀρχῆς, οὐχὶ ἐκ φιλονικίας ἢ ἰσχυρογνωμοσύνης, ὅπερ νομίζω ἴδιον μικρόνου καὶ μικροφιλοτίμου ἀνθρώπου, ἀλλὰ χάριν αὐτῆς τῆς ἀληθείας »· ἐμπλεως δὲ ὀργῆς δὲν εὐρίσκει ἰκανὰς λέξεις συχνὰ νὰ κακίζῃ ἡμᾶς ἐπὶ τῇ τόλμῃ ἡμῶν ταύτῃ καὶ τῇ εἰλικρινεῖ ἀποφάνσει τῆς ἡμετέρας πεποιθήσεως ὅτι ὅσα ἰσχυρίζεται ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης στηρίζονται « ἐπὶ τῆς συγχύσεως τῶν ἀσυγχύτων καὶ τῆς ἀγνοίας τῶν γινωσκόντων ». Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς

πρὸς ἐμὲ « Ἀνταποκρίσεως » αὐτοῦ (Τόμ. Θ' σελ. 186) λέγει ὅτι ἐπιμελῶς (πᾶς τις ἐρωτᾷ διὰ τί;) ἀπέφυγεν ἐπὶ πλείστα ἔτη νὰ διαλάβῃ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς καὶ ἐλπίζει, ἂν ὁ Θεὸς δῶ αὐτῷ ὑγίαν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθησομένη Ἑλληνικῇ Γραμματικῇ διεξοδικῶς νὰ ἐξετάσῃ τὸ περὶ αὐτῆς, ὡς λέγει, πολυθρύλητον ζήτημα, καταλαμβάνεται ὑπὸ ἐκπλήξεως (ἐν σελίδι 234), διότι ἡμεῖς ἐν σελίδι 185 ἔσχομεν τὴν ἀπρονοησίαν νὰ γράψωμεν πρὸς αὐτὸν τὰ ἐξῆς: « Περαιῖνων τὴν πρὸς τὸν κ. Χατζιδάκην ἀπόκρισίν μου, κρίνω δίκαιον νὰ ἀποτείνω πρὸς αὐτὸν μίαν ἔτι παρατήρησιν. Ἐὰν ἐπιθυμῇ, ὡς ὑπέδειξε, νὰ στηρίξῃ ἤδη καὶ δημοσίᾳ μετὰ ὀκτώ ἐνιαυτούς τὴν γνώμην, ἣν ἰδίᾳ ἐξ ἀρχῆς ἀποφαίνεται πρὸς ὁμοεθνεῖς τε καὶ ξένους, ὅτι εἶνε ἄστοχα τὰ ὑπ' ἐμοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς γραφέντα, καθῆκον ἔχει, νομίζω, νὰ καθορίσῃ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ θέσιν ἐν τῷ ὅλῳ ζητήματι, ἵνα δύνωμαι καὶ ἐγὼ ἐν διαφωνίᾳ ἀκριβέστερον νὰ ὑποτυπῶ πρὸς αὐτὸν τὴν περὶ ἐκάστου ἐναντίαν ἢ διάφορον γνώμην μου. Ὅφειλε δηλαδὴ νὰ δηλώσῃ ὠρισμένως καὶ κατηγορικῶς: Εἶνε Ἐρασμικὸς ἢ οὐ; Πιστεύει εἰς τὸ κῦρος τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν καὶ Τεχνογράφων ἢ ἔχει ἰδίαν γνώμην καὶ τίνα; Ἐκ τίνων ἀρχῶν ὀρμᾶται εἰς τὰ ἑαυτοῦ συμπεράσματα » κτλ. Ὑπὸ τούτων τῶν ἐρωτήσεων ἐξεπλάγη, ὡς λέγει, ὁ κ. Χ. καὶ μετὰ ἱερᾶς ἀγανακτήσεως ἐπίφωνεῖ: « Ἀπαιτεῖ λοιπὸν παρ' ἐμοῦ ὁ κ. Παπαδημητρακόπουλος νὰ διαλάβω κατὰ πλάτος περὶ τοῦ ζητήματος καὶ νὰ ὀνομάσω καὶ ὀρίσω χρόνους, κριτήρια κ.τ.τ., νὰ δηλώσω τί πιστεύω περὶ τούτου καὶ ἐκείνου καὶ τί οὐχὶ (πρόκειται, ὡς φαίνεται, περὶ ἱερᾶς τινος ἐξετάσεως) κλπ. κλπ. πράγματα καὶ ζητήματα, περὶ ὧν ἂν διελάμβανον, ὀλόκληρος τόμος τῆς « Ἀθηνᾶς » δυσκόλως θὰ ἐξήρκει ». Ὑποκρίνεται βεβαίως λέγων ταῦτα ὁ κ. Χ., διότι ἐγὼ δὲν ἀπήτησα παρ' αὐτοῦ κατὰ πλάτος νὰ διαλάβῃ περὶ τοῦ ζητήματος, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ καθορίσῃ τὴν ἐν αὐτῷ ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ θέσιν, ἵνα καὶ ἐγὼ γινώσκω πρὸς τίνος πίστεως καὶ τίνων ἀρχῶν ἄνθρωπον ἔχω νὰ συζητῶ καὶ πῶς ὀφείλω νὰ ὑποτυπῶ ἐκάστοτε τὰς πρὸς αὐτὸν ἀποκρίσεις μου ἐν τῇ ὑπερασπίσει τῶν ἀποδείξεών μου ἐκείνων, ἅς αὐτὸς ἤθελεν εὔρει ἕνεκα τοῦ ἀστόχου αὐτῶν ἀξίας ἐλέγχου καὶ κατακρίσεως. Τοιοῦτος δὲ καθορισμὸς ἠδύνατο καὶ διὰ συντόμου ὁμολογίας νὰ περανθῇ, καὶ καθῆκον εἶχε διὰ βραχέων νὰ

δηλώση τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐμοί τε καὶ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς « Ἀθηνᾶς », ὡς διὰ βραχέων μὲν, ἀλλ' ὠρισμένως καὶ κατηγορικῶς διέβαλλεν ἐκάστοτε ἐν κρυπτῷ καὶ ἰδίᾳ πρὸς ὁμοιογενεῖς τε καὶ ξένους τὰ ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα, καὶ ὡς ὠρισμένως καὶ κατηγορικῶς ἀνεκινουῦτο τῷ ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγεγομένῳ Friedrich Blass ἰδίᾳ βεβαίως, (ἀφοῦ δημοσίᾳ « ἐπιμελῶς εἶχεν ἀποφύγει ἐπὶ τσαῦτα ἔτη νὰ εἴπῃ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς), ὅτι εἶνε θιασώτης ἐκείνου καὶ δὴ σφοδρότατος Ἑρασμικός, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν οὐ μόνον τῷ Blass, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ κ. Χατζιδάκῃ. Ὁ Blass δηλαδὴ ἐν τῷ Litterariches Centallblatt (1891 N° 46) γινώσκων καλῶς ἐξ ἰδιαιτέρων πληροφοριῶν τὰ φρονήματα τοῦ κ. Χατζιδάκῃ, ἀντιτάσσει πρὸς ἐμὲ τὸν φανατικόν, ὡς με ὀνομάζει, αὐτόν τε καὶ τὸν κ. I. Ψυχάρην, τὸν φανερώς καὶ δημοσίᾳ κηρύξαντα ἑαυτὸν πιστὸν θιασώτην καὶ θεράποντα τοῦ Blass· ὁ δὲ κ. Χατζιδάκῃς, ἡσθεὶς ἐπὶ τῇ ἀπονεμηθείσῃ αὐτῷ τιμῇ, ἔσπευσεν ἐν τῇ γερμανιστὶ ἐκδοθείσῃ Εἰσαγωγῇ αὐτοῦ εἰς τὴν γραμματικὴν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης νὰ ὀνομάσῃ τὴν πραγματείαν τοῦ Blass ὠραῖον βιβλίον, das schöne Buch von Blass, μὴ θέλων νὰ φανῇ ἀχάριστος πρὸς τὸν ἀξιώσαντα αὐτόν τῆς ἐπιζήλου προσωνομίας τοῦ Ἑρασμικοῦ, καὶ ὑποληφθῆ ὑπ' αὐτοῦ ὑστερίζων τοῦ κ. Ψυχάρη τῇ συνέσει καὶ εὐμαθίᾳ. . Ἀποροῦμεν τῇ ἀληθείᾳ πῶς ὁ κ. Χατζιδάκῃς, ἀφοῦ ἀπαξ συνετάξατο τοῖς Ἑρασμικοῖς, ἐν τῷ κρυπτῷ τοῦλάχιστον, ἔπειτα προκαλούμενος ὀκνεῖ νὰ δηλώσῃ τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐν τῇ « Ἀθηνᾶ » καὶ ἀποφεύγει νὰ ὁμολογήσῃ δημοσίᾳ ὅτι εἶνε Ἑρασμικός, προφασιζόμενος ὅτι ἐγὼ ἀπαιτῶ παρ' αὐτοῦ κατὰ πλάτος νὰ διαλάβῃ περὶ τοῦ ζητήματος! Οὐδὲν ὄνειδος τὸ νὰ ἔχῃ τις ἐκ συνειδήσεως ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πίστιν, ἀλλ' ὄνειδος καὶ μέγα προσάπτει ἑαυτῷ ὁ ζητῶν νὰ ἐξομοιωθῆ πρὸς τὴν νυκτερίδα, περὶ ἧς ὁ Λαφονταῖνος ἐν τῷ ὠραίῳ αὐτοῦ μύθῳ « La schauve-suris et les deux bellettes » διηγεῖται ὅτι ἡ πονηρὰ κατὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν περίστασιν ἐνταῦθα μὲν ὑπεκρίνετο ὅτι εἶνε πτηνόν, ἐκεῖ δὲ ὅτι εἶνε μῦς.

Moi souris! de méchants vous ont dit ces nouvelles.

Grâce à l'auteur de l'univers,

Je suis oiseau, voyez mes ailes.

Και πάλιν

Moi, pour telle passer ! Vous n'y regardez pas.
Qui fait l'oiseau ? c'est le plumage.
Je suis souris ; vivent les rats !
Jupiter confonde les chats !

Ἐτι δὲ μεῖζον ὄνειδος προσάπτει τις ἑαυτῷ, ὅταν ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος τῆς μικροφιλοτιμίας, τῆς οἰήσεως καὶ τῆς φιλαυτίας ἐκ παντὸς μὲν τρόπου ζητῆ νὰ συγκαλύψῃ τὰ ἑαυτοῦ σφάλματα, παντοίας δὲ ἐπινοῆ αἰτιάσεις κατὰ τοῦ τάναντία φρονούντος, διαστρέφων τοὺς λόγους αὐτοῦ ἢ παραλείπων οὐσιώδη μέρη τῶν αὐτοῦ ἀντιρρήσεων. Καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ δὲν πρόκειται περὶ ζωῆς ἢ θανάτου, περὶ κτήσεως ἢ ἀπωλείας μεγάλου τινὸς ἀγαθοῦ, ἀλλὰ περὶ μικροῦ καὶ ἐλαχίστου πράγματος, ἂν αἱ γραφαὶ Ἄριστοκλίδης, Νεοκλίδης, Ἡράκλεια, Προμηθία, εὐνήθια, Ἀνάκιον, γεγονεῖα καὶ αἱ ὁμοιαὶ ταύταις εἶνε ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων, συστειλάντων τὴν εἰ ἦτοι τὸ μακρὸν ι εἰς ι βραχὺ καὶ ἀπολεπτυνάντων τὸ υ εἰς ει, ὡς εἶπομεν ἡμεῖς, ἢ εἶνε φαινόμενον ἀπλῆς ἀναλογίας καὶ μεταπλασμοῦ, ὡς διατείνεται ὁ κ. Χατζιδάκης. Ὑποκρίνεται δὲ καὶ πάλιν ὁ κ. Χ., ἰσχυριζόμενος ὅτι κινδυνεύει τὸ κύρος τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ καθόλου ἢ μέθοδος καὶ αἱ γλωσσολογικαὶ αὐτοῦ ἀρχαί, ἂν ἐγκατελίμπανεν αὐτὰς ἀμφιβαλλόμενας καὶ μὴ ἔσπευδε παραχρῆμα ἐκ παντὸς τρόπου, θεμιτοῦ καὶ ἀθεμιτοῦ, νὰ ἀποκρούσῃ πᾶσαν ἐναντίαν γνώμην περὶ τῶν εἰρημένων γραφῶν (σελ. 187). Δὲν ἠγνῶει βεβαίως ὁ κ. Χ. ὅτι δύναται τις νὰ ἔχῃ τὰς αὐτὰς ἐτέρῳ τινὶ ἐπιστημονικὰς ἀρχάς, καὶ ὅμως ἄνευ κινδύνου τινὸς νὰ διαφωνῇ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φαινομένου. Ἡ διαφωνία αὕτη οὐχὶ σπανίως ἀλλὰ πολ- λάκις παρατηρεῖται ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστήμαις κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἀγνώστου τὴν αἰτίαν φαινομένου, οὐδεὶς δὲ σωφρονῶν καταφεύγει εἰς ἀθεμίτους αἰτιάσεις τοῦ διαφωνούντος καὶ ἔχοντος λόγους νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς τὸ ἀναμφισβήτητον τῆς ἀπορριπτομένης ἐρμηνείας. Καὶ ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπάρχῃ ἄλλος ἄνθρωπος ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὅστις ἐπιμελῶς ἀποφυγῶν ἐπὶ πλεῖστα ἔτη νὰ

δηλώση τίνα γνώμην ἔχει περὶ ἐπιστημονικοῦ τινος ζητήματος, περὶ οὐ τοσαῦτα καθ' ἡμέραν λέγονται καὶ γράφονται ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ προκαλούμενος ἐνδοιάζει νὰ καθορίσῃ τὴν ἐν αὐτῷ ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ θέσιν, ἔπειτα ἔχει τὴν τόλμην, ὡς ὁ κ. Χατζιδάκης, νὰ μέμφηται τοὺς δημοσίᾳ καὶ διεξοδικῶς πρὸ πολλοῦ χρόνου πραγματευθέντας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὡς ἐργαζομένους δῆθεν νὰ ἐλέγξωσι τὰς ἐπιμελῶς ἀποκρυπτομένας ἀρχὰς αὐτοῦ καὶ μεθόδους καὶ καταλύσωσι τὸ κῦρος τῆς ἀγνώστου αὐτοῖς καὶ περὶ ἄλλων πραγμάτων ἀπὸ τῆς ἔδρας γινομένης ὑπ' αὐτοῦ διδασκαλίας. Πᾶς ἄλλος θὰ ἐκωλύετο νὰ γράψῃ τοιαῦτα, πολλῶ δὲ μᾶλλον νὰ κομπορημονῇ ὅτι «χρέος ἱερὸν ἔχει νὰ μάχηται ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς φιλάτους» (σελ. 186), ἐν τῇ μάχῃ δὲ ταύτῃ νὰ ἐμφανίζῃ μεθόδους πλάνης, μικροφιλοτιμίας καὶ διαστροφῆς.

Πόσῃν δὲ μικροφιλοτιμίαν ἔχει ὁ κ. Χατζιδάκης νὰ συγκαλύπτῃ τὰ ἑαυτοῦ ἐλλείμματα, καὶ πόσῃν ἡδονῇ νὰ κακίξῃ τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν, ἐπιρρίπτων αὐτοῖς τὰ ἴδια σφάλματα διὰ περιτέχνου ἢ μᾶλλον γελοίας διαστροφῆς τοῦ τε νοῦ καὶ τοῦ γράμματος τοῦ ἐλέγχου, ἀποδεικνύουσι τὰ ἐξῆς.

Ὁ θεμέλιος λίθος καὶ ἡ ἀδαμαντίνη, ὡς εἶπεν, κρηπίς, ἐφ' ἧς ὁ κ. Χ. ὠκοδόμησε σύμπασαν τὴν περὶ τῶν εἰρημένων γραφῶν ἀναλογικὴν καὶ μεταπλαστικὴν αὐτοῦ θεωρίαν εἶνε τὸ ἐξῆς χωρίον τῆς πρώτης αὐτοῦ πραγματείας τῆς καταχωρισθείσης ἐν τῷ Η' Τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς» (σελ. 461), τῆς ἐξελεγχθείσης ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Θ' Τόμῳ τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ (σελ. 461-85). «Ἀρκουσαν, λέγει, αἰτίαν, ὡς ἐγὼ πείθω ἑμαυτόν, πᾶσι τούτοις καὶ ἄλλοις οὐκ ὠνομασμένοις ἀνευρίσκω ἐν τούτῳ ὅτι, ἐπειδὴ ἀρχαίῳθεν τὰ ἐπιθήματα ταῦτα προσετίθεντο τοῖς ποικιλοτρόπως καταλήγουσι θέμασι καὶ συνεδέθησαν μετ' αὐτῶν εἰς μίαν λέξιν, τὰ πρότερον ἀπλᾶ καὶ ἐνιαῖα τὸν τύπον ἐπιθήματα ἐγένοντο πολύμορφα, οὕτω δὲ ἐπῆλθεν εἰς τὴν συνειδήσιν τῶν λαλούντων σύγχυσις τις περὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῶν τύπου, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλοτε ἄλλην μορφήν ἀδιαφόρως μετεχειρίζοντο», τὸν τύπον δηλονότι Νεοκλείδης ἀντὶ Νεοκλείδης, γεγονεῖα ἀντὶ γεγονυ(ῖ)α κτλ. Ἡμεῖς ἀποκρινόμενοι πρὸς τὰ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Χ., παρετηρήσαμεν αὐτῷ τὰ ἐξῆς· ὅτι ἡ φράσις «τὰ ἐπιθήματα προσετίθεντο τοῖς ποικιλοτρόπως

καταλήγουσι θέμασιν» εἶνε μετὰ τινος ὑπερβολῆς εἰρημένα ἐν ζη-
τῆματι ἐν ᾧ ἐξετάζονται μόνον θέματα λήγοντα εἰς σύμφωνον
καὶ θέματα λήγοντα εἰς ε, ἐν δὲ μόνον θέμα λῆγον εἰς α ἐν τῇ λέξει
Ποτειδαῖται· οὐχὶ δὲ ἀκριβῶς λέγεται ὅτι «τὰ πρότερον ἀπλᾶ καὶ
ἐνιαῖα τὸν τύπον ἐγένοντο πολύμορφα», διότι δὲν ἐγένοντο, ὡς λέγει,
πολύμορφα ἀλλὰ δίμορφα, μόνον εἰς -εἶδης καὶ -ίδης, -εἴτης
καὶ -ίτης, -ειον καὶ -ιον, -εἰα καὶ -ία, καὶ ἐγένοντο δίμορφα,
οὐχὶ διότι τὰ ἐπιθήματα συνεδέθησαν μετὰ τῶν τοιούτων θεμά-
των εἰς μίαν λέξιν, ὡς εἰ πρότερον ἦσαν κεχωρισμένα εἰς δύο λέξεις,
ἀλλὰ διότι τὸ φωνῆεν τῶν ἐπιθημάτων συνεκεράσθη διὰ τῆς ἐνεργείας
τῶν φωνητικῶν νόμων μετὰ τοῦ προηγουμένου ε τοῦ θέματος
εἰς μίαν συλλαβὴν, Ἄτρείδης Ἄτρείδης». Πρὸς ταῦτα δὲ ἀντα-
ποκρινόμενος ὁ κ. Χ. (Τόμ. Θ' σελ. 202-3) λέγει ὅτι ἔλλειψιν ἐν
τῇ φράσει αὐτοῦ εὐρίσκει μίαν μόνην, ὅτι παρέλιπε νὰ προσθήσῃ τῷ
συνεδέθησαν τὰς λέξεις διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν
νόμων· καὶ εἶπε μὲν, λέγει, τοῦτο ἀκριβέστερον ὁ κ. Π., ἀλλὰ πε-
ριέπεσεν ἅμα καὶ εἰς μικρὰν ἀνακρίβειαν, διότι καὶ μετὰ τοῦ α καὶ
μετὰ τοῦ ο καὶ τοῦ ω καὶ οὐχὶ μετὰ τοῦ ε τῶν θεμάτων ἠδύνατο
νὰ συνδέηται τὸ ἐπίθημα -ίδης, -ίτης, -εἰα, -εἰον κλ. Πρβλ. Πε-
ριθοῖδαι, Φιλοίτης, Ἡρώδης, εὐνοῖα, Ἀθήναιον, ἠρῶον κτλ.
Κατόπιν δὲ μετὰ μειρακιώδους μικροφιλοτιμίας ἐπιφέρει «Οὐδὲ ἐσφά-
λην ἄρα ἐγὼ εἰπὼν ὅτι ταῦτα προσκολληθέντα εἰς τὰ ποικιλοτρόπως
καταλήγοντα θέματα κατέστησαν πολύμορφα, ἀλλ' ὁ κ. Παπαδημη-
τρακόπουλος διατεινόμενος ὅτι εἰς μόνον τὰ εἰς ε λήγοντα προσετέ-
θησαν καὶ δίμορφα οὐχὶ πολύμορφα ἐγένοντο τὰ ἐπιθήματα». Τί
πρῶτον νὰ θαυμάσῃ τις ἐν τούτοις, τὴν ἀπρόσιτον τοῖς ἄλλοις σοφίαν
τοῦ κ. Χ., μόνου γινώσκοντος ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχει
οὐ μόνον Νεοκλείδης ἀλλὰ καὶ Περιθοῖδης, οὐ μόνον Μαρωνεῖ-
της, ἀλλὰ καὶ Βουτοίτης, ἔτι δὲ καὶ Ἡραῖον καὶ Ἀθήναιον καὶ
ἠρῶον καὶ μπτρῶον καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἢ τὴν πονηρίαν, ὑφ' ἧς
ἐλαυνόμενος ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ γρα-
φέντων τὰς λέξεις «ἐν ζητῆματι ἐν ᾧ ἐξετάζονται μόνον θέματα λή-
γοντα εἰς ε, ἐν δὲ μόνον εἰς α, τὸ Ποτειδαῖται», ἵνα ἐπ' ἐμὲ ἐπιρρίψῃ
τὸ ἴδιον παράπτωμα; Καὶ τοῦ ἀναγνώστου δὲ ὀλίγον, ὡς φαίνεται,
ἐφρόντισεν ὁ κ. Χ., ἀπαιτοῦντος παρ' ἐντίμου ἐπικριτοῦ νὰ μὴ πα-

πραχάρτη τούς λόγους τοῦ επικρινομένου, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ καί δικαιοσύνη νὰ κρίνη περὶ αὐτῶν. Δέν ἀρκεῖ μόνον νὰ καυχᾶται τις ὅτι «χρέος ἱερὸν ἔχει νὰ μάχηται ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας καὶ πρὸς αὐτούς τούς φιλάτους», ἀλλὰ καὶ ἔργω νὰ τηρῇ τὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν σεβασμόν, ἐὰν μὴ θέλῃ νὰ λάβῃ τὴν προσωνομίαν τοῦ ἀπατεῶνος καὶ πλάνου.

Τῇ αὐτῇ σχολιᾷ μεθόδῳ ἀκολουθῶν ὁ κ. Χατζιδάκης, ἐμοὶ πάλιν ἀποδίδει τὴν αἰτίαν (σελ. 203) ὅτι δέν ἐξήτασε καὶ παραδείγματα ἀντικαταστάσεως τοῦ -οίδης καὶ -ίδης, τοῦ -οίτης καὶ -ίτης, τοῦ -οια καὶ -ια, τοῦ -αιον καὶ -ιον, ἀλλὰ μόνον ἀντικαταστάσεως τοῦ -είδης καὶ -ίδης, τοῦ -είτης καὶ -ίτης, τοῦ -εία καὶ -ια τοῦ -ειον καὶ -ιον. διότι, λέγει, ἐγὼ μόνον ταῦτα, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκεῖνα ἐξετάζω ἐν τῇ «Βασάνῃ», θὰ ἐποιεῖτο δὲ λόγον καὶ περὶ ἐκεῖνων, ἂν ὑπῆρχον τοιαῦτα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ δέν ὑπάρχουσιν, ἐκὼν ἄκων ἀναγκάζεται καὶ αὐτὸς νὰ τηρήσῃ ἱερὰν καὶ εὐφημον περὶ αὐτῶν σιγὴν, μηδὲ νὰ ἐξετάσῃ τὸ παράπαν διὰ τίνα ἰσχυρὸν λόγον δέν ἐλέχθη καὶ Περιθίδης, καὶ Βουτίτης καὶ Λήνια καὶ εὐνία καὶ Ἀθῆνιον καὶ Ληνίτης, ὡς ἐλέχθη καὶ Νεοκλίδης, Μαρωνίτης, Προμήθια κτλ. Καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ κατὰ τὸν κ. Χ. αἱ ἀναλογίαι καὶ συνεκδρομαὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δεικνύουσι καὶ ἡλίου φαεινότερον ὅτι οὔτε καταλήξεων οὔτε ριζῶν φεῖδονται (σελ. 102). Ἄν ἡμεῖς δέν ἐξητάσαμεν γραφὰς ἀνυπάρκτους, οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἐπειδὴ μόνον ἢ εἰ ἤτοι τὸ μακρὸν ι ἢ δύνατο νὰ συσταλῇ εἰς ι βραχύ, οὐχὶ δὲ καὶ ἢ αι καὶ οι, καὶ ἡμεῖς δέν ἠδυνάμεθα νὰ πραγματευθῶμεν περὶ γραφῶν, οὐδαμῶς δυναμένων νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν φωνητικὴν ἡμῶν θεωρίαν· ἀλλὰ τῷ κ. Χατζιδάκῃ, ἐξ ἄλλων ἀρχῶν ὀρμωμένῳ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν γραφῶν Νεοκλίδης, Μαρωνίτης Προμήθια κτλ. δέν ἐπετρέπετο νὰ εἶπῃ ὅ,τι εἶπεν, διότι πᾶς τις μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου δύναται νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν διὰ τίνα ἰσχυρὸν λόγον αἱ νεότευκτοι αὐτοῦ ἀναλογίαι περιορίζουσι τὸ ἑαυτῶν ἔργον μόνον μεταξὺ τῆς εἰκαὶ τοῦ ι, ἀποβάλλουσι δὲ ὅλον τὸ κράτος αὐτῶν, προκειμένου νὰ μεταβάλῃ καὶ τὴν αι καὶ οι εἰς βραχὺ ι; (1). Πόθεν ἢ φειδῶ ἢ μᾶλλον ἢ

(1) Τὸ μέγα τοῦτο ἑλάττωμα τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ νεοτεύκτων ἀναλογιῶν τοῦ κ. Χατζιδάκη, συνιδῶν, ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς οὗτος μετὰ τὰς ἡμε-

ἀδυναμία αὐτῆ τῶν νεοτεύκτων ἀναλογιῶν; Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ὅταν συμβαίῃ ἀναλογία, ἡ κατάληξις μόνον μεταβάλλεται, οὐδεμίαν δὲ ἀλλοίωσιν πάσχει ἡ ρίζα ἐναντίον τῆς ἀποφάνσεως τοῦ κ. Χ. ὅτι αἱ ἀναλογίαι δὲν φεῖδονται οὔτε ριζῶν οὔτε χαρακτῆρων οὔτε καταλήξεων; Ἡ ἀπόκρισις ὅτι δὲν ὑπάρχουσι παραδείγματα ἀντικαταστάσεως τῆς αἰ καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ ι δὲν ἀρκεῖ, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, εἰς τὸν βουλόμενον νὰ μάθῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ἀνυπαρξίας ταύτης καὶ ἐπιθυμοῦντα οὐχὶ ἀβασανίστως καὶ ἀνεξελέγκτως νὰ ἀποδέχῃται τὰς γνώμας τῶν ἄλλων. Αἱ προσωπικαὶ γνώμαι οὐδεμίαν ἔχουσι ἐπιστημονικὴν ἀξίαν, ὅταν δὲν στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀποχρῶντος λόγου, ἀλλὰ κινοῦνται μετέωροι ἐν τῷ ἀέρι, εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε περιδινούμεναι.

Ἀπόδειξις τοῦ ἀστόχου τῶν νεοτεύκτων ἀναλογιῶν τοῦ κ. Χ. εἶνε

τέρας ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν «Ἀποκρίσει» παρατηρήσεις, πανταχοῦ μὲν ἀναμφιδόλως περιεζήτησε καὶ παραδείγματα ἀντικαταστάσεως τῆς αἰ καὶ οἱ διὰ τοῦ βραχέος ι, ἀλλὰ παρὰ πάσας αὐτοῦ τὰς ἐρεῦνας τῆς μὲν αἰ οὐδὲν εὔρε, τῆς δὲ οἱ ἀνεκάλυψε μὲν τέλος πάντων ἐν τῇ ἐξ Ἑργου γραφῇ Ἀλκιτιθίδας, ἢ μετ' ἄκρας αὐταρσεκείας ἐπιδεικνύει πολλαχοῦ τῆς «Ἀνταποκρίσεως» (οἶον ἐν σελ. 203 καὶ 205) ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐκ Τεγέας Ἀλκιθο(ί)δας, ἀλλὰ κακῆ τύχῃ καὶ τὸ ἐν τούτῳ παράδειγμα τοῦ κ. Χ. ἐξελέγχεται σαθρόν, τοῦ Roehl (I. G. A. 39, 4) πάνυ ὀρθῶς ἀναγινώσκοντος Ἀλκιτοῖδας, ἐπειδὴ τὸ Θ τὸ μετὰ τὸ Τ δὲν εἶνε Θ, ἀλλὰ Ο, ὡς μαρτυροῦσι πάντα τὰ ἄλλα Ο τῆς ἐπιγραφῆς, πάντα φέροντα στιγμὴν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν. Ὁμοίαν ἐπιπολαιότητα, ἧς μετέχουσι μᾶλλον ἢ ἦττον καὶ πολλοὶ ἄλλοι Γλωσσολόγοι, δεικνύει ὁ κ. Χ. καὶ ἄλλαχοῦ τῆς «Ἀνταποκρίσεως», οἶον ἐν σελιδι 189 (ἐν ἀρχῇ), ὅταν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὸ ἐκ τῆς εἰ προερχόμενον ι εἶνε βραχύ, φέρῃ ὡς παράδειγμα τὴν γραφὴν Ἀνδροκλίδαι, ἧτις ἀπαντᾷ ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγράμματι τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ (Kaibel, Epigr. addenda 877a), οὐδαμῶς δυνηθεὶς νὰ ἀναλογισθῇ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ κρατεῖ παντελὴς σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων καὶ μαρτυρία ἐκ τοιούτων χρόνων εἶνε λίαν ἀναξιοχρεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. Χ. τὴν γραφὴν ταύτην ἠξίωσε νὰ μεταχειρισθῇ ὅπως μὲ ἐξελέγξῃ παραλογιζόμενον, ὡς εἰπόντα ὅτι τὸ ι τῆς γραφῆς Νεοκλίδης εἶνε βραχύ, ἐνῶ κατ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε μακρόν, διότι τότε ὁ συλλογισμὸς μου θὰ ἦτο ὀρθός, εἰ καὶ ψευδής, νῦν δὲ ἐσφαλμένος, εἰ καὶ ἀληθής, δικαιοῦμαι ἐνταῦθα νὰ ἐξελέγξω καὶ τὴν τρίτην ταύτην ἐπιπολαιότητα καὶ δὴ ἀλογιστίαν τοῦ κ. Χ. Ἡ λογικὴ δηλονότι καὶ ἡ πρακτικὴ καὶ ἡ θεωρητικὴ διδάσκει ὅτι οὐδεὶς συλλογισμὸς ἀληθῆς δύναται νὰ εἶνε καὶ μὴ ὀρθός. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον καὶ πάντες οἱ ἔχοντες τὸν κοινὸν νοῦν γινώσκομεν μὲν ὅτι ὁ ὀρθὸς συλλογισμὸς δὲν εἶνε πάντοτε καὶ ἀληθής, δὲν γινώσκομεν δ' ὅμως ὅτι δύναται ἀληθῆς συλλογισμὸς νὰ μὴ εἶνε καὶ ὀρθός· καὶ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Χ. ἐν ταῖς γλωσσολογικαῖς αὐτοῦ ἐρεῦναις ἀνεκάλυψε καὶ πέμπτον λογικὸν ἀξίωμα, καθ' ὃ τὸ ἀληθές δύναται καὶ εἰς ἐσφαλμένον καὶ μὴ ὀρθὸν νὰ μεταβληθῇ.

καὶ ὅτι δὲν ἀντιστρέφουσιν, ὡς παρατηρήσαμεν ἤδη καὶ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν « Ἀποκρίσει » (Τόμ. Θ' σελ. 169 καὶ ἀλλαχοῦ), καὶ οὐδὲ ἠκούσθη ποτὲ ὅτι ἐγγράφη καὶ Σιμωνεΐδης καὶ Φιλιστεΐδης καὶ Πύθειαι καὶ εὐλόγια καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ἐλέχθη καὶ Νεοκλείδης καὶ Προμήθια καὶ Εὐρωπία (1) κτλ. Λέγων δὲ ὁ κ. Χ. ὅτι ἡ μὴ ἀντιστροφή αὕτη προῆλθεν, ὡς φαίνεται, ἐξ ἀγνώστων ψυχολογικῶν αἰτίων (Τόμ. Θ' σελ. 194) οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁμολογεῖ τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς ἀναλογικῆς αὐτοῦ θεωρίας, ἐφ' ἣ τοσοῦτον σεμνύεται ἐν σελίδι 214 καὶ παραμυθεῖται ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ ἀνεπαρκείᾳ ταύτῃ, αἰτιώμενος τοὺς ψυχολογικοὺς νόμους, ὡς ἡ ἀλώπηξ τοῦ μύθου, ἐπιλέγουσα τὸ πολυθρύλητον « ὄμφακες ἔτι εἰσί ». Τί τὸ μυστηριῶδες ψυχολογικὸν αἴτιον, τὸ ἐπιτρέψαν μὲν ἀλλοίωσιν τῆς ρίζης ἐν τῷ Νεοκλείδῃ καὶ Προμήθια, αὐστηρῶς δὲ κωλύον νὰ λεχθῇ Σιμωνεΐδης καὶ Πύθειαι κτλ. ἀφοῦ ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν ἐκινδύνευε νὰ πάθῃ ἡ ρίζα καὶ ἀφοῦ κατ' αὐτὸν ἦτο ἀδιάφορος ἡ χρῆσις τῶν ἰσοδυνάμων καταλήξεων;

Μάτην δὲ ἀγωνίζεται νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν θεωρίαν τῶν νεοτεύκτων αὐτοῦ ἀναλογιῶν ὁ κ. Χ. διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῶν νέων Ἑλληνικῶν διαλέκτων (Τόμ. Θ' σελ. 199 κέξ.), διότι ταῦτα οὐχὶ μόνον δὲν ἐμπεδοῦσιν, ἀλλὰ τὸναντίον ἐκ θεμελιῶν ἀνατρέπουσιν αὐτήν.

Ἄφοῦ ὁ κ. Χ. σαφῶς ὠμολόγησεν ὅτι αἱ νεότευκτοι ἀναλογίαὶ ἀγνοοῦσι τὴν ἀντιστροφήν, δὲν δύνανται δὲ νὰ μεταβάλλωσι οὐδὲ τὴν αἰ καὶ τὴν οἰ εἰς μακρὸν ἢ βραχὺ ι, ἂν καὶ πολὺ ἐπόθει καὶ τὴν ἀντιστροφήν καὶ τὴν μεταβολὴν ταύτην, καὶ ὅτι αἱ ἀναλογίαὶ αὐτοῦ περιορίζονται ἐν μόνῃ τῇ μεταβολῇ τοῦ εἰ εἰς μακρὸν ἢ βραχὺ ι, ἧς ἀντιποιοῦνται, ὡς ὕστερον λέγομεν, μετὰ πολλῶ πλείονος δικαίου οἰ φωνητικοὶ νόμοι, οὐδαμῶς ἐνδοιάζει μεγαλαυχῶν νὰ ἀποφθέγγηται τὰ πομπώδη ταῦτα καὶ ἡχηρὰ ῥήματα « Ὅτι αἱ λέξεις ἀλλοιοῦνται πολλαχῶς κατὰ συνεκδρομὴν ἄλλων καὶ μεταβάλλονται καὶ αἰ κα-

(1) Ἄλλ' οὐδὲ τὸ εὐτύχεια τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὸ εὐφύεια τοῦ Ἀλέξιδος, περὶ ὧν πρὸ τοῦ κ. Χ. ποιεῖται λόγος ὁ Blass ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐπεξεργασθείσῃ γραμματικῇ τοῦ Kühner (II, σελ. 276 Anm. 1) συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ κ. Χ. ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ εὐτυχία καὶ εὐφύτια κατ' ἀναλογίαν ἀντιστροφικὴν, διότι κάλλιστα δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι ἐκ τούτων προῆλθεν τὸ εὐτυχία καὶ εὐφύτια κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχείος, ἢ ὅτι τὸ εὐτυχία καὶ εὐφύτια ἐσηματίσθησαν ἀμέσως ἐκ τοῦ τύχη καὶ φυή, ὡς τὸ βουλιμία καὶ νουμηνία ἀμέσως ἐκ τοῦ λιμὸς καὶ μῆνη.

ταλήξεις και οί χαρακτηρες και αύται αι ρίζαι, δύναμαι να αποδειξω και δια παραδειγμάτων εκ τής νεωτέρας 'Ελληνικῆς ειλημμένων» (σελ. 199). Και ὄντως ἀθρόα και ραγδαία ἀκολουθοῦσι τὰ παραδείγματα εκ διαφόρων τάξεων, και ρημάτων και ἀντωνυμιῶν και ὀνομάτων, οἶον, ἵνα παραλίπωμεν πλεῖστα ἄλλα, ἀναπεύω ἀντι ἀναπαύω κατὰ τὸ θεραπεύω, και τούναντιον θαρραπαύω κατὰ τὸ ἀναπαύω, ἐκεῖος ἀντι ἐκεῖνος κατὰ τὸ ποιός και τούναντιον αὔτουνοῦ, ἀλλουνοῦ, τουνοῦ, ποιανοῦ, μιανοῦ, κατὰ τὸ ἐκείνου - ἐκεινοῦ, ἐν δὲ τῇ Τσακωνικῇ διαλέκτῳ στοῦμα ἀντι στόμα κατὰ τὰ πολλὰ ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ εἰς - οῦμα. Ἐν δὲ σελίδι 201 προσεπιφέρει και τάδε. « Πολλῆς ἀπορίας φαίνεται μοι ἄξιον πῶς ὁ κ. Παπαδημητρακόπουλος ἐξέφρασε τὴν ἐναντίαν δοξασίαν. ἀφοῦ πρὸ πολλοῦ χρόνου και ἐν αὐτῇ τῇ « Ἀθηνᾶ » ἐγένετο λόγος περὶ τῶν κατὰ συνεκδρομὴν και σύμφυρσιν ἀλλοιουμένων λέξεων και ἐν ταῖς ρίζαις και ἐν ταῖς καταλήξεσι (πρὸβλ. Τόμ. Α', 501, Σ' 143 και Η' 131 κέξ.). Πρὸβ. ἰδίως ἀρ-ύς ἀντι ἀραιός κατὰ τὸ παχ-ύς, δασ-ύς κττ., χαραυγῆ ἀντι χαραγῆ διὰ τὸ αὐγῆ, πρίτα ἀντι πρῶτα διὰ τὸ πρίν, εὐκεῖνος διὰ τὸ αὐτὸς αὐτῆνος, μάγερςς διὰ τὸ μάστορςς .. ὄφις διὰ τὸ σκορπιός και ἐν Ἰκάρῳ τάναντία σκόρπις διὰ τὸ ὄφης, γάλας διὰ τὸ κρέας » κτλ. Ἐν ἡμεῖς ἐλέγομεν ὅτι ἐν Ἀθήναις αἱ δίφθογγοι ἐξεφωνοῦντο ὡς ἀπλᾶ φωνήεντα, διότι οὕτως ἐξεφωνοῦντο και ἐγράφοντο αὐται ἐν Βοιωτίᾳ, θὰ ἐξανίστατο λάβρος καθ' ἡμῶν ὁ κ. Χ. και θὰ ἤλεγχεν ἡμᾶς ὡς παραπαίοντας και τὸν νοῦν και τὴν γλῶσσαν, διὰ τοιούτων σαθρῶν ἐπιχειρημάτων ζητοῦντας να ὑποβαστάσωμεν τὰς ἡμετέρας ἀξιῶσεις· ἀλλ' ὁ κ. Χ. νομίζει ὅτι κατάγει μέγαν και περιφανῆ θρίαμβον κατὰ τῶν διαφωνούντων αὐτῶ, σύρων ὀπισθεν αὐτοῦ δίκην ὄρμαθοῦ τριζουσῶν νυκτερίδων ἀπέραντον πλῆθος παραδειγμάτων εκ τής νεωτέρας Ἑλληνικῆς, ἀμαυροῦντων μᾶλλον ἢ λαμπρυνόντων τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ πομπήν. Ἐντὶ ὁ κ. Χ. να προσάγη εκ τής νεωτέρας Ἑλληνικῆς παραδείγματα καταδικάζοντα τὰς νεοτεύκτους αὐτοῦ ἀναλογίας, διότι ταῦτα και ἀντιστρέφουσι και δὲν φεῖδονται οὔτε ριζῶν οὔτε χαρακτηρων, προτιμότερον θὰ ἐποίει, ἂν προσῆγεν ὁμοια παραδείγματα εκ τής ἀρχαίας γλώσσης, ἵνα πιστεύσωμεν και ἡμεῖς ἐς τὴν καινὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν, ἀνομολογοῦντες τὴν ὑπερφραῖ και τε-

ραστίαν αὐτῆς δύναμιν. Ἄλλὰ κακῆ τύχῃ ὁ κ. X. ἀρκείται νὰ πα-
 ραθέσῃ δύο μόνον ἢ τρία παραδείγματα ὀλίγον ὠφελούντα αὐτόν. Ὁ
 κ. X. οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔχει ἀμφιβολίαν, ὅτι οἱ Λυκομίδαι, τὸ
 γνωστὸν ἐν Ἀθήναις ἱερατικὸν γένος, ἐγένετο ἐκ τοῦ Λυκομίδης
 κατὰ συνεκδρομὴν, τοῦ ὄλου -ιδαι ὡς ἐπιθήματος ληφθέντος (Θ' σελ.
 209). Ἄλλὰ τὴν αὐτὴν βεβαιότητα περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀνό-
 ματος δὲν ἔχει καὶ ὁ Fick, ἀλλ' ἐνδοιάζων ἐρωτᾷ ἂν τὸ Λυκομίδαι
 παρήχθη ἐκ τοῦ Λυκομίδης (ιδὲ Die griechischen Personenn-
 namen von Bechtel und Fick 1894 σελ. 400). Τὴν ἀμφιβολίαν
 τοῦ Fick ἐνισχύει καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐπιδαύρου τῶν
 ἀρχῶν τῆς Δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἕτερον μὲν πρόσωπον ὀνο-
 μάζεται Ἀριστομίδης, ἕτερον δὲ Ἀριστομίδας (Καββαδίας,
 Fouilles d'Épidaure N° 241 στιχ. 55 καὶ 62), ὅπερ δεικνύει ὅτι
 καὶ τὸ Λυκομίδαι δύναται νὰ ἔχη ἄλλην ἀρχὴν καὶ οὐδεμίαν ἀνάγκη
 νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ γενάρχης αὐτῶν ἐλέγετο Λυκομίδης. Ἄλλὰ
 καὶ οὕτως ἂν ἐκαλεῖτο ὁ γενάρχης τῶν Λυκομιδῶν, οὐδὲ τότε ἔχει νὰ
 ὠφελήσῃ τι ἢ ἐπὶ τῆς συγχύσεως τῶν ἀσυγχύτων βαινούσα θεωρία
 τοῦ κ. X. Διότι κάλλιστα τὸ Λυκομίδαι ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ
 Λυκομηδίδαι κατὰ συγκοπὴν μιᾶς συλλαβῆς ἕνεκα τῆς ἀλλεπαλληλίας
 τοῦ αὐτοῦ συμφώνου, ὡς τὸ μῶννυξ, ἀμφορεύς, κελαινεφῆς κττ.
 προῆλθον ἐκ τοῦ μονῶννυξ κτλ. Εἶνε δὲ ὅλως ἀπίθανον, ὅτι τοσαύτη
 σύγχυσις εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν διάνοιαν τῶν Ἑλλήνων, ὥστε τὴν λέξιν
 μῆδος, ἣτις εἶνε τὸ δεύτερον συνθετικὸν τοῦ ὀνόματος Λυκομίδης,
 νὰ ταυτίσῃ πρὸς τὴν πατρωνυμικὴν κατάληξιν -ιδης, καὶ τοῦτο
 οὐχὶ δι' ἰσχυρὸν τινα λόγον, ἀλλὰ μόνον ἵνα συνταχθῶσι μετὰ τοῦ κ.
 X. ἀξιοῦντος χάριν τοῦ πολυτίμου τῆς καινοφανοῦς αὐτοῦ διδασκα-
 λίας καὶ τὸ οὐσιωδέστατον μέρος τῆς λέξεως νὰ ἀφανισθῇ. Ὀλίγον δὲ
 ὠφελεῖ αὐτόν καὶ τὸ ὅτι τὸ ἴζω συντεθὲν μετὰ τῆς προθέσεως κατὰ
 καὶ ὅλως ἐξομοιωθὲν πρὸς τὰ ἄλλα εἰς -ιζω τὰ ἔχοντα δυσύλλαβον
 ρίζαν, κανονικῶς ἐσχημάτισε τὸν μέλλοντα αὐτοῦ καθιῶ ἀντὶ κα-
 θίσω. Τοιοῦτος μετασχηματισμός, γενόμενος διὰ τὸν εἰρημένον λό-
 γον, οὐδὲν ἔχει τὸ ἀνώμαλον, ὡς οὐδὲν ἔχει τὸ ἀνώμαλον καὶ ὅτι
 ἀντιστρόφως τὸ κομίζω καὶ τὰ ἰσοσύλλαβα αὐτῷ ἐσχημάτισαν διὰ
 τοῦ χρόνου τὸν μέλλοντα αὐτῶν εἰς -σω κατὰ πάντας τοὺς ἄλλους
 μέλλοντας τοὺς εἰς -σω λήγοντας. Καὶ ἂν ἀποδεχθῶμεν ὀρθὴν τὴν

γραφὴν τῶν χειρογράφων φροντίσει, κατοικτίσειν, δυνάμεθα νὰ ἀναγάγωμεν τὴν ἀντίστροφον ταύτην ἐναλλαγὴν τῆς καταλήξεως -ῶ εἰς -ῖσω εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου (Kühner-Blass II σελ. 107. Ἴδὲ καὶ κομίσσεσθαι ἀντὶ κομιεῖσθαι ἐν ἐπιτυμβίῳ Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς Δ' ἢ Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος CIAII 3959, 7). Ἀπόδειξιν καὶ ἰσχυρὰν θὰ εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ κ. X., ἂν ἠδύνατο διὰ παραδειγμάτων νὰ πείσῃ τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὴν καινὴν αὐτοῦ θεωρίαν ὅτι ἐλέχθη καὶ δανιῶ καὶ ἀθριῶ ἀντὶ δανείσω καὶ ἀθροῖσω κατὰ τὸ νομιῶ καὶ κομιῶ, ἢ τούναντίον κομείσω ἢ κομήσω, καὶ μὴ ἐπεχειρεῖ νὰ μεταδιδάξῃ αὐτοὺς διὰ παραδειγμάτων ἀναλογίας μὴ τολμῶσης νὰ προχωρήσῃ πέραν τῆς καταλήξεως. Τὸ τρίτον παράδειγμα ὅπερ προσάγει ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ὁ κ. X. εἶνε τὸ ὅτι ἐλέχθη βοεικὸν ζεῦγος κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὄρεικὸν ζεῦγος (ἰδὲ Ἑρωδιανὸν II 44 ἰ). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναλογία αὕτη, ἥς πρὸ τοῦ κ. X. ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Blass (Kühner Blass II σελ. 295 στ. 11), ἐπ' ἴσης ὀλίγον ὠφελεῖ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ, οὐχὶ μόνον διότι, ὡς εἴπομεν ἤδη ἐν τῇ «Ἀποκρίσει» (Θ' σελ. 174-5), παράδειγμα οὐδεμίαν ἐμφανίζον ἀλλοίωσιν ρίζης δὲν ἀρκεῖ εἰς ἴδρυσιν τῆς τὰ πάντα ἀλλοιούσης καινῆς θεωρίας, ἀλλὰ καὶ διότι ἦτο ἀληθῶς φυσικώτατον κατὰ τὸ ὄρεικὸν ζεῦγος νὰ λεχθῇ καὶ βοεικὸν ζεῦγος, ἐπειδὴ ἀμφοτέρω ἀποτελοῦσιν οὐσιῶδες στοιχεῖον τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, καὶ πολλάκις εἶνε ἀχώριστοι σύντροφοι τοῦ ἀγρότου. Καὶ οὐ μόνον δὲν ὠφελεῖ τὸ ἐν τοῦτο φανερὰς καὶ γνησίας Ἑλληνικῆς ἀναλογίας παράδειγμα τὴν θεωρίαν τοῦ κ. X., ἀλλὰ καὶ σαφῶς καταδικάζει αὐτήν. Διότι δεικνύει ὅτι, ἂν καὶ αἱ ἄλλαι γραφαί, αἱ νομιζόμεναι ὑπὸ τοῦ κ. X. προϊόντα ἀναλογίας καὶ συνεκδρομῆς, ἦσαν ὄντως τοιαῦτα, πάντως ἔπρεπε νὰ λεχθῇ οὐ μόνον Νεοκλείδης ἀντὶ Νεοκλείδης, Προμήθεια ἀντὶ Προμήθεια, ἀλλ' ἀντιστρόφως καὶ Σιμωνεῖδης ἀντὶ Σιμωνίδης καὶ Φιλιστείδης καὶ Πύθεια καὶ Ἴσθμεια, ἔτι δὲ καὶ πολιτικὸς, κυνειακός, κττ., ἀφοῦ ἐκεῖ, ὅπου εἶνε φανερὰ ἀναλογία, εὐκολώτατον ἦτο καὶ ἀναγκαιότατον καὶ ἢ εἰ νὰ λεχθῇ ἀντὶ τοῦ βραχέος ι, καὶ οὐδὲν ψυχολογικὸν αἷτιον, μικρὸν ἢ μέγα, ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ, ἂν ἦτο ἀληθὴς ἡ θεωρία τοῦ κ. X., οὐχὶ ἄπαξ, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πλειστάκις νὰ λεχθῇ -είδης ἀντὶ -ίδης καὶ -εἰα ἀντὶ -ια, ἀφοῦ ὀνόματα εἰς -είδης καὶ -εἰα εἶνε

οὐχὶ ὀλιγαριθμότερα τῶν εἰς -ίδης καὶ -ια. Οὐδεμία θεωρία δύναται νὰ κληθῆ ἐπιστημονική, περιέχουσα ἀντιφατικὰ στοιχεῖα καὶ καταφεύγουσα εἰς τὸ μυστηριῶδες, ἵνα δι' αὐτοῦ ἐρμηνεύσῃ ὅ,τι ἀδυνατεῖ οἰκοθεν, διὰ παντοίων δὲ τεχνασμάτων ζητοῦσα νὰ συγκαλύψῃ τὰς ἀτελείας αὐτῆς καὶ ἐλλείψεις. Ταύτας δὲν θεραπεύει ὁ κ. Χ. οὐδὲ ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πραγματεία, ἣν ἀρτίως κατεχώρισεν ἐν τῷ α' Τεύχει τοῦ I 'Τόμου τῆς «'Αθηνᾶς», ὅταν λέγῃ (ἐν σελ. 7) ὅτι τὸ Μαντινικὸς μετεπλάσθη εἰς τὸ Μαντινικὸς κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸς καὶ τὰ τοιαῦτα, τὸ δὲ Δαρικὸς τὸ ἐν τοῖς Μιμιάμβοις τοῦ Ἡρώδα (Ε' 102 καὶ 122) κατὰ τὸ Περσικὸς καὶ τὸ Χαιρωνικὸς ἐλέχθη κατὰ τὸ Βοιωτικὸς. Λέγων ταῦτα ὁ κ. Χ. περιέρχεται πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα, ὅπερ ἡμεῖς ἐπληρωθῶσαμεν αὐτῷ ἐν τῇ «'Αποκρίσει» (Τόμ. Θ', σελ. 74), εἰπόντες ὅτι τὸ Μαντινικὸς γράφεται μόνον διὰ τοῦ ι, ὡς πάντα τὰ ἐκ τῶν εἰς -εὺς παραγόμενα κτητικὰ καὶ ἐθνικὰ, καὶ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ Μαντινικὸς καὶ Χαιρωνικὸς μετεπλάσθησαν κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸς καὶ Βοιωτικὸς· τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσον εἶνε ἄγνωστον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, ἂν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐγράφη ποτὲ Μαντινικὸς καὶ Χαιρωνικὸς, καὶ ἀφοῦ μάλιστα Στέφανος ὁ Βυζάντιος ψέγει τὸν Ἀρκάδιον θελήσαντα νὰ γράψῃ διὰ διφθόγγου τὸ Χαιρωνικὸς, λέγων ὅτι τὸ Χαιρωνικὸς καὶ Μαντινικὸς γράφονται διὰ τοῦ ι. Ἄν δὲ μόνον τὸ ὄρεικὸς (ἐκ τοῦ ὄρευς) γράφεται διὰ τῆς ει, οὐδὲ ἡ μεμονωμένη αὕτη γραφὴ καταργεῖ τὸν εἰρημένον κανόνα, διότι, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ «'Αποκρίσει» (σελ. 174), τὸ ὄρεικὸς ἐλέχθη διὰ τῆς ει πρὸς σαφεστέραν δήλωσιν τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος καὶ ἀποφυγὴν πάσης ἐνδεχομένης συγχύσεως. Ὀνειροπολεῖ δὲ ὁ κ. Χατζιδάκης, νομιζὼν ὅτι τὸ Δαρικὸς τοῦ Ἡρώδα μετεπλάσθη ἐκ τοῦ Δαρεικὸς κατὰ τὸ Περσικὸς καὶ ἀποδίδων εἰς μεταπλασμὸν ἔργον φανερᾶς συστολῆς τῆς ει εἰς βραχὺ ι, γενομένης ἐν τῷ Δαρεικὸς κατὰ πολλὰ ὅμοια παραδείγματα ποιητῶν, συστειλλόντων καὶ τὴν ει καὶ τὴν αι καὶ τὴν οι καὶ τὴν ου οὐ μόνον πρὸ φωνήεντος, ἀλλὰ καὶ πρὸ συμφώνου ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων, ὡς καὶ ἐν τῇ «Βασάνφ» καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμῶν πραγματεῖαις ἰκανῶς διελάβομεν. Ἄλλ' οὐδὲ ἐν τῷ εἴληφα, τῷ σχηματισθέντι κατὰ τὸν κ. Χ. κατὰ τὸ εἴληφα, οὐδὲ ἐν τῷ διείλεγμαί τῷ μεταπλασθέντι κατὰ τὸ

εἶρημαι (Τόμ. Ι', σελ. 12) παρατηρεῖται ἀλλοίωσις τῆς ρίζης, ὥστε νὰ συνταχθῶμεν μετὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὅτι αἱ ἀναλογίαι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν φεῖδονται οὔτε ριζῶν οὔτε χαρακτήρων. Οὐδεμία ἀναλογία τῆς ἀρχαίας γλώσσης, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἢ φύσις αὐτῆς, ἀναγκάζει ἡμᾶς εἰς ἀποδοχὴν τῶν νεοτεύκτων ἀναλογιῶν, τῶν ἀλλοιουσῶν μὲν τὴν ρίζαν, εὐλαβῶς δὲ φειδομένων τῆς καταλήξεως καὶ οὐδεμίαν ἐχουσῶν ἐλευθερίαν ἐνεργείας, ἀλλ' ἢ μόνον ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς συστολῆς τῆς εἰ εἰς τὸ βραχὺ ι, μὴ ἐχουσῶν δὲ καὶ τὴν τόλμην νὰ ἀντικαταστήσωσιν ἕτερον φθόγγον δι' ἄλλου ἑτεροειδοῦς, ὅπερ ποιοῦσι πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε γνωσταὶ καὶ αὐτόδηλοι Ἑλληνικαὶ ἀναλογίαι. Διὰ πάντα ταῦτα καὶ ὅσα ἐν τοῖς ἐξῆς λέγομεν, θεωροῦμεν τὰς νεοτεύκτους ἀναλογίας τοῦ κ. Χ., τὰς στηριζομένας ἐπὶ τῆς συγχύσεως τῶν ἀσυγχύτων καὶ τῆς ἀγνοίας τῶν γινωσκόντων, ἄστοχον ἐπιπόνημα ὀνειροπόλου γλωσσολογικῆς φαντασίας.

Ὅτι δὲ δὲν συκοφαντοῦμεν τὸν κ. Χατζιδάκην, εἰπόντες ὅτι χάριν τῆς συνεχούσης αὐτὸν μικροφιλοτιμίας καὶ κενοδοξίας λησμονεῖ ἐκάστοτε τὸ ἐν ἀρχῇ ὑπ' αὐτοῦ λεχθὲν ὅτι «χρέος ἱερὸν ἔχει νὰ μάχηται ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς φιλάτους» ἀποδεικνύει καὶ ἑτέρα αὐτοῦ πανουργία, ἡ ἐξῆς· ὁ κ. Χ. δηλονότι ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πραγματείᾳ (ἐν τῷ Η' τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς» σελ. 465) ἐρμηνεύων τὰς γραφὰς γεγонеῖα, ἐρρηγηῖα, συναγαγοχεῖα, ἐστακεῖα, διερωρωγεῖα ἀντιγεγονῦα κτλ., αἵτινες ἀναγινώσκονται ἢ μὲν πρώτη ἐν ἐπιγραφαῖς Ἀττικαῖς τῆς γ', β' καὶ α' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἢ δὲ δευτέρα ἐν τοῖς Ἡρακλεωτικοῖς πίναξιν, ἀνερχομένοις εἰς τὸ τέλος τῆς δ', αἱ δὲ λοιπαὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Θήρας καὶ Ὠρωποῦ τῆς β' πρ. Χριστοῦ, λέγει ὅτι αὐταὶ προῆλθον ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων γραφῶν γεγονῦα, ἐρρηγῦα κτλ. οὐχὶ κατ' ἀπολέπτυνσιν τοῦ φθόγγου υ εἰς τὸν τῆς εἰ ἥτοι εἰς τὸν τοῦ μακροῦ ι, ὡς λέγομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ συνεκδρομὴν τῆς θηλυκῆς μετοχῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου πρὸς τὰ θηλυκὰ ἐπίθετα βραδεῖα, βραχεῖα, ταχεῖα, γλυκεῖα, δριμεῖα κττ. ἔνεκα τῆς ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων(;) γενομένης μεταβολῆς τῶν μετοχῶν εἰς ἐπίθετα, καὶ διότι ἡ σύγχυσις τοῦ υ καὶ τοῦ φθόγγου ι μόλις ἀναφαίνεται κατὰ τὴν δεκάτην μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς (ἐν τῷ Θ' Τόμῳ, σελ. 178) ἀποκρινόμενοι πρὸς ταῦτα ἀντιπαρητήρησαμεν ὅτι εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ

υ και τὸ ι ἀπέβησαν ταυτοδύναμα κατὰ τὴν δεκάτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἡ ἀπολέπτυνσις δ' ὁμως τοῦ υ και τῆς ταυτοδυναμίου αὐτῶ οἱ ἤρξατο ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, και ὅτι αὐτὸς συγγέων τὴν ἐν τέλει ἐπελθοῦσαν ταυτοδυναμίαν τῶν δύο φθόγγων πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπολεπτύνσεως τοῦ ἀδρότερου εἰς τὸν ἰσχνότερον, δὲν διακρίνει δύο σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα πράγματα, τὴν ἀρχὴν και τὸ τέλος, ὁ κ. Χ. δεινῶς, ὡς φαίνεται, τρωθεὶς ὑπὸ τῆς παρατηρήσεως ἡμῶν ταύτης και κατ' οὐδένα τρόπον θέλων νὰ ἀποβάλλῃ τὸ κύρος ἡ ἀπὸ τῆς ἐδράς αὐτοῦ διδασκαλία και καθαιρεθῆ τὸ ὑπέροχον τῶν ἑαυτοῦ ἀρχῶν και μεθόδων, δὲν ὀκνεῖ νὰ καταφυγῇ εἰς τὴν ἀληθῶς ἐπίφθονον τέχνην τοῦ λογομαγεύρου, ἱκανὴν νὰ ἀναδείξῃ αὐτὸν ἕνα τῶν ἐξοχωτάτων σοφιστῶν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Και ἰδοὺ ἐν μὲν τῇ 223 σελίδι τῆς « Ἀνταποκρίσεως » αὐτοῦ ἀφαιρεῖ μετὰ πολλῆς τέχνης ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῆς ἀρχαίας ἀπολεπτύνσεως τῆς οἱ και τοῦ υ εἰς τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ ι, ἔτι δὲ και τὰ ὀλίγα ὑπὲρ ταύτης ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν παραδείγματα, παρερχόμενος και τὰ πολλὰ πλεῖονα ὅσα ἐν τῇ « Βασάνῃ » (σελ. 85 σημ. 1) παρεθέμεθα, καιπερ ὑποκρινόμενος ὅτι μετὰ πάσης τῆς ἀκριβείας ἀναγράφει τὰ ὑφ' ἡμῶν παρατηρηθέντα, ἐν δὲ τῇ ἐπομένῃ σελίδι 224 μετὰ πολλῆς δεξιότητος, ὠφελούμενος ἐκ τῆς παντοειδοῦς τερθρείας τῶν λέξεων, μεταβάλλει τὸ ἐμὸν ἀπολέπτυνσις εἰς δύναμιν (ἐν στίχῳ 16), ἔπειτα δὲ μετὰ τὸ μέγα και ὑπερφυῆς τοῦτο κατόρθωμα ἐπιφωνεῖ: « Ἄν μὴ παντάπασι παραλογίζωμαι, δὲν σφάλλομαι ἐγώ, ἀλλ' ὁ κ. Παπαδημητρακόπουλος, ὅστις τὴν δύναμιν, ἦν τὸ υ και οἱ προσέλαβεν 900 περίπου μετὰ Χριστὸν ἔτη, ἀπονέμει αὐθαιρέτως και ἀναποδείκτως τῷ υ πολὺ πρὸ Χριστοῦ ». Συνεχίζων δὲ τὸ εὐσυνειδητον και φιλαληθείας ἔμπλεων αὐτοῦ ἔργον, πρὸς μὲν τὸ ἐρώτημα ἡμῶν, διατί, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς Δ' και Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἐπῆλθεν, ὡς λέγει, σύγχυσις τῶν μετοχῶν και ἐπιθέτων και ἔνεκα ταύτης ἡδύνατο νὰ λεχθῆ γεγονεῖα ἀντὶ γεγονεῖα κατὰ τὸ βραδεῖα, ὁμως δὲν ἐλέχθη και γεγονύς, γεγονέος κατὰ τὸ βραδύς, βραδέος, πρὸς τὸ ἐρώτημα μὲν ἡμῶν τοῦτο οὐδὲν ἀποκρίνεται, θεωρῶν, ὡς φαίνεται, αὐταπόδεικτον ὅτι τοιαύτη ἀναλογία ἦτο ἀδύνατος, ἄτε ἀδιάλλακτος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θεωρίαν, ἀτενῶς δὲ προσέχει τὸν νοῦν εἰς μόνην τὴν

ἐπίδειξιν τῆς δοκιμότητος αὐτοῦ περὶ τὴν ἐπιζήλον τέχνην τοῦ λογοποιῦ καὶ λογομαγείρου.

Καὶ δι' ἕτερον δὲ λόγον οὐχ ἦττον ἰσχυρόν τῆς μικροφιλοτιμίας αὐτοῦ ἐζήτησεν ὁ κ. Χατζιδάκης νὰ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τῆς διανοίας τοῦ ἀναγνώστου τὸ ὅτι ἦτο δυνατὸν ἐξ ἀρχαίων χρόνων νὰ ἀπολεπτύνηται τὸ υ καὶ ἡ ταυτοδύναμος αὐτῶ οἱ εἰς εἰ ἢ ι, διότι ἠσθάνετο ὅτι ἡ ἀπολέπτυνσις αὕτη ἀρξαμένη 1200 καὶ 1400 ἔτη πρὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὸ υ καὶ ἡ οἱ ἔλαβον τὴν δύναμιν τοῦ ι ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀλφαβῆτῳ, κατάγει ὀλοδὸν τραῦμα κατὰ τῆς ἀρχῆς, ἦν πομπῶς θέλει νὰ ἰδρῦσῃ ἐν τῷ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματι, ὅτι «ἕκαστος φθόγγος τῆς γλώσσης ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἐν ὁμοίᾳ θέσει τῆς λέξεως εὐρισκόμενος, ἐκφωνεῖται ὑπὸ τῶν λαλούντων μίαν τινὰ διάλεκτον ἀναγκαίως καθ' ἓνα μόνον τρόπον ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν» (Τόμ. Θ' σελ. 231 στίχ. 19-22). Ἡ ἀρχαία αὕτη ἐν ἐνίαις μόνον λέξεσιν ἀπολέπτυνσις τοῦ υ εἰς ι, καὶ ἡ ἔτι ἀρχαιότερον ἀναφανείσα ἐν τισὶ μόνον συλλαβαῖς συστολῇ τῶν μακρῶν φθόγγων εἰς βραχεῖς, πολὺ πρότερον τῆς Β' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ τελεία σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, ὡς ὕστερον διαλαμβάνομεν, ἐξελέγχει ψευδοκάνονα τὸν εἰρημένον κανόνα τοῦ κ. Χατζιδάκη, ὃν μέχρι κόρου καὶ ἀηδίας ἐπαναλαμβάνει διὰ πάσης τῆς «Ἀνταποκρίσεως» αὐτοῦ, χωρὶς οὐδὲ ἅπαξ νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι καὶ ἄλλως εἶνε ἀσύστατος ὁ εἰρημένος κανὼν. Ὅπως διέλαθε τὸν κ. Χ. ὅτι ὁ κανὼν οὗτος ἀντικρυς ἀντιμάχεται πρὸς τὸν αἰώνιον νόμον, ὃν ἀπαραβάτως τηρεῖ καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ γλῶσσα, νὰ μὴ μεταβαίνωσι δηλαδὴ ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν ἀποτόμως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς τὸ τέλος. Καὶ ὅμως διὰ τοιοῦτου γελοίου κανόνος ζητεῖ ὁ κ. Χατζιδάκης νὰ ἐμπεδώσῃ μὲν τὰς ἑαυτοῦ γνώμας, νὰ ἀνασκευάζῃ δὲ ἐκάστοτε καὶ ἐν πάσῃ σχεδὸν σελίδι τὰς ἡμετέρας.

Παραδείγματα ἀπολεπτύνσεως τοῦ υ εἰς ι ἤδη παρεθέμεθα οὐκ ὀλίγα ἐν τῇ «Βασάνῳ» (σελ. 85 ὑποσ. 1), ἐν ἣ παραπέμπομεν καὶ εἰς τὰ ἐπιγραφικὰ μνημεῖα, ἐν οἷς ἀπαντῶσιν· μεταφέρομεν δὲ αὐτὰ καὶ ἐνταῦθα χάριν τοῦ ἀναγνώστου: Δακτίλιος ἐν προεουκλειδεῖφ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀττικῆς, Αἰσιμνάτας ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐκ Σελινοῦντος καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐκ Μεγάρων. Τινδαριδᾶν καὶ Τινδαρίδας ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Λακωνίας, τούναντιόν δὲ Ὑπλάγρα καὶ Ὑπλασία

ἐκ Κρήτης, Ἀρτάμυτι ἐξ Ἐπιδαύρου καὶ ἀλλαχόθεν, Ἀμφικτύονες ἐν Ἀττικαῖς καὶ ἄλλαις Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπὸ τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐξῆς, ἐν δὲ ταῖς ἀρχαιοτέραις Ἀμφικτίονες διὰ τοῦ ι ὡς καὶ τὸ κύριον ὄνομα Ἀμφικτίων. Ὁμοίως βύβλος, βυβλίον καὶ βυβλιοθήκη ἀπὸ τῆς πρώτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Καὶ αἱ ἀντίστροφοι αὐταὶ γραφαὶ ἰκανῶς μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἐξ ἐκείνων ἤδη τῶν χρόνων ἀρξάμενης ἀπολεπτύνσεως τοῦ υ εἰς ι, ἣν ἐπικυροῦσι καὶ αἱ γραφαὶ λίσσει ἀντὶ λύσει ἐκ Δωδώνης, νῖν ἀντὶ νῦν ἐκ Σαμοθράκης, ἀνιπόδικος ἐκ Φωκίδος· εἶδος δὲ ἀντὶ υ(ι)ὸς ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ Χριστιανικῶν χρόνων ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ LeBas. Εἰς ταύτας προσθετέον καὶ τὴν γραφὴν Κιανὶς ἀντὶ Κυανίς, ἥτις ἀπαντᾷ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου ἐκ Κορίνθου (Collitz N° 3130) καὶ Ὑσμύνα ἀντὶ Ἰσμύνα ἐφ' ἑτέρου (N° 3135), ἔτι δὲ καὶ τὴν γραφὴν Μιτυλιναῖος ἀντὶ Μυτιληναῖος, ἥτις ἀναγινώσκεται οὐ μόνον ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν μετὰ τὸν Αὔγουστον χρόνων, (CIAIII 1301, 10) ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Τέω τοῦ τέλους τῆς Δ' πρ. Χρ. καὶ τὴν ὁμοίαν ταύτῃ ἐξ Ἀττικῆς Συκιώνιοι ἀντὶ Σικυώνιοι καὶ παρὰ τὸ Σικυώνιοι ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 318 π. Χ. (CIAII Suppl. 231 b, 23) καὶ τὴν ὁμοίαν ἐν Αἰγυπτιακῷ παπύρῳ Δυδίμαις παρὰ τὴν ὀρθὴν Διδύμαις. Καὶ οὐ μόνον ταύτας παρέδραμεν ὁ κ. Χ., ἀλλὰ καὶ τὰς προχειροτάτας αὐτῶ, ἃς ἡμεῖς μνημονεύομεν ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν «Ἀποκρίσει» (Τόμ. Θ' σελ. 179), λοιπεῖς ἀντὶ λοιποῖς ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τῶν ἀρχῶν τῆς Α' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ τὴν γραφὴν τὸ λειπὸν τῆς ἀγορᾶς ἀντὶ τὸ λοιπόν, ἐξ ἐπιγραφῆς ἐκ Μαντινείας τῆς Α' μ. Χ. (Bullet. de corr. hellén. 1896 σελ. 127 στιχ. 52). Ὁ κ. Χ. παρέδραμε τὰς γραφὰς ταύτας καὶ ἰδίᾳ τὴν γραφὴν λοιπεῖς, διότι περιέστη, ὡς φαίνεται, εἰς πολλὴν στενοχωρίαν, μὴ δυνάμενος νὰ πείσῃ τὸν ἀναγνώστην, πῶς ἡ γραφὴ λοιπεῖς ἀπαντᾷ ἐν τῇ αὐτῇ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῇ, ἐν ἣ καὶ ἡ γραφὴ γεγонеῖα, καὶ διὰ τίνα ἰσχυρὸν λόγον δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ Dittenberger, εἰς τὴν αὐτὴν φωνητικὴν αἰτίαν ἀποδίδοντος ἀμφοτέρας τὰς γραφὰς (Sylloge κτλ. ἀριθ. 348, στιχ. 12, ὑπόσημ. 8), καὶ ἐξελέγχοντος τολμηρὰν καὶ ἀυθαίρετον τὴν γνώμην τοῦ κ. Χ. ὅτι τὸ γεγонеῖα συνεξέδραμε τῶ βραδεῖα (1). Ἄν δὲ ὁ Brugmann

(1) Θὰ ἦτο ἀπηλλαγμένος τῆς τοιαύτης στενοχωρίας ὁ κ. Χ., ἂν, ἀντὶ ἐπιμελῶς

ἄλλως ἐρμηνεύει τὰς γραφὰς γεγонеῖα, διερωρωγεῖα κτλ. λέγων ὅτι αὐταὶ προέρχονται ἐκ καταλήξεως ὑπαρχούσης ἐν τῇ Ἰνδικῇ γλώσσῃ, οὐδὲν θαυμαστόν, διότι ὁ Brugmann προτιμᾷ νὰ ἐρμηνεύῃ τὸ ἄγνωστον καὶ ζητούμενον οὐχὶ διὰ τῶν γνωστῶν καὶ βεβαίων ἱστορικῶν τεκμηρίων, ἀλλὰ δι' ὑποθέσεων, αἵτινες οὐχὶ σπανίως εἶνε φανερώς ἐσφαλμέναι, ὡς θὰ ἀποδείξωμεν ἐν συμπληρώματι τῶν ἐν τῇ «Βασάνῳ» λεχθέντων. Ὁρθότατα δὲ ἀνεσκεύασε τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁ κ. Χατζιδάκης (ἐν «Ἀθηνᾶ» Τόμ. Η' σελ. 465 ὑποσημ.), παρατηρήσας ὅτι αἱ εἰρημέναι μετοχαὶ εἶνε μεταγενεστέρων χρόνων. Ἀλλὰ λέγων ταῦτα ὁ κ. Χ. δὲν ἐνεθυμήθη ὅτι διὰ τῆς αὐτῆς παρατηρήσεως ἀνεσκεύαζε καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην. Δὲν ἐνεθυμήθη ὅτι, ἂν ἦτο ὀρθὴ ἡ θεωρία τῶν νεοτεύκτων αὐτοῦ ἀναλογιῶν, ἔπρεπε αἱ γραφαὶ γεγонеῖα, διερωρωγεῖα καὶ αἱ λοιπαὶ νὰ ἀπαντῶσιν οὐχὶ μόνον ἐν χρόνοις μεταγενεστέροις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχαιοτέροις καὶ ἀναμιξ νὰ ἀναγινώσκωνται αἱ γραφαὶ -υῖα, -ῦα καὶ -εῖα, ὅπερ ὁμως ἐξ οὐδεμιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπιγραφῶν ἀποδεικνύεται, οὔτε Δωρικῶν οὔτε Ἀττικῶν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῖς Γραμματικοῖς ἦτο γνωστὴ τοιαύτη ἐκ τῶν συγγραφῶν, ὥστε νὰ ἀποδεχθῇ τις τὴν γνώμην τοῦ Brugmann ἢ τὴν τοῦ κ. Χατζιδάκη. Γραφὰς δὲ ἐσφαλμένας, ἀναφουεῖσας παρὰ τοῖς πολλοῖς ἔνεκα τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων, ἀπαξιῶσι νὰ μνημονεύσωσιν οἱ παλαιοὶ Γραμματικοί.

Πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Χατζιδάκη ἀντιστρατεύεται καὶ ἡ ἐκ Λοκρίδος γραφὴ Εὐτέιχα ἀντὶ Εὐτύχα (θηλ. τοῦ Εὐτυχος), τῶν ἀρχαιοτέρων, ὡς φαίνεται, Ῥωμαϊκῶν χρόνων (CIGSII, 342), ἀντι-

νὰ περισυλλέγη ἐκ πάσης Ἑλληνικῆς γωνίας παραδείγματα ἀναλογιῶν ἀντιστροφῶν καὶ μὴ ἀντιστροφῶν, ἀπεριόριστων καὶ περιωρισμένων, ἵνα πείσῃ τὸν ἀναγνώστην, ὅτι ἡ αἰτία τοῦ περιορισμοῦ τούτου εἶνε ἡ μὴ ἐπιτρέπουσα ταῖς νεοτεύκτοις αὐτοῦ ἀναλογίαις νὰ ἐκτείνωσι τὸ κράτος αὐτῶν καὶ πέραν τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων, ἂν, λέγομεν, ἀντὶ τῆς ἐπιπόνου καὶ ματαίας, ὡς φαίνεται, περισυλλογῆς τοσοῦτων παραδειγμάτων, φερόντων εἰς τελείαν σύγχυσιν καὶ ἀπόγνωσιν τὸν ἀναγνώστην, ἡδύνατο διὰ σαφῶν καὶ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὄντως ἔνεκα ἀναλογίας καὶ οὐχὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας προῆλθον εἰς μέσον τὸ γεγонеῖα καὶ Νεοκλίδης καὶ Μαρωνίτης καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐφ' ὅσον δὲ ἰσχυρίζεται μόνον, δὲν δύναται δὲ σαφῶς καὶ ἀναμφισβητήτως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι προῆλθον ἐξ ἀναλογίας, εἶνε περιττόν καὶ μάταιον νὰ παρατάσῃ ἀπειροπληθῆ παραδείγματα ἀναλογιῶν ἀντιστροφῶν καὶ μὴ ἀντιστροφῶν, περιωρισμένων καὶ ἀπεριόριστων, ἀφοῦ τοιαύτη παράταξις ἀποβαίνει αὐτῷ ὅλως ἄχρηστος καὶ ἀνωφελής.

στρατεύεται δὲ καὶ ἡ γραφὴ δυεῖν ἀντὶ δυοῖν, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν ἐτῶν 329-229 π. Χρ. (Meisterhans κτλ. σελ. 124 καὶ 161-4) καὶ ἐν Δωρικῇ ἐξ Ἐπιδαύρου ἀρχαιοτέρου τοῦ ἔτους 350 πρ. Χρ. (Καββαδίας, Fouilles d'Épidaure N° 242 στιχ. 173. 176 ἐν δὲ στίχῳ 169 δυοῖν). Σφάλλεται δὲ καὶ πάλιν ὁ Brugmann λέγων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Γραμματικῇ (2 σελ. 124) ὅτι τὸ δυεῖν τοῦτο ἐγένετο ἐκ τοῦ ὑποθετικοῦ δυεῖσιν, ὡς τὸ δυοῖν ἐκ τοῦ δυοῖσιν· διότι ἐξ οὐδενὸς τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλληνικῶν μνημείων οὐδὲ ἄλλοθεν ποθεν εἶνε γνωστὸν ὅτι παρὰ τὴν κατάληξιν τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ -οῖν οἶν ὑπῆρξεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ -εῖν εἰν ὥστε νὰ εἴπωμεν, ὡς πάλιν λέγει ὁ Brugmann ἐν σελίδι 91, ὅτι τὸ δυεῖν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐκ παραλλήλου αὐτῶ βαῖνον ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τῆς μνημονευθείσης χρονολογίας. Τὸ μόνον ἱστορικὸν τεκμήριον, ἐφ' οὗ ὁ Brugmann ζητεῖ νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀπόδειξιν, εἶνε ἐν καὶ μόνον καὶ τοῦτο λίαν ὑποπτον, ἡ γραφὴ δύε ἀναγνωσκομένη ἐν ἀρχαίᾳ Λακωνικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ ἀπογράφου τοῦ διαδοῆτου Γάλλου Fourmont, περιέχοντος μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀβλεπτημάτων καὶ τὴν εἰρημένην γραφὴν δύε ἣν ὁ Roehl πᾶνυ δικαίως διορθοῖ εἰς δύο (Roehl IGA ἀριθ. 69, 7), ἐτι δὲ καὶ FPKατι ἀντὶ Fικατι (αὐτ. b, 5). Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει φωνητικὸν ἢ ἕτερον ἀσφαλὲς ἐπιγραφικὸν τεκμήριον, δυνάμενον νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν γνώμην τοῦ Brugmann, πᾶντα δὲ τούναντίον μιᾷ φωνῇ καταδικάζουσι τὸ ἀυθαίρετον καὶ ἀθεμελιώτον αὐτῆς. Διότι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν πολυαριθμοτάτων Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀνεγνώσθη ποτὲ γραφὴ δύε, εἰ καὶ πλειστάκις ἀπαντᾷ ἐν αὐταῖς ἡ λέξις ἀλλὰ πάντοτε δύο, ὡς, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Meisterhans μνημονευομένων, μαρτυρεῖ καὶ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀττικῆς τῶν ἐτῶν 525-500 πρ. Χρ., ἐν ἣ γράφεται οὐ μόνον δυοῖν, ἀλλὰ καὶ δύο· (Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 1890 σελ. 96 καὶ 98). Δύο δὲ καὶ οὐχὶ δύε ἀναγινώσκειται καὶ ἐν τῇ Δωρικῇ ἐπιγραφῇ τῇ ἐξ Ἐπιδαύρου, ἐν ἣ, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἀπαντᾷ παρὰ τὴν παλαιὰν ἢ νεωτέρα γραφὴ δυεῖν (ἐν στίχῳ 163 πεντήκοντα δύο καὶ ἐν στίχοις 83 καὶ 108 ταλάντω δύο). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ἡ σύγχρονος Ἀττικὴ γραφὴ Φαληροῖ ἀντὶ Φαληροῖ, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ παρὰ τῶ συγχρόνῳ Μενάνδρῳ οἶκει ἀντὶ οἶκοι, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γραφὴ

Περιθείδης ἀντί τῆς κανονικῆς καὶ ὀρθῆς Περιθοίδης, ἥτις οὕτως διὰ τῆς εἰ γράφεται ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων (CIAII Supplementa 773 b, 28). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρμηνεύει τὰς γραφὰς ταύτας καὶ ὁ Blass ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐπεξεργασθείσῃ Γραμματικῇ τοῦ Kühner (I σελ. 135 καὶ 640), τροπῇ τῆς συνθέτου διφθόγγου οἰ εἰς τὴν σύνθετον εἰ, οὐδαμῶς ὑποπτεύσας ὅτι, ἂν ἅπαξ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ εἰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν ι, ἡ τροπῇ τῆς οἰ εἰς εἰ ἐκ θεμελίων ἀνατρέπει τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ὅτι ἡ οἰ ἐξεφωνεῖτο ὡς ἡ Γερμανικὴ οἰ μέχρι Ἀδριανοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου. Διότι τοιαύτη γένεσις τοῦ ι ἐρμηνεύεται μόνον ἂν ἡ Ἑλληνικὴ οἰ ἐξεφωνεῖτο παρεμφερῶς πρὸς τὸ Γαλλικὸν u, οὐδαμῶς δὲ ἂν ἐξεφωνεῖτο ὡς ἡ Γερμανικὴ οἰ. Ἄλλ' ὁ κ. Χατζιδάκης, ὅστις ἐν τῇ «Ἀνταποκρίσει» αὐτοῦ τοῦλάχιστον ὠμολόγησεν ὅτι ἡ εἰ συνέπεσε τῷ μακρῷ ι ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ οἰ οὐ μόνον ἐξεφωνεῖτο ἐν Ἑλλάδι ὡς ἀπλοῦς καὶ μονοειδῆς φθόγγος, ὁμοίως τῷ u καὶ τῷ Γαλλικῷ u ἤδη ἀπὸ χρόνων πολλῶ παλαιότερων τοῦ ἔτους 350 πρὸ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἤρχετο ἀπολεπτυνομένη, ὡς ἀρχαιότερον τὸ u, εἰς τὸν ἰσχυρότερον φθόγγον τοῦ ι, ὀφείλει δὲ νὰ ὁμολογήσῃ καὶ ὅτι ἡμεῖς εἶχομεν δίκαιον παρατηρήσαντες αὐτῷ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν «Ἀποκρίσει» ὅτι ἡ ἀρχὴ ἀπέχει πολὺ τοῦ τέλους καὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται δύο σαφῶς διακκεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων πράγματα, μηδὲ νὰ ταυτίζωνται ἐν ἐπιγνώσει ἢ ἐν ἀπερισκεψίᾳ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπολεπτύνσεως τοῦ u πρὸς τὴν δύναμιν, ἣν ἔλαβεν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀλφαβῆτι κατὰ τὴν δεκάτην ἢ τὴν ὀγδόην μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα ἢ καὶ πρότερον.

Ἐτερον ἐξ Ἀττικῆς παράδειγμα ἀπολεπτύνσεως τῆς οἰ εἰς τὸν ἰσχυρότερον φθόγγον τοῦ ι εἶνε καὶ ἡ γραφὴ περιαλιφῆν ἀντί περιαλοιφῆν, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 329 πρ. Χρ. ἐν ἣ καὶ αἱ γραφαὶ δυεῖν ἀντί δυοῖν καὶ ὀβελεῖα ἀντί ὀβελία (CIAII 834 b. I. 61). Ὅτι δὲ καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τὸ ἐκ τῆς οἰ προελθὸν u ἐτρέπετο εἰς τὴν διφθόγγον εἰ ἀπὸ τῆς Β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, εἶπομεν ἤδη ἐν τῇ «Βασάνω» (σελ. 449). Οὐδὲν δὲ ἄπορον, ἂν, ἀφοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι οὐχὶ σπανίως συνέβαιναν ἡ ἀπολεπτύνσεις αὕτη, ἐγράφη καὶ ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ

τὸ ἔτος 160 π. Χρ. ἦνου ἦτοι εἴνου ἢ ἴνου ἀντὶ οἴνου (ιδὲ Βάσανον σελ. 451). Ἀπολέπτυνσιν τῆς οἱ καὶ τοῦ υ εἰς ι δεικνύουσι καὶ αἱ ἐκ τῆς Πομπηίας γραφαὶ *Amarillis Euplia, Goritus, Didimus, Iacintus* (CILIV Νο 1510. 2310. 1490. 1319 d. 1400). Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀπολεπτύνσεως αἱ εἰρημέναι γραφαί, ὅσῳ ἐπὶ τοίχων ἄλλων οἰκιῶν τῆς Πομπηίας ἀναγινώσκονται καὶ αἱ ὀρθαὶ γραφαὶ *Amaryllis, Eutyche, Glyco, Dionysius Tyrannus* κτλ.

Ἐπὲρ τελείας συγχύσεως τῆς οἱ, τοῦ υ καὶ τοῦ ι μαρτυρεῖ ὁ ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Σ' (περὶ τὸ 600 μ. Χρ.) ἐν Ἑλληνικῇ γλώσσῃ διὰ Λατινικῶν χαρακτήρων γεγραμμένος πρῶτος ψαλμὸς κατὰ τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα. Ἐν αὐτῷ οὐδεμία γίνεται διάκρισις οὐ μόνον τοῦ η καὶ τῆς εἰ, ἀλλ' οὐδὲ τῆς οἱ καὶ τοῦ υ ἀπὸ τοῦ ι. διότι πάντες οἱ φθόγγοι οὔτοι γράφονται διὰ τοῦ *i* οἶον *limmon* (=λοιμῶν), *Kiriū, meletisi imeras ke nictos, xilon, phillon, uk aporisetete* (=ἀπορρυήσεται) *ton idaton, katefodothisete, tis gis* κτλ. (ιδὲ Δισκόβιον σελ. 39-40 καὶ «Βάσανον» σελ. 491 ὑποσημ.). Ἐπειδὴ δὲ ὡς *i* ἐκφωνεῖ τό τε υ καὶ τὸ η ἢ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ προσευχῇ Κύριε ἐλέησον, ἣν παρέλαβεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς κατὰ τὸ ἔτος 490 μετὰ Χριστόν, ἐκ πάντων τούτων μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου συγχωρεῖται νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ οἱ καὶ τὸ υ, ἀρξάμενα νὰ ἀπολεπτύνωνται εἰς ι ἐκ παλαιῶν χρόνων, γοργῶ τῷ βήματι ἐχώρουν πρὸς τὴν τελείαν αὐτῶν ἀπολέπτυνσιν κατὰ τοὺς Χριστιανικοὺς χρόνους, ἕως κατὰ τὴν ὀγδόην ἢ τὴν ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα ὀλοσχερῶς καὶ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς λέξεσι ἔλαβον τὴν δύναμιν τοῦ ι, οὐδαμῶς ἔτι αὐτοῦ διακρινόμενα. Τοῦτο δὲ συμπεραίνεται καὶ ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἐ. Πενάν, κρίνων ἐκ τῆς εἰς τὰς Σημιτικὰς γλώσσας μεταγραφῆς τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, ὅτι παρὰ πᾶσαν τὴν διατήρησιν τοῦ φθόγγου υ μέχρι τῆς ὀγδοῆς ἑκατονταετηρίδος ὅμως ἐν πολλαῖς λέξεσιν εἶχε καταστήσει ἀπλοῦν ι (Βασαν. σελ. 847 ὑποσημ.).

Σύγχυσιν τῶν λέξεων πυγῆ καὶ πηγῆ τοῦ υ δηλαδὴ καὶ τοῦ η ὑποδηλοῦσι καὶ τὰ λεγόμενα παρ' Ἀθηναίῳ (Βιβλ. ΙΓ' σελ. 580 f) ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τῆς νέας Ἀττικῆς κωμωδίας Μάχωνος περὶ τῆς παιδιᾶς τῆς ἐταίρας Γναθαίνης· ὅτι δηλαδὴ αὕτη, ἀρνούμενη τὸ αἰτηθῆν

παρ' αὐτῆς ὑπὸ μειρακίου, ἀντήλλαξεν εὐφυῶς, ὠφελουμένη ἐκ τῆς ὁμοηχίας, τὴν πυγὴν πρὸς τὴν πιγὴν, ταύτην δὲ πάλιν ἀντέταξε πρὸς τὴν νομὴν καὶ δεξιῶς ἐκάλυψε τὴν ἀτοπίαν τῆς αἰτήσεως, γενομένης ἐν ὥρᾳ νομῆς. Σύγχυσις τοῦ φθόγγου *ii* καὶ τοῦ *n* δεικνύει καὶ ἕτερον χωρίον παρ' Αἰλιανῷ (ιδὲ τὸ περιοδικὸν *Hellas*, Τόμ. I σελ. 295). Οὐδὲν δὲ ἄπορον ἂν ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν τὸ *u* ἐν πλείσταις συλλαβαῖς συνεχέετο πρὸς τὸ *i*, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν λογίων· διότι τοιαύτη διάκρισις μὲν παρὰ τούτοις, σύγχυσις δὲ παρ' ἐκείνοις συμβαίνει καὶ σήμερον ἐν Γερμανίᾳ περὶ τὴν προφορὰν τῶν αὐτῶν φθόγγων *ii* καὶ *i*, τῶν ἀπαιδευτῶν οὐχὶ σπανίως ἐκφωνούντων *i*, ὅπου οἱ πεπαιδευμένοι φυλάττουσι τὴν ὀρθὴν προφορὰν, ὡς γινώσκουσι πάντες οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Γερμανίαν, εἰ καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῶν ἐφημερίδων οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ τὴν ὑπαρξίν τοιαύτης διαφωνίας. Καὶ οὐδενὶ συγχωρεῖται νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν πλείσταις συλλαβαῖς δὲν ἤρξατο ἤδη ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἡ σύγχυσις τοῦ *u* καὶ τοῦ *i* διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν λογίων διατηρεῖτο καὶ μέχρι τῆς *H'* μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἡ δὲ ἀρχαιοτάτη τοῦ *u* ἐκφώνησις ὡς *ou* διατηρεῖται καὶ σήμερον ἔτι ἐν οὐκ ὀλίγαις τῶν λέξεων. Ἡ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν λογίων καὶ τῶν γραμματικῶν καὶ ὕστερον τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς Διονυσίου διατήρησις τῆς ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος προφορᾶς τοῦ *n* καὶ *u*, παρὰ πᾶσαν τὴν ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἀρξαμένην ἀπολέπτυνσιν αὐτῶν εἰς *i*, ἀποδεικνύει τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ ἐπικυροῖ τὴν γνώμην τοῦ *Hermann Paul* ὅτι ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν λογίων καὶ τῶν θεάτρων διατηρεῖται ἐπιμελῶς ἡ ὀρθὴ προφορὰ (ιδὲ Ἀθηναῖς Τόμ. *H'* σελ. 150 καὶ 154-6) καὶ ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον δύναται νὰ προβῇ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ γραφομένου ἀπὸ τοῦ λαλουμένου λόγου, ὥστε σχεδὸν καὶ ὄλως νὰ παύσῃ ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις, ὅπερ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἑμπειρικοῦ Σέξτου συνάγεται. Μετὰ πόσης δὲ ἐπιμελείας ἐσπούδαζον περὶ τὴν ὀρθὴν προφορὰν οἱ Ἕλληνες Γραμματικοί, ἀπρὶξ ἐχόμενοι τῆς παραδόσεως, διὰ πολλῶν ἀπεδείξαμεν ἐν τῇ «*Βασάνῳ*» (σελ. 965 καὶ ἐξῆς). Καὶ δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ματαιοπονοῦσιν οἱ βουλόμενοι νὰ ἰδρῦσωσι τεχνητὴν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξ Ἰνδικῶν καὶ Λατινικῶν στοιχείων, ἐναντίον

τῆς σαφοῦς διδασκαλίας τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, ἐμφανιζομένων ἤδη ἀπὸ τοῦ 300 ἔτους πρ. Χρ. καὶ δυναμένων ἕνεκα τῆς ἐγγύτητος τῶν χρόνων καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτῶν ἀκριβείας νὰ γινώσκωσι κάλλιον πάντων τῶν νῦν ἐπὶ Γῆς Γλωσσολόγων, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ κ. Χατζιδάκη ἐξαιρουμένου, πῶς ἐξεφωνεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα πρὸ 100 καὶ 200 ἔτων πρότερον· τοσοῦτω δὲ μάλλον, ὅσῳ κάλλιστα γινώσκομεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς γλώσσης ὅτι πρὸς μετὰβασιν τῆς προφορᾶς τῶν γλωσσῶν τούτων ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτέρας εἰς τὴν μετὰ ταῦτα κρατήσασαν ἐδέησε νὰ παρέλθωσι πολλαὶ ἑκατονταετηρίδες, ἐκ τῆς ἱστορίας δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ ἐξ ἀσφαλῶν φωνητικῶν καὶ ὀρθογραφικῶν φαινομένων γίνεται καταφανὲς παντὶ ἀπροκαταλήπτῳ φίλῳ τῆς ἀληθείας ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἢ μετὰβασις τῶν διηρημένων ἢ τῶν συνθέτων φθόγγων εἰς ἀπλοῦς συνέβη πρὸ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου.

Ἐκ τοῦ εἰρημένου Ψαλτηρίου Γρηγορίου τοῦ ἔκτου διδασκόμεθα καὶ ἕτερον τι· ὅτι ἂν ἐκ τῶν γραφῶν *kathedra*, *chnus* (χοῦς) *thelimata*, *phillon* (φύλλον), *asebon*, *gis*, *idaton*, ἠθέλομεν νὰ συμπεράνωμεν τίς ἦτο τότε ἡ ἀκριβὴς προφορὰ τῶν Ἑλληνικῶν συμφώνων θ, χ, φ, β, γ, δ, πολὺ θὰ ἐπλανώμεθα, ἂν ἠέλομεν νὰ ἐκφωνήσωμεν ταῦτα κατὰ τὰ ἀντίστοιχα τῆς Λατινικῆς. Καὶ ὁμῶς ἀκριβῶς τοῦτο ποιοῦσιν οἱ ἐρασιμίζοντες Γλωσσολόγοι, ὅταν καὶ ἐκ τῆς μεταγραφῆς τῶν εἰρημένων συμφώνων εἰς τὰ ἀντίστοιχα Λατινικὰ θέλωσι νὰ συμπεράνωσι περὶ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ὀρθῆς ἐκφωνήσεως τῶν συμφώνων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν τὸ υ τῆς Ἑλληνικῆς διφθόγγου ευ γράφεται ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου διὰ τοῦ f ἐν τῇ λέξει *katefodothisete*, ἀπαρραλλάκτως ὡς ἐγράφη διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ φ καὶ ἐν Αἰγυπτιακῷ παπύρῳ τῆς Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἐν τῇ λέξει εφρε (=εὔρε), γίνεται ὁμοίως πρόδηλον ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ δασεᾶ δὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς δασυνόμενα (*aspirata*) κατὰ τὴν β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, ὡς διδάσκουσιν οἱ πλείστοι τῶν Γλωσσολόγων. Διορθώσας δὲ ὁ Blass ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἐκδόσει τοῦ εἰρημένου παπύρου, περιέχοντος τεμάχια τῆς Ἀντιόπης τοῦ Εὐριπίδου, τὴν βεβαιωτάτην γραφὴν εφρε εἰς τὴν ὀρθὴν εὔρε, χωρὶς νὰ εἴπῃ τι περὶ τῆς ἐσφαλμένης (ιδεὶ Ἀθηνᾶς Τόμ. Ε', 1893 σελ. 429, ὑποσημ.), οὐδὲν ἄλλο ἢ σιωπηλῶς ὡμρ-

λόγησεν ὅτι ἡ γραφή εἴθε εἶνε ἀδιάλλακτος πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ περὶ ὑπάρξεως δασυνομένων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, διδασκαλίαν, καταδικαζομένην οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, ὅλως ἀγνοούντων τοιοῦτους φθόγγους(1), ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πλείστων ἄλλων καὶ ἀρχαιοτάτων τεκμηρίων.

Ἐτέρου εἴδους πανουργίαν ἀλλὰ πάντοτε πανουργίαν δεικνύει ὁ κ. Χατζιδάκης καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς γραφῆς τῶν Ἑλληνοταμιῶν Ποτειδεᾶται ἀντὶ τῆς ὀρθῆς Ποτειδαῖται (ἐν Ἀνταποκρίσει σελ. 213), ὅταν ἰσχυρίζεται μὲν ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπῆρχον ἱκανὰ ἔθνικα ὀνόματα εἰς -εᾶται καὶ κατὰ ταῦτα κάλλιστα ἠδύναντο νὰ μετασχηματισθῶσι τό τε Ποτειδ-εᾶται καὶ Αὐλ-εᾶται, ἀπαξιῶ δὲ νὰ προσαγάγῃ καὶ ἐν μόνον τοιοῦτον. Ἰκανὸν εὐρίσκει, ὡς φαίνεται, πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ἰσχυρίσεως αὐτοῦ ταύτης νὰ προσθέσῃ μετ' ὀλίγους στίχους ἑτέραν ὁμοίως αὐθαίρετον ἰσχύρισιν, ὅτι τὸ Αἶνεᾶται καὶ Χαλκεᾶται, καὶ δὴ καὶ τὸ Τεγεᾶται, Ὑδρεᾶται, Γυθεᾶται, Καλαυρεᾶται, καὶ πάντα τὰ ὅμοια τούτοις λήγουσιν εἰς -εαται, ταχυδακτυλογικῶς μεταβιβάζων τὸ ληκτικὸν φωνῆεν τῆς ρίζης ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν κατάληξιν, ἵνα μὴδὲ τὴν ἐλαχίστην καταλίπη ἀμφιβολίαν ὅτι κατὰ τὰ πολυπληθῆ ταῦτα εἰς -εᾶται μετεσχηματίσθη καὶ τὸ Ποτειδ-εᾶται καὶ Αὐλ-εᾶται. Καὶ ταῦτα πάντα, ἵνα ἀποκριθῇ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ γενομένην πρὸς αὐτὸν παρατήρησιν ἐν τῇ « Ἀποκρίσει » (Τόμ. Θ' σελ. 170) ὅτι κατάληξις ἔθνικῶν ὀνομάτων εἰς -εάτης δὲν ὑπάρχει. Πρὸς δὲ τὴν ἄλλην ἡμῶν πρὸς αὐτὸν παρατήρησιν ὅτι οὐδὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦσαν ἄγνωστοι οἱ Ποτειδαῖται, ὀρθῶς ἀναγράφασιν τὸ ὄνομα αὐτῶν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Τρίποδα, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἠδύναντο νὰ εἶνε ἄγνωστοι τοῖς Ἑλ-

(1) Ἡ μεγίστη πλάνη τοῦ Blass περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς περὶ τῶν δασέων διδασκαλίας τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς Διονυσίου καὶ τοῦ μουσικοῦ Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι, ὅπου οὗτοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν περὶ συμφῶνων χρῶνται τῇ λέξει πνεῦμα, νομίζει ὅτι ἐνοοῦσι τὸ « δασὺ πνεῦμα », μὴ παρατηρήσας ὅτι τῇ λέξει πνεῦμα χρῶνται ἐπὶ τῆς ἐκφωνήσεως παντός φθόγγου, σημαίνοντες διὰ ταύτης τὸν ἐκ τῆς ἀρτηρίας ἢ τῆς φάρυγγος προαγόμενον εἰς τὸ στόμα ἀέρα, οὗ ἄνευ οὐδεμία φωνὴ εἶνε δυνατὴ. Τούτου δὲ ἕνεκα οὐδὲν ἄπορον ἂν κακῶς ἠρμήνευσε τὴν διδασκαλίαν τῶν εἰρημένιον Τεχνογράφων, καὶ ἐν τῇ φράσει τοῦ Διονυσίου « τὰ δασέα ἐκφωνεῖται πολλῶ πνεύματι », ἐνεῖδε τὴν ὑπαρξίν δασέος πνεύματος, πράγματος ὅλως ἀγνώστου τῷ Διονυσίῳ ἐν πάσῃ τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν συμφῶνων καὶ φωνηέντων,

ληνοταμίαις τοῖς λαμβάνουσιν ἑτησίως παρ' αὐτῶν φόρον, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην αὐτοῦ ὅτι ὁ δι' ἀλλοιώσεως τῆς ρίζης «μεταπλάσμος τῶν ἔθνικῶν ἢ κυρίων ὀνομάτων δὲν ἦτο δύσκολος προκειμένου περὶ λαῶν ἢ προσώπων οὐ πασιγνώστων», ὁ κ. X. οὐδὲν ἄλλο εἶχε νὰ ἀποκριθῆ ἢ ὅτι οἱ Ποτειδαῖαι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐγένοντο πασιγνώστοι, πρότερον δὲ ἦσαν ἀσήμαντοι, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἀσήμαντοι καίπερ οὐχὶ ἄγνωστοι εὐκόλως μετεβάλλοντο ὑπὸ τῶν Ἑλληνοταμιῶν ἀπὸ Ποτειδαῖατῶν εἰς Ποτειδεάτας. Τοιαύτη δὲ μεταβολὴ ἦτο ἀδύνατος, λέγει, ἐπὶ Θουκυδίδου, ἐπειδὴ τότε καὶ ἡ πόλις καὶ οἱ πολῖται κατέστησαν ἤδη πασιγνώστοι, καὶ θὰ ἦτο μεγάλη τόλμη κατὰ τε τῆς ἔθνικῆς καὶ γλωσσικῆς συνειδήσεως τῶν Ἑλλήνων νὰ μεταμορφώσῃ καὶ ὁ Θουκυδίδης τοὺς πασιγνώστους ἤδη Ποτειδαῖατας εἰς τοὺς πρῶην ἀσήμους Ποτειδεάτας τῶν Ἑλληνοταμιῶν. Διὰ τούτων ἄριστα μὲν (πῶς γὰρ οὐ;) αἰτιολογεῖ ὁ κ. Χατζιδάκης τὰς νεοτεύκτους αὐτοῦ ἀναλογίας, τὰς θεμελιουμένας ἐπὶ τῆς συγχύσεως καὶ τῆς ἡμιγνώσεως, δὲν καθιστᾷ δ' ὁμως γνωστὸν καὶ τοῖς μὴ μεμνημένοις τὸ μυστήριον τῆς ἑαυτοῦ γνώσεως πῶς συμβαίνει ὥστε οἱ Ἑλληνοταμίαι νὰ μὴ νομίζωσι μὲν πασιγνώστους τοὺς Ποτειδαῖατας καὶ Αὐλῆαίατας καὶ τούτων μόνον τὴν μέσσην συλλαβὴν δαι καὶ λαι, ἧς ἡ αι ἦτο εὐκολώτατον νὰ πάθῃ συστολὴν κατὰ τὸ παράδειγμα πάσης αι, συχνότατα συστελλομένης πρὸ φωνήεντος ἤδη ἀπὸ Ὀμήρου καὶ ἐν τῷ τέλει καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λέξεων, νὰ νομίζωσι δὲ πασιγνώστους τοὺς ἔτι ἀσημοτέρους Ναξιάτας καὶ Κυδωνιάτας, ὧν οὐδέποτε τὸ ριζικὸν φωνῆεν ι μεταβάλλουσιν εἰς ε· καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ τὰ πολυπληθῆ κατὰ τὸν κ. X. εἰς -εᾶται ὀνόματα, καθ' ἃ μετερρυθμίσθη τὸ Ποτειδαῖαι καὶ Αὐλῆαῖαι δὲν ἔπαθον βεβαίως ἐλάττωσιν μόνον χάριν τῶν διασημοτάτων καὶ ἐπιφανεστάτων Ναξιατῶν καὶ Κυδωνιατῶν. Ἄλλ', ὡς φαίνεται, πρὸς τοιαύτας μικρολογίας μένει ἀδυσώπητος καὶ ἀπτόητος ὁ κ. X. καὶ προχωρῶν εἰς τὰς πολυτίμους αὐτοῦ ἀποδείξεις, ἵνα λύσῃ καὶ τὴν ἐσχάτην ἡμῶν ἀπορίαν, πῶς συνέβαιεν ἡ μεταρρυθμῖσις τῶν Ποτειδαῖατῶν εἰς Ποτειδεάτας, ἐν ᾧ πάντοτε ἐλέγετο καὶ ἐγράφετο Ποτεῖδαια, οὐδέποτε δὲ Ποτεῖδεια κατὰ τὸ Χάλκεια καὶ Καλαῦρεια καὶ Μαρώνεια καὶ Δεκέλεια καὶ τὰ τοιαῦτα, ἰδοὺ ἀπὸ τῆς ἀκωνώτου φαρέτρας τῶν νεωτέρων ἀναλογιῶν προχέει εἰς μέσον

τὸ ἀναπεύγω παρὰ τὸ ἀπλοῦν παύγω. Ἐν ὄψει τοιοῦτου ὑπερφουῦς καὶ ἐξαισίου θεάματος πᾶς τις ἀναγκάζεται καὶ ἄκων νὰ ἀναφωνήσῃ «Μέγας εἶ, κ. Χατζιδάκη, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων», ὡν πλήρης εἶνε ἡ σὴ «Ἀνταπόκρισις».

Τὶ δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς δογματικῆς καὶ ἀξιωματικῆς αὐτοῦ ἀποφάνσεως, ὅτι ἡ ταύτισις τῆς εἰ καὶ τοῦ μακροῦ ι, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ὕστερον (Ἀνταπόκρ. σελ. 198). Ὑπὸ τίνος καὶ ποῦ χρονολογεῖται ἡ ταύτισις αὕτη; Βεβαίως οὔτε ὑπὸ τοῦ Blass (Über die Aussprache κλ. 3 σελ. 50 στίχ. 11) οὔτε ὑπὸ τοῦ Brugmann· διότι καὶ οὗτος δὲν χρονολογεῖ αὐτὴν ἀπὸ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τῆς Δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ ὁ κ. X. ἐν σελίδι 206, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος ἢ μᾶλλον τῶν ἀρχῶν τῆς Β', ὡς καὶ ὁ Blass, οὐ τὴν γνώμην ἀποδέχεται, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ Brugmann ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ γραμματικῇ (σελ. 34 τέλ.-35). Ὁ δὲ Meisterhans ἐν μόνον παράδειγμα γραφῆς τῆς εἰ διὰ τοῦ ι ἀναφέρει ἐκ τῆς Δ' καὶ 2 ἢ 3 ἐκ τῆς Γ' καὶ ταῦτα ἀποδεικνύοντα οὐχὶ ταύτισιν τοῦ ι καὶ τῆς εἰ ἀλλ' ἀρχὴν τῆς μεταβάσεως ταύτης εἰς ἐκεῖνο. Ὁ δὲ κ. X. ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πραγματείᾳ (Ἀθηνᾶς Τόμ. Η' σελ. 458 στίχ. 14) σαφῶς καὶ διαρρήδην ἀποφαίνεται ὅτι ἡ εἰ μόνον κατὰ τὴν Γ' π. X. ἑκατονταετηρίδα ἐξεφωνήθη ὅπως τὸ ι, ἥτοι καὶ αὐτὸς ἀπεδέχετο τὴν γνώμην τοῦ Blass καὶ Brugmann, ὅτι ἡ εἰ κατὰ τὰ τέλη τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος ἤρξατο τὸ πρῶτον νὰ ἐκφωνῆται ὡς μακρὸν ι, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος, ὡς λέγει ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς 207 σελίδος τῆς «Ἀνταποκρίσεως», συγκαταβαίνων πως εἰς τὰ ὑπ' ἐμοῦ πρὸς τὴν πρώτῃν αὐτοῦ γνώμην παρατηρηθέντα. Ἐγὼ δέ, ὅστις τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι ἀκριβέστερον καὶ ὀρθότερον παντὸς ἄλλου διέλαβον καὶ περὶ τῆς γνησίας καὶ τῆς νόθου εἰ, καὶ ἀκριβῶς διέστειλα τὰ φωνητικὰ ἀπὸ τῶν ὀρθογραφικῶν φαινομένων καὶ μόνος ἐπραγματεύθην περὶ τῆς φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς ἥτοι τοῦ ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος ἐκεῖνου (403 π. X.) κοινοῦ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν ἀλφabethου, οὐχὶ διὰ κενῶν φράσεων, ἀλλὰ δι' ἱστορικῶν τεκμηρίων καὶ ἐν τῇ «Βασάνφ» καὶ ταῖς ἄλλαις περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς πραγματεσίαις μου ἀπέδειξα ὅτι οὐχὶ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων

τοῦ Μηδικοῦ πολέμου ἀναφαίνεται οὐ μόνον ἡ ταύτισις τῆς γνησίας καὶ νόθου εἰ, ἀλλὰ καὶ ἀμφοτέρων τούτων πρὸς τὸ μακρὸν ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ βραχὺ ι. Θὰ ὠμολόγει δὲ ταῦτα καὶ ὁ κ.Χ., ἂν μὴ ἦτο ὑπεράγαν ἀλαζῶν καὶ τετυφωμένος καὶ μὴ ἤθελε μέχρι ἀηδίας μὲν νὰ ἐξυμῆ καὶ ἐγκωμιάζῃ ἐκάστοτε τὰ ἐξοχα καὶ ἀπαράμιλλα αὐτοῦ προτερήματα καὶ κατορθώματα, μετὰ ἀδικίας δὲ νὰ ψέγη καὶ διαστρέφῃ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων τὰς μὴ συναδούσας πρὸς τὴν ἰδίαν μικροφιλοτιμίαν, ἐπιλανθανόμενος τοῦ Σωκρατικοῦ λογίου ὅτι ἡ ἀδικία εἶνε ἡ μεγίστη λώβη τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι ἡ ἐπιστήμη, χωρισθεῖσα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται. Ἄν ὁ κ. Χατζιδάκης ἦτο ἀνθρωπικώτερος καὶ εἶχε τὴν συνείδησιν καὶ αὐτῶν τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀναίδειαν, διαστρέφων καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ γράμμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντων ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν «Ἀποκρίσει» (σελ. 177) νὰ γράψῃ περὶ ἡμῶν (ἐν σελίδι 209-210) ὅτι ἀγνοοῦμεν τί ἐστὶ γνησία καὶ νόθος δίφθογγος, ἐν ᾧ ἡμεῖς κατὰ πλάτος ἐπραγματεύθημεν καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς φύσεως ἀμφοτέρων ἐν τε ταῖς ἄλλαις ἡμῶν πραγματεῖαις καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ «Βασάνῳ» (σελ. 55 ὑποσημ., 184-6 καὶ πολλαχοῦ ἄλλοθι), οὐδὲ θὰ ἐζήτηε νὰ διαβάλλῃ ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἄλλους ὅτι ἐπεχειρήσαμεν νὰ γράψωμεν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ἀγνοοῦντες καὶ τὰ στοιχειωδέστατα τοῦ ζητήματος. Καὶ ἂν τοιαῦτα ψεῦδη καὶ ἄλλα ὅμοια, ὡς εἶδομεν καὶ θὰ ἴδωμεν, τολμᾷ δημοσίᾳ νὰ ἀναγράψῃ ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ», ἄρα γε ποτα ἀμέσως ἢ διαμέσως ἀνεκοινοῦντο τῷ Blass, ὥστε οὗτος συνάπτων εἰς ἐν ζεῦγος τὸν κ. Χατζιδάκην καὶ κ. Ψυχάρην, ἐν ζυρωρίδι νὰ ἀντιτάσῃ ἀμφοτέρους κατ' ἐμοῦ τοῦ φανατικοῦ, ὡς με ὀνομάζει ἐν τῷ πρόσθεν μνημονευθέντι Litterarisches Centralblatt; Ἄλλὰ ταῦτα ἔστωσαν ἡμῖν παρεκβατικώτερον εἰρημένα καὶ χωροῦμεν ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς προφορᾶς τῆς εἰ.

Ὅτι ὁ κ. Χατζιδάκης λέγων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πραγματεῖᾳ ὅτι τὸ εἰ ἐξεφωνήθη ὅπως τὸ ι κατὰ τὴν Γ π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἐνόει τὰς τελευταίας αὐτῆς δεκαετηρίδας ἢ μᾶλλον τὰς πρώτας τῆς Β', γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἐν «Ἀναποκρίσει» (Τόμ. Θ' σελ. 204) οὐδὲν ἄλλο παράδειγμα ταυτίσεως τῆς εἰ καὶ τοῦ μακροῦ ι ἔχει νὰ προσαγάγῃ ἢ ὅσα λαμβάνει παρὰ τοῦ Blass ἐξ ἐπιγραφῶν τῶν Δελφῶν, παραμινάτω καὶ ἀντιστρόφως Εἶρις, τειμᾶς κτλ.

νεωτέρων τοῦ 200 ἔτους π. X. καὶ ἐξ Αἰγυπτιακῶν παπύρων τῶν μέσων τῆς Β' ὡσαύτως ἑκατονταετηρίδος ἔστειν, μείζονει, χάρειν, ἱερῖς. Ἄν ἐγίνωσκε καὶ ἄλλα ἀρχαιότερα παραδείγματα δὲν θὰ ἤρκειτο μόνον εἰς ταῦτα οὐδὲ θὰ ἔλεγεν ὅτι ἡ γραφὴ Εἶρις ἀντὶ Ἴρις ἀπαντᾷ μόνον ἐν ἐπιγραφῇ τῶν Δελφῶν τῆς Β' ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ θὰ παρετίθετο καὶ τὰς γραφὰς Εἶρις καὶ Εἰριδι, αἵτινες ἀναγινώσκονται ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 358 πρὸ Χριστοῦ (CIA, II 793 b, 64 καὶ c, 5), ζώντων ἔτι τοῦ Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος, οὕτω δὲ φανέντος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ γραφὴ αὕτη δὲν σημαίνει ὅτι μόλις κατὰ τὰ τέλη τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος ἤρχετο ἡ εἰ νὰ ἐκφωνῆται ὡς μακρὸν ι, ἀλλ' ὅτι παντελῶς εἶχε ταυτισθῆ αὐτῷ ἤδη πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ ἔτους 358, διότι ὁ γράψας τὴν ἐπιγραφὴν δὲν ἦτο τότε νήπιος, ἀλλὰ τριακοντούτης τοῦλάχιστον, ἴσως δὲ καὶ τεσσαρακοντούτης καὶ πεντηκοντούτης. Εἶνε δὲ περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ γραφὴ Ἴρις ἀπαντᾷ οὐ μόνον ἐν τοῖς κειμένοις τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ὀμηρικῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀρχαιοτάτῳ Ἀττικῷ ἀγγεῖῳ τῷ καλουμένῳ Francois vase (ἰδὲ Klein, Meisters. σελ. 34) καὶ ἐν τῷ φερωνύμῳ τοῦ ἀγγειοπλάστου Βρύγου (αὐτόθι σελ. 183) καὶ ἐν ἑτέρῳ ὡσαύτως ἀρχαίῳ (CIG, IV n° 8200) καὶ ἐν Ἴωνικῇ ἐπιγραφῇ ἐκ Σάμου τοῦ ἔτους 346 π. X. (ἰδὲ Bechtel, Die ionischen Inschriften, σελ. 129, ἀριθ. 120, 19). Ὅμοίαν καὶ ἀρχαίαν συνταύτισιν τῆς εἰ καὶ τοῦ ι δεικνύει καὶ ἡ γραφὴ φιλοτεΐμωσ, ἣν ἐμνημονεύσαμεν καὶ ἐν τῇ «Ἀποκρίσει» (σελ. 172), λαβόντες ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἔτους 340 π. X. οὐχὶ δὲ τοῦ ἔτους 313, διότι ὁ αὐτὸς ἀνὴρ Ἀντικλῆς Μέμνονος φέρεται γεγραμμένος καὶ ἐν ὁμοίᾳ ἐπιγραφῇ ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 360 (CIA, II 1002, 9) καὶ οἱ χρόνοι δὲν συγχωροῦσι νὰ καταβῶμεν μέχρι τοῦ ἔτους 313. Ἴσως δὲ αὕτη ἡ γραφὴ ἦτο ἡ ἀναγκάσασα τὸν κ. X. νὰ ὀρίση ἀρχὴν τῆς ταυτίσεως τῆς εἰ καὶ τοῦ ι τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ νὰ προσχωρήσῃ πως τῇ ἡμετέρᾳ γνώμῃ, ὅταν γράφῃ ἐν τῇ «Ἀνταποκρίσει» ὅτι ἡ εἰ ἤρχετο νὰ λαμβάνῃ τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ ι ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Ε' π. X. ἑκατονταετηρίδος ἢ καὶ ἔτι παλαιότερον (Τόμ. Θ', σελ. 207 ἐν ἀρχῇ). Δὲν ἠθέλησε δέ, εἰ καὶ συνεχωρεῖτο αὐτῷ, νὰ προσχωρήσῃ ἔτι μᾶλλον τῇ ἡμετέρᾳ γνώμῃ, ὅτι ἡ ταύτισις ἤρξατο ἀπὸ ἀρχαιο-

τάτων χρόνων, διότι οὕτω θὰ ἠναγκάζετο φανερῶς νὰ ὁμολογήσῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ πλάνην, καὶ θὰ ἐξήλεγχε αὐτὸς οὗτος ἄτοπα καὶ παράλογα ὅσα λέγει περὶ τῆς γραφῆς τῶν Ἑλληνοταμιῶν Καμειρῆς ἀντὶ Καμειρῆς καὶ τῆς ἀντιστρόφου Μαρωνίται ἀντὶ Μαρωνεΐται. Τοιαύτη τις αἰτία βεβαίως ἦτο καὶ ἡ κωλύσασα αὐτὸν νὰ μὴ ἀποκριθῇ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἡμῶν (Τόμ. Θ', σελ 166) πῶς ἐρμηνεύει τὴν γραφὴν Ἀ(φ)φιτρέτα ἀντὶ Ἀ(φ)φιτρίτα ἥτις ἀπαντᾷ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκ Κορίνθου κεραμίσις, ἐξ ὧν ὀρμώμενος ὁ Brugmann ἀπεδέχθη ὅτι ἡ γνησία δίφθογγος εἰ εἶχε λάβει ἐν Κορίνθῳ τὴν προφορὰν τῆς νόθου ἤδη ἀπὸ τῆς ἐκτῆς π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ὁμοία τις αἰτία ἦτο βεβαίως καὶ ἡ κωλύσασα αὐτὸν νὰ μὴ ἀποκριθῇ, ἀλλὰ νὰ τηρήσῃ ἱεράν καὶ εὐφημον σιγὴν πρὸς τὴν ἄλλην ἡμῶν παρατήρησιν (ἐν «Ἀποκρίσει» σελ. 166 ὑπόσημ.) ὅτι ἡ γραφὴ δευρὲ ἀντὶ δευρὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ ἔτους 450 π. Χ. οὐχὶ μόνον ἡ γνησία καὶ νόθος δίφθογγος εἰ ἀλλὰ καὶ τὸ μακρὸν ι εἶχε λάβει τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀλφαβῆτῳ καὶ διὰ τοῦτο ἐν Κορίνθῳ μὲν ἐγράφῃ Ἀ(φ)φιτρέτα ἀντὶ Ἀ(φ)φιτρίτα, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις δευρὲ ἀντὶ δευρὶ. Δυσκόλως δὲ θὰ ἠδύνατο νὰ αἰτιολογήσῃ ἄλλως τὰς γραφὰς ταύτας ὁ κ. Χατζιδάκης, διότι ἡ μὲν γραφὴ Ἀ(φ)φιτρέτα μόνον οὐχὶ βοῶσα διδάσκει τὴν εἰρημένην συνταυτίσιν, ἡ δὲ ἑτέρα φανερῶς ἐξελέγχει τὴν ἀξίωσιν τινῶν ὅτι τὸ δευρὲ πρέπει νὰ γραφῇ δεῦρε, ἐπειδὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ γνωστοὶ τύποι εἶνε μόνον τὸ δεῦρο καὶ δευρὶ, ἡ δὲ γραφὴ δευρὲ ἀπαντᾷ, ὡς εἶπομεν, ἐν χρόνοις, καθ' οὓς γράφεται ἔτι ἡ νόθος δίφθογγος ε, οὐχὶ δὲ ἐν χρόνοις νεωτέροις, καθ' οὓς ἀνεπιστρεπτεῖ διεκρίθη τὸ βραχὺ φωνῆεν Ε ἀπὸ τῆς νόθου διφθόγγου Ε, ὥστε νὰ ἐπινοήσωμεν καὶ τύπον ὅπως ἄγνωστον καὶ ἀνύπαρκτον. Ὑπὲρ ὁμοίας συγχύσεως καὶ συνταυτίσεως τοῦ μακροῦ ι καὶ τῆς νόθου διφθόγγου ε μαρτυρεῖ καὶ ἡ γραφὴ Νέκαυλος ἀντὶ Νίκαυλος, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ἀρχαιοτάτῳ ἀγγείῳ τοῦ Ἑργοτίμου (Klein, Meisters. σελ. 37), τοῦ μετὰ τοῦ Κλειτίου συνεργασθέντος ἐν τῷ François vase, ἐν ᾧ ἀπαντᾷ ἡ ἀντιστροφος γραφὴ Χίρων ἀντὶ Χείρων (Klein, αὐτόθι, σελ. 34). Καὶ ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἑργοτίμου Εὐχείρος, ταυτίζων καὶ οὗτος ὡς ὁ πατὴρ τὴν νόθον δίφθογγον ε πρὸς τὸ ι ἐγράψεν ἅπαξ καὶ αὐτὸς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα διὰ τοῦ ι, ἐν τῇ δοτικῇ Εὐχίρω(ι) ἀντὶ Εὐχέρω-Εὐχείρω, ἐναλ-

λάξας και αὐτὸς τοὺς ἰσοδυνάμους χαρακτηῖρας (Klein, Lieblingsn. σελ. 78). Καὶ ὡς μὴ ἦσαν ἱκαναὶ αἱ μαρτυρίαι αὐταὶ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοτάτης συγχύσεως τῶν εἰρημένων τριῶν φθόγγων, ἰδοὺ πάλιν ὁ Κλειτίας, ὁ γράψας Χίρων ἀντὶ Χείρων ἐν τῷ François vase, ὅπερ δύναται νὰ ἀναβιβασθῆ καὶ μέχρι τῆς ἐβδόμης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀφόβως γράφει καὶ τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα οὐχὶ διὰ τῆς γνησίας διφθόγγου ἢ τῆς νόθου, δι' ἧς γράφεται τὸ ὄνομα Κλετος καὶ Κλετῶ καὶ Κλετώνυμος ἐν οὐκ ὀλίγαις Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς ἑκτῆς καὶ πέμπτῃς π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ διὰ τοῦ ι (Klein, Meisters. σελ. 34), Κλιτίας, ὡς καὶ τὸ Χίρων, εἰ καὶ ἡ ὀρθὴ τοῦ ὀνόματος γραφῆ εἶνε ἢ διὰ τῆς ει, ὡς καὶ ἡ ἐτυμολογία αὐτοῦ δεικνύει καὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Κῶ καλῶν χρόνων. Διὰ τοῦ ι γράφεται ἐν ἑτέρῳ ἀγγεῖῳ καὶ τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Κλεῖτος ἔχον τὴν ἀρχὴν Κλειταρχος (Klein, αὐτόθι, σελ. 46), τὸ οὕτωςι διὰ τῆς ει γραφόμενον ἐν πάσαις ταῖς Ἀττικαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἔτι δὲ καὶ τὸ ὄνομα Κλιταγόρας ἀντὶ Κλειταγόρας ἐπὶ τρίτου ἀγγείου (Klein, Lieblingsn. σελ. 47)· καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ ἐπὶ Ὀμήρου τὸ ὄνομα Κλεῖτος καὶ ὡς κύριον καὶ ὡς ἐπίθετον ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν συλλαβῶν, Κλέϊτος ἢ μᾶλλον Κλέφιτος, ὡς μαρτυρεῖ ἡ συχνοτάτη καὶ σταθερωτάτη θέσις τῆς συλλαβῆς κλει κατεχούσης πάντοτε ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ δακτύλου, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ ἐκ Κύπρου ἀρχαιοτάτη γραφῆ μᾶλα κλεφίτω (Otto Hoffmann, Die Griechischen Dialecte, 1891, I, σελ. 90 n° 187), οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ Ὀμηρικὸς τύπος κλεφίω.

Ὡσαύτως γράφεται Χίλων παρὰ τὸ Νίκων ἀντὶ Χείλων ἢ Χέλων ἐπὶ ἀρχαιοτάτῳ ἐπ' ἴσης Ἀττικοῦ ἀγγείου (Klein, Meisters. σελ. 116), ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀλυμπίας (Roehl IGA, 552, 7) οὐχὶ βεβαίως δι' ἕτερον λόγον ἢ διότι καὶ τότε, οὐχὶ δὲ ἀπο Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἢ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς διδάσκει ὁ Blass καὶ ὁ Brugmann καὶ κατ' αὐτοὺς ὁ κ. Χ., εἶχεν ἐπέλθει ἡ σύγχυσις τοῦ μακροῦ ι καὶ τῆς γνησίας ἢ νόθου διφθόγγου. Σφάλλεται δὲ καὶ πολὺ ὁ Kretschmer, ἀποφαινόμενος ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ συγγράμματι (Die griechischen Vasenschriften, σελ. 133) ὅτι δὲν εἶνε σαφῆς ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος Χίλων οὐδ' ἂν ἡ ὀρθὴ αὐτοῦ γραφῆ εἶνε ἢ διὰ τῆς ει· διότι καὶ ἡ

ἔτυμολογία αὐτοῦ εἶνε γνωστοτάτη, παραγομένου ἐκ τοῦ χεῖλος, ὡς τὸ Γνάθων ἐκ τοῦ γνάθος, καὶ ἡ ὀρθὴ αὐτοῦ γραφὴ εἶνε ἢ διὰ τῆς ει, ὡς δεικνύουσιν Ἀττικαὶ ἐπιγραφαὶ οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν μετὰ τὸν Αὐγουστον χρόνων, αἵτινες ὡς τοιαῦται μνημονεύονται μὲν ὑπὸ τοῦ Kretschmer, δὲν θεωροῦνται δ' ὅμως ὑπ' αὐτοῦ ἕνεκα τῶν χρόνων ἐπαρκεῖς εἰς εὔρεσιν τῆς ὀρθῆς γραφῆς τοῦ ὀνόματος, ἀλλ' ἐπιγραφαὶ τῶν καλλίστων χρόνων τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου· (Ἰδὲ CIAII, Supplementa 7 b, 4. 394 π. X. καὶ 14 c, 3. 386 π. X.). Ὅτι δὲ τὸ Χίλων ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου καθ' Ἡρωδιανὸν καὶ μετὰ βραχεὸς τοῦ ι, εἴπομεν ἤδη ἐν τῇ «Βασάνῳ» (σελ. 220). Ἐν ἀρχαιοτάτοις ἐπ' ἴσης Ἀττικοῖς ἀγγείοις γράφεται Κλινίας παρὰ τὸ Κλεινίας ἢ Κλεινίας (Klein, Lieblingsinschr. 36), εἰ καὶ ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ ὀνόματος εἶνε ἢ διὰ τῆς διφθόγγου. Ἡ δὲ ἐκ τοῦ κλίνω κλιτὸς παραγωγὴ τοῦ ὀνόματος τούτου καὶ τῶν εἰρημένων Κλίταρχος, Κλιταγόρας, Κλιτίας εἶνε ἄτοπος καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ διότι κύρια ὀνόματα ἐκ τοιαύτης ρίζης εἶνε ὄλως ἄγνωστα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, γνωστὰ δὲ καὶ συχνότατα τὸ Κλεῖνος (κλεινός), Κλεῖτος (κλειτὸς) καὶ τὰ ἐκ τούτων σύνθετα καὶ παράγωγα. Ὅμοιως γράφεται ἐν ἄλλοις συγχρόνοις Ἀττικοῖς ἀγγείοις οὐ μόνον Ἐλεῖθνα, Ἰλεῖθνα, ἀλλὰ καὶ Ἰλίθνα ἀντὶ Εἰλεῖθνα (Kretschmer, κτλ. σ. 157 καὶ 202), ἔτι δὲ Χλίσοφος καὶ Κλίβυλος ἀντὶ Κλέσοφος καὶ Κλέβολος ἐν ἐτέρῳ ἀρχαιοτάτῳ ἀγγείῳ (Klein, Lieblingsinschr. σελ. 56 καὶ CIG, IV, n° 7892 καὶ Πίν. V). Ἡ γραφὴ μάλιστα Κλίβυλος δεικνύει καὶ ἕτερον, ὅτι οὐχὶ μόνον ἡ νόθος διφθογγος εἰ ἐξεφωνεῖτο ὡς ι ἤδη ἀπὸ τῆς σ' π. X. ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ υ διέσωζεν ἔτι ἐν ταῖς πλείσταις λέξεσι τὴν ἀρχαιοτάτην αὐτοῦ προφορὰν ου, καὶ ὅτι τὴν λεπτοτέραν αὐτοῦ προφορὰν τὴν κατὰ τὸ Γαλλικὸν υ ἢ τὴν τοῦ Γερμανικοῦ ü ἔλαβεν ὕστερον τοῦ 500 ἔτους π. X., οὐχὶ δὲ πρότερον, ὡς ἀποφαίνεται ὁ Meisterhans καὶ ὁ Brugmann καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ ὁ κ. X. ἐν «Ἀθηνᾶ» (Τόμ. Η', σελ. 123 κέξ.). Διότι τὸ ἰσχυρότερον αὐτῶν καὶ αὐτοῦ ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἀποφάνσεως ταύτης, τὸ λαμβανόμενον ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῷ Françoisvase γράφεται Κυινόρτης παρὰ τὸ Θόραξ, ἐξελέγχεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Françoisvase διὰ τῆς γραφῆς θᾶκος ἀντὶ θᾶκος, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ ἐτέρου συγχρόνου ἀγγείου διὰ τῆς ἀδιαφόρου γραφῆς τοῦ

κ και ϕ πρό του ο έν ταίς λέξεσι Καλλιγόμη και Πυρροκόμη (Klein, Meisters. σελ. 39), πρὸς δὲ και ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκ Ναυκράτιος γραφῶν ΔιοσΚουροις και ΔιοσΚουροις (Ernest A. Gardner, II, ἀριθ. 833-839). Αἱ γραφαὶ αὗται και ἄλλαι ὁμοιαὶ ἐκ Βοιωτίας δεικνύουσιν ὅτι ἡ γραφὴ τοῦ Κ πρό του υ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν νεωτέραν και λεπτοτέραν αὐτοῦ προφορᾶν. Γραφὴ δὲ τῆς νόθου διφθόγγου ο διὰ τοῦ ἀπλοῦ υ ἀπαντᾷ και ἐν ἄλλαις ἀρχαιοτάταις Ἀττικαῖς γραφαῖς και δὴ και ἐν τῇ γραφῇ Δυνεικέτῳ (Δυννικήτου), ἣτις ἀναγινωσκομένη ἐν Ἀττικῷ ἀγγείῳ τῆς σ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος παρὰ τὰς λέξεις ἡίπος νικᾶ, οὐ μόνον ἐξελέγχει τὴν εἰρημένην γνώμην τοῦ κ. Χ. ὅτι τὸ υ εἶχε τότε τὴν δύναμιν τοῦ Γαλλικοῦ u, ἀλλὰ μαρτυρεῖ σαφέστατα ὅτι ἡ εἰ εἶχε τελείως ταυτισθῆ πρὸς τὸ μακρὸν ι ἤδη πολλῶ ἀρχαιότερον Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Kretschmer (ἐν σελίδι 135) διατείνεται ὅτι ἡ γραφὴ Δυνεικέτῳ εἶνε παντελῆς κακογραφία (gänzlich verschrieben), ἀλλ' ἡ γνώμη αὐτοῦ εἶνε παντελοῦς ἐσφαλμένη, ὕγιεστατα ἐχουσῶν πασῶν τῶν συλλαβῶν τοῦ ὀνόματος· διότι ἡ μὲν ὀρθότης τῆς τρίτης συλλαβῆς κε δὲν ὑπόκειται εἰς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ἐκ δὲ τῆς πρώτης οὐς δὲν ἐξέπεσεν, ὡς ἴσως νομίζει ὁ Kretschmer, τὸ σ ἔνεκα κακογραφίας, ἀλλὰ συνεξωμοιώθη πρὸς τὸ ἐπόμενον ν, ὡς συνεξωμοιώθη και ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος Δυννικήτου τοῦ ἄρξαντος ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 370, ὡς δεικνύει Ἀττικὴ ἐπιγραφὴ τῶν χρόνων ἐκείνων, φέρουσα τὸ ὄνομα Δυννικήτου γεγραμμένον διὰ διττοῦ νν (Ἰδὲ CIA, II, 698 I, 13). Ἄν δὲ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου παραλείπεται τὸ ἕτερον ν ἐν τῇ γραφῇ, τοῦτο προῆλθε διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δι' ὃν και ἐν τῇ γραφῇ τοῦ ἵππος παρελείφθη τὸ ἕτερον π, διότι δηλαδὴ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκείνους χρόνους παρελείπετο ἐν τῇ γραφῇ τὸ ἕτερον τῶν διττῶν συμφώνων. Δὲν εἶνε δὲ ἄγνωστος, ὡς εἶπομεν, οὐδ' ἡ γραφὴ τοῦ υ ἀντὶ τῆς νόθου διφθόγγου ο· και πᾶς ὁ ἀναγινώσκων τότε τὴν γραφὴν Δυνεικετῳ κατὰ τὴν δύναμιν ἦν τότε εἶχεν ἡ εἰ και τὸ υ οὐδαμῶς ἄλλως θὰ ἐξεφώνει τὴν λέξιν ἢ ὅπως θὰ ἐξεφώνει αὐτὴν και ἂν ἦτο ὀρθῶς γεγραμμένη Δυννικήτο ἦτοι Δυννικήτου, ὅπως ὁ ἀναγινώσκων τὴν γραφὴν Κλίβυλος θὰ ἐξεφώνει αὐτὴν ἀπαραλλάκτως ὡς πάντες οἱ σύγχρονοι τὰς ὀρθὰς γραφὰς Κλέβολος ἢ Κλείβουλος.

Πᾶσαι αἱ εἰρημέναι γραφαὶ αἱ μὴ συμφωνοῦσαι μὲν πρὸς τὴν καθεστῶσαν ὀρθογραφίαν, διδάσκουσαι δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο τὴν τότε ζῶσαν καὶ ἀληθῆ προφορὰν, δὲν ἀπαντῶσιν οὔτε ἐπὶ τῶν ἀγγείων τοῦ Κόλχου οὔτε τῶν τοῦ Λυδοῦ ἢ Σκύθου ἢ Σικελοῦ, ὥστε νὰ περιφρονήσωμεν αὐτάς, ὡς ἴσως περιφρονεῖ μόνος ὁ κ. Χ., πάντων τῶν ἄλλων Ἑρασμικῶν ζητούντων ποικιλοτρόπως νὰ ἐρμηνεύσωσιν αὐτάς, ἀλλ' ἐπὶ ἀγγείων ὀρθῶς κατὰ πάντα τὰ ἄλλα γεγραμμένων καὶ ὑπὸ ἀγγειογράφων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνικὰ φερόντων ὀνόματα. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπὶ ἀγγείων βαρβάρων ἀγγειοπλαστῶν ἀνεγινώσκοντο αἱ εἰρημέναι γραφαί, ὅσον τοῦ Λυδοῦ καὶ τῶν ἄλλων, πάλιν οὐδὲν θὰ εἶχεν ἐκ τούτου νὰ ὠφελῆθῃ ὁ κ. Χ., διότι καὶ ἐπὶ τῶν ἀγγείων τοῦ Λυδοῦ καὶ τοῦ Σκύθου καὶ τοῦ Κόλχου καὶ τοῦ Σικελοῦ οὐδὲν σχεδὸν φέρεται γεγραμμένον γλωσσικὸν ἀμάρτημα, ὥστε νὰ ἀθετήσῃ τις ὡς βαρβαρικὰς τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος γραφάς, διότι αἱ ἄλλαι αἱ ὀρθαὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀγγείων γραφαὶ θὰ ἐμαρτύρουν σαφῶς ὅτι οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι εἶχον γεννηθῆ ἐν Ἑλλάδι, καὶ εἶχον μητρικὴν οὕτως εἰπεῖν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν. Ἐπειτα θὰ ἦτο πολλὴ μωρία νὰ ἀποδεχθῆ τις ὅτι ὀρθογραφία ὑπάρχουσα ἐν τῇ γραφῇ βαρβαρικῆς τινος γλώσσης ἦτο ἢ ἀναγκάσασα τὸν ἀγγειοπλάστην νὰ γράψῃ Δυνεικέτυ ἀντὶ Δυνικέτο ἢ ὅτι ἡ προφορὰ τῆς Ἑρασμικῆς διφθόγγου εἶ εἶνε οὕτω δυσδιάκριτος ἀπὸ τῆς τοῦ ι, ὥστε ἀκούων τις ἐκάστοτε Χείρων νὰ νομίζῃ ὅτι ἀκούει Χίρων καὶ γράφων τὸ ὄνομα τοῦτο νὰ γράψῃ διὰ τοῦ αὐτοῦ ι δι' οὐ γράφει καὶ τὸ Νίκων. Τοιαύτη ἀποδοχὴ θὰ ἦτο μωρὰ καὶ παράλογος, ὡς θὰ ἦτο μωρὸν καὶ παράλογον νὰ πιστεῦῃ τις ὅτι ἄνθρωπος γινώσκων τὴν Γερμανικὴν ὀρθογραφίαν καὶ γλῶσσαν καὶ γράφων τὰς λέξεις Berlin καὶ kleine (κλείνε), θὰ ἠδύνατό ποτε, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἀπαιδευτος, νὰ γράψῃ *Berlein* καὶ *Kline*. Καὶ ὅμως τοιαῦτα μωρὰ καὶ παράλογα θὰ ἐπίστευεν ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἰσχυρίζετο ὅτι βαρβαρικὴ ὀρθογραφία ἢ προφορὰ θὰ ἦτο ἢ αἰτία τῶν εἰρημένων γραφῶν. Ἡ ἰσχύρισις δὲ αὕτη θὰ ἐξηλέγγετο ἔτι μᾶλλον μωρὰ καὶ παράλογος καὶ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος, ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καὶ ἄγρυπνοι φύλακες τῆς πατρίου φωνῆς ὡς μακρὸν ἰ ἐξεφώνουν τὴν εἰ καὶ οὐδεὶς λόγος ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι οὗτοι ἐδίδασκον προφορὰν προελθοῦσαν ἐκ βαρβαρικῆς ὀρθογρα-

φίας ἢ γλώσσης, οὐδὲ ὅτι συνέγραφον ὀγκώδη βιβλία περὶ ὀρθογραφίας καὶ προσφωδίας, ἵνα διδάξωσι βαρβαρικὴν ὀρθογραφίαν καὶ γλῶσσαν. Τοιαύτην γλῶσσαν καὶ τοιαύτην ὀρθογραφίαν διδάσκουσιν οἱ Ἑρασμικοί, οἵτινες βιαίως καὶ ἐναντίον τῆς φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς ζητοῦσι νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γερμανικὸν καὶ Ὀλλανδικὸν σύστημα προφορᾶς καὶ ὀρθογραφίας, καὶ συμφωνηκοὺς φθόγγους ὅλως ἀγνώστους τοῖς Ἑλλησιν ἐκ βαρβάρων καὶ ἡμιβαρβάρων γλῶσσῶν καὶ καθιστῶσι τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν παμμειγῆς καὶ ὀθνεῖον σύμφυρμα ἑτερογενῶν καὶ ἀλληλομαχούντων στοιχείων.

Τοιαύτην προφορὰν καὶ τοιαύτην Ἑρασμικὴν διδασκαλίαν ζητῶν νὰ ἰδρῦση καὶ ἐν Ἑλλάδι θεωρητικῶς τοῦλάχιστον ὁ κ. Χατζιδάκης, δὲν ᾤκησε πρὸς τὴν παρατήρησιν ἡμῶν (ἐν Ἐ' Αποκρίσει» σελ. 172) ὅτι καὶ οἱ Ἑλληνοταμίαι γράφουσι τὸ ἐθνικὸν Καμειρῆς οὐ μόνον διὰ τοῦ ι, δι' οὐ γράφουσιν αὐτὸ καὶ οἱ Καμειρεῖς ἤδη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς νόθου ε Καμειρῆς ἤτοι Καμειρῆς, ὡς φέρεται γεγραμμένη καὶ ἐν τῷ Ὀμηρικῷ κειμένῳ ἢ πόλις Κάμειρος (Ἰλ. Β, 656), πρὸς τὴν παρατήρησιν ἡμῶν ταύτην δὲν ᾤκησεν, ὅπως ἀνασκευάσῃ τὴν γνώμην ἡμῶν, νὰ ἀντιτάξῃ (ἐν Ἐ' Αποκρίσει» σελ. 198) κενώσας ἐκ τῆς γλωσσολογικῆς χύτρας τὰ ἐξῆς πλήρη μὲν ἀξιώματος καὶ αὐθεντίας, ἀλλὰ καὶ συγχύσεως καὶ ταραχῆς οὐ τῆς τυχοῦσης. «Δὲν ἀληθεύει, ἀποφαίνεται μετὰ κόμπου ὁ πᾶσαν τὴν γλωσσολογικὴν τερθρεῖαν ἐκμαθὼν κ. Χατζιδάκης, ὅτι κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα τὸ εἰ, γνήσιον ἢ νόθον, κατέστη ἰσοδύναμον τῷ μακρῷ ι οὐδ' ἀποδείκνυται τοῦτο διὰ τοῦ Καμειρῆς παρὰ τὸ Καμειρῆς (ἐνταῦθα γελῶσι καὶ οἱ Ἑλληνοταμίαι καὶ οἱ ἀναγράφαντες τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ νεώτεροι τῶν Ἑλληνοταμιῶν Ἀθηναῖοι καὶ σύμπαντες οἱ Γραμματικοὶ καὶ Κριτικοὶ ἀπὸ Ζηνοδότου μέχρι Ἡρωδιανοῦ). Διότι, προσεπιφέρει, ἂν ὑποτεθῆ ὅτι τὸ Κάμειρος δὲν εἶναι ξένη λέξις (ὅτε ἐξελέγχονταί ὅλως κενὰ τὰ ἐκ τῆς γλωσσολογικῆς χύτρας κενωθέντα ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Χ., ἀφοῦ οἱ Καμειρεῖς κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους πάντοτε διὰ τοῦ ι ἐκφέρουσι τὸ ἴδιον καὶ τὸ τῆς πόλεως αὐτῶν ὄνομα), τότε τὸ Κάμειρος πρὸς τὸ Κάμειρος ἔχει ὅπως τὸ μάγιρος πρὸς τὸ μάγειρος, ἤτοι ἐκάτερον προῆλθε κατ' ἐπένησιν τὸ μὲν ἐκ τοῦ μάγεργος-μάγειρος, τὸ δὲ ἐκ τοῦ *μάγιργος *μάγιρος-μάγειρος (ὁ ἀστερισκός

παρὰ τοῖς γλωσσολόγοις σημαίνει λέξιν ἢ τύπον ὑποθετικὸν καὶ μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ ὑπάρχοντα), ὅπως ὁ κ. Paul Kretschmer ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Kuhn Τόμ. ΛΑ', σελ. 377 διέλαβεν». Ἐπικυροῖ δὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁ Kretschmer, ὡς λέγει ὁ κ. X. διὰ τῶν τύπων πέσυρες καὶ πίσυρες, χθές καὶ χθιζός, ἐστία καὶ ἰστία. Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ὁ κ. X. λογομαγειρικῶς καὶ ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Blass mit weither geholten Parallelen ζητεῖ διὰ τοῦ ὑποθετικοῦ καὶ φαντασιώδους μάγιρος νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῆς συνειδήσεως παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου τὴν πίστιν ὅτι καὶ κατὰ τὴν Ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα ἢ εἰ ἦτο ταυτοδύναμος τῷ μακρῷ ι, ἀφοῦ οἱ Ἑλληνοταμίαι τὸν αὐτὸν φθόγγον σημαίνουσι ἀδιακρίτως καὶ διὰ τοῦ ι καὶ διὰ τῆς νόθου διφθόγγου ε, ὡς καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτῶν καὶ μετ' αὐτοῦς. Ὅτι δὲ δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ Kretschmer, διδάσκουσι σαφῶς αὐτοὶ οἱ Ἐπιδαύριοι, οἱ γράψαντες διὰ τοῦ ι τὴν λέξιν μάγιρος, ὅταν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 399 γράφωσι εἰ ἀντὶ τοῦ μακροῦ ι καὶ ἀντιστρόφως μακρὸν ι ἀντὶ τῆς εἰ καὶ ἐκεῖ ὅπου δὲν ἐγγωρεῖ οὔτε ἡ ἐρμηνεία τοῦ Kretschmer οὔτε ἡ μεταπλαστικὴ θεωρία τοῦ κ. Χατζιδάκη. Τότε θὰ ἦτο ἀποδεκτὴ πῶς ἡ ἐρμηνεία τοῦ Kretschmer, ἂν ἡ γραφὴ μάγιρος ἦτο γνωστὴ καὶ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς, ἐκ τῶν κειμένων τῶν παλαιῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἢ τοῦλάχιστον πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγράφετο ἀδιαφόρως μάγιρος παρὰ τὸ μάγειρος, οὐχὶ δὲ ἐν μιᾷ μόνῃ ἐξ Ἐπιδαύρου τῶν μέσων τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος (Καββαδίας Fouilles d'Épidaure, n° 12) καὶ ἐν μιᾷ ἐκ Κερκύρας τῶν ἀρχῶν τῆς Γ' πρ. Χρ. (CIGSII 976,7), ὅτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν κ. X. ὀλοσχερῶς ἐταυτίζετο ἢ εἰ πρὸς τὸ μακρὸν ι, καὶ ἠδύνατο καὶ ἐν Κερκύρᾳ νὰ γραφῇ μάγιρος ἀντὶ μάγειρος, ὅπως καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀρχαιότερον ἔτι, κατὰ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα, ἀδιακρίτως ἐγράφετο Ἡπιρῶτης παρὰ τὸ Ἡλειρῶτης (CIAII 2898-2906). Θὰ ἦτο δὲ ἐπ' ἴσης ἀποδεκτὴ ἡ ἐρμηνεία τοῦ Kretschmer καὶ ἂν αὐτοὶ οἱ Ἐπιδαύριοι διὰ τῆς γραφῆς τῶν ποιητῶν ἀντὶ ποιητῶν (Fouilles d'Épidaure n° 241 στ. 40, 399-394 π. Χρ.) καὶ τῶν ἀντιστρόφων Ἀστυφάνι καὶ Δαμοφάνι ἀντὶ Ἀστυφάνει καὶ Δαμοφάνει (n° 242, στ. 65 καὶ 81, πρὸ τοῦ ἔτους 350 πρ. Χρ.) σαφῶς δὲν ἐδίδασκον καὶ τὸν Kretschmer καὶ τὸν κ. X. ὅτι ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην (403 πρ. Χρ.) κοινῷ πᾶσι

τοῖς Ἑλλήσιν ἀλφαβήτῳ τὸ εἰ ἦτο ταυτοδύναμον τῷ μακρῷ ι βε-
 βαίως ἀπὸ χρόνων πολλῶ ἀρχαιοτέρων, καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα ἐνηλ-
 λάγησαν πρὸς ἄλληλα ἐν ταῖς εἰρημέναις γραφαῖς. Δὲν συγχωρεῖται
 δὲ τῷ κ. Χατζιδάκη νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἡ ἐναλλαγὴ αὕτη προῆλθεν ἐξ
 ἀναλογίας, διότι οὐδεμίᾳ ἀναλογία ἔχει χώραν ἐνταῦθα, ἄτε οὐδενὸς
 θηλυκοῦ οὐσιαστικοῦ λήγοντος ἐν τῇ Δωρικῇ διαλέκτῳ εἰς τὴν δί-
 φθογον εἰ κατὰ τὴν δοτικὴν πτῶσιν, καθ' ὃ ἡδύνατο τὸ ποιῖστάσι
 νὰ μετασχηματισθῆ εἰς τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ποιῖστάσει. Ἐπειτα κατὰ
 δεκάδας ἀπαντᾷ ἐν ταῖς μακροτάταις ταύταις ἐξ Ἐπιδαύρου ἐπι-
 γραφαῖς ἡ γενικὴ -ιος τῶν εἰς -ις ὀνομάτων καὶ οὐδέποτε μετα-
 βάλλεται εἰς -εος, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν τροπὴν τοῦ ι εἰς ε ἐν
 τῇ ἀρχαιότατά ποτε ἀσυναίρετῳ ποιῖστάσι, ποιῖστάσει, ποι-
 στάσει. Ὁμοίως πλειστάκις ἀπαντᾷ καὶ ἡ γενικὴ τῶν εἰς -ης, -εος
 ἀρσενικῶν ὀνομάτων καὶ οὐδέποτε ἀντὶ -εος ἐγράφη ἐν αὐτοῖς -ιος,
 ὥστε καὶ ἐν τούτοις νὰ ἀποδεχθῶμεν τροπὴν τοῦ ε εἰς ι ἐν μόνῃ τῇ
 δοτικῇ εἰ. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν τοιαύ-
 την τροπὴν, ὅσῳ ἐν τῷ ἀριθμῷ 242 δις γράφεται καὶ Πιραιεὺς ἀντὶ
 Πειραιεὺς, (ἐν τοῖς στίχοις 75 καὶ 85), ἡ δὲ γραφὴ αὕτη, ἐνῶ ἐξ
 ἑνὸς ἀποκρούει τὴν μεταπλαστικὴν θεωρίαν τοῦ κ. X., ἀφ' ἑτέρου
 διδάσκει πῶς πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ καὶ ἡ ἐκ τῆς αὐτῆς Ἐπιδαύρου
 γραφὴ μάγιρος ἀντὶ μάγειρος. Ὅτι δὲ ἡ δοτικὴ τῶν εἰς -ις -ιος
 θηλυκῶν οὐσιαστικῶν ἤδη ἀπὸ τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος ἤρχετο νὰ
 γράφηται διὰ τῆς εἰ παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσι
 διελάβομεν καὶ ἐν τῇ « Βασάνῳ » (σελ. 256-60). Ἄλλ' οὐδὲ ἡ
 ὑπόνοια τοῦ Baunack ὅτι ἴσως ἡ γραφὴ τᾶ ποιῖστάσει προῆλθεν ἐξ
 Ἀττικῆς ἐπιδράσεως (« Aus Epidaurus » ἐν ὑποσημειώσει εἰς τὸν 40
 στίχον) ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῆς ἔστω καὶ μικρὸν τινα λόγον, ἐπειδὴ, ἂν
 ὑπῆρχε τοιαύτη, ἐπίδρασις δὲν θὰ περιωρίζετο ἐν μόνῃ τῇ καταλήξει
 τῆς δοτικῆς, ἀλλὰ θὰ ἐνεφανίζετο καὶ ἐν τῇ καταλήξει τῆς γενικῆς
 καὶ ἀντὶ τῶν πολυαριθμοτάτων γενικῶν -ιος θὰ ἀπῆντα ἅπαξ τού-
 λάχιστον καὶ ἡ Ἀττικὴ κατάληξις -εως, οὐχὶ δὲ πάντοτε ἄνευ οὐ-
 δεμιᾶς ἐξαιρέσεως ἡ -ιος. Καὶ διὰ τὸν ἕτερον δὲ λόγον εἶνε ἀπορρι-
 πτέα ἡ γνώμη τοῦ Baunack, ὅτι δι' αὐτῆς οὐδαμῶς ἐρμηνεύονται αἱ
 ἀντίστροφοι γραφαὶ Ἀστυφάνι Δαμοφάνι, Πιραιεὺς.

Ὡς δὲ σταθερῶς γράφεται ἐν τοῖς ἀγγείοις Χίρων ἀντὶ Χείρων

ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετ. (Kretschmer Die griechischen Vaseninschriften σελ. 131-2), οὕτω, τούναντίον, σταθερῶς γράφεται ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος ὀλέζων ἢ ὀλείζων ἀντὶ ὀλίζων (Meisterhans σελ. 119), δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως ἢ διότι ὁ φθόγγος τοῦ μακροῦ ι ὁ ἀκουόμενος ἐν τῇ συλλαβῇ λι τοῦ συγκριτικοῦ ὀλίζων οὐδὲν διέφερε τοῦ φθόγγου τῆς ει τῆς ἀκουομένης ἐν τῷ χεῖρῳ. Ἡ γραφὴ ὀλείζων ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἀττικῷ ψηφίσματι τοῦ ἔτους 418 π. Χ. (CIAIV σελ. 67 ἀριθ. 53α, 33), ἐν τῷ αὐτῷ δηλονότι ψηφίσματι, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται οὐ μόνον τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ προσγεγραμμένου ἰῶτα (ιδεὶ «Βάσανον» σελ. 321), ἀλλὰ καὶ ἡ ταυτοφωνία τῆς αι καὶ τοῦ μακροῦ ε, ὡς διὰ πολλῶν διελάβομεν ἐν τῇ πραγματείᾳ ἡμῶν «Le poète Aristophane et les partisans d'Érasme» (σελ. 8-14) καὶ ἐν τῇ «Ἀποκρίσει» ἡμῶν πρὸς τὸν κ. Konrad Zacher (ἐν «Ἀθηνᾶ» Τόμ. Ζ' σελ. 130-5). Ἐν ταῖς πραγματείαις ἡμῶν ταύταις σαφῶς ἐξηλέγξαμεν τὴν γνώμην τοῦ Blass καὶ Brugmann, ἀποδείξαντες ὅτι ἡ ἐν τῷ Ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ διὰ τῆς αι γραφὴ τῆς πλήρους καταλήξεως τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, τῆς εἶσι (δικαστῆσι, δραχμῆσι), δὲν προέρχεται ἔνεκα τῆς ἐμφάνισεως νέου τύπου (neue Bildung) ἐν τῇ πτώσει ταύτῃ, ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν στοιχείων τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, τοῦ ἀκριβῶς διαστέλλοντος οὐ μόνον τὸν φθόγγον τοῦ ε ἀπὸ τοῦ φθόγγου τοῦ η, ἀλλὰ καὶ τὸν φθόγγον ἀμφοτέρων τούτων ἀπὸ τῆς αι. Τότε μόνον θὰ ἦτο ἀνεκτὴ ἡ γνώμη τοῦ Blass καὶ Brugmann περὶ ἐμφάνισεως νέου τύπου καὶ νέας ἐν αὐτῷ προφορᾶς, ἂν αἱ γραφαὶ νύμφαιοι, κασιγνήταιοι, φυλακαῖοι κτλ. ἀπῆντων καὶ ἐν ταῖς πρὸ Εὐκλείδου Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς γεγραμμέναις ἐν τῷ Ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ, ὡς ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ τῶν γνησίων διφθόγγων διὰ τῶν νόθων καὶ ἡ τῶν νόθων διὰ τῶν γνησίων καὶ δὲν ἀπῆντων μόνον ἐν ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς ἐμφανίζεται ὁ Ἰωνικὸς ἀλφάβητος, καὶ ἐν τοῖς ποιήμασι τῶν Δραματικῶν, ὁμοίως ἐν τῷ Ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ ἐξ ἀρχῆς γεγραμμένοις, (ιδεὶ Kretschmer Die griechischen Vaseninschriften σ. 106). Τὸ ἱστορικὸν δὲ τοῦτο καὶ ἀναμφισβήτητον γεγονός δὲν μαρτυρεῖ ὑπὲρ ἐμφάνισεως νέου τύπου, ἀλλὰ σαφῶς ὑπὲρ ἐμφάνισεως νέου ἀλφαβήτου καὶ νέας ὀρθογραφίας καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἢ αι ἤδη ἀπὸ

χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους εἶχε λάθει ἐν τῇ Ἄττικῇ διαλέκτῳ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ ἐ, οὐ τὴν θέσιν κατέλαβεν ἐν τῇ καταλήξει τῆς δοτικῆς ἔσσι κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου. Τοῦτο ἀποδεικνύει σαφῶς καὶ ἡ ἐν τῷ εἰρημένῳ ψηφίσματι ἐσφαλμένη γραφὴ μυρίεσι δραχμέσι ἀντὶ τῆς ὀρθῆς μυρίασι δραχμέσι. Ἡ ἐσφαλμένη αὕτη γραφὴ θὰ ἦτο ἀδύνατος, ἀν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑρασμικῶν καὶ τοῦ κ. Χατζιδάκη ἡ αἰ ἐξεφωνεῖτο τότε ἐν Ἀθήναις οὐχὶ ὡς ἡ Γαλλικὴ, ἀλλ' ὡς ἡ Γερμανικὴ αἰ, καὶ ἦτο ὀρθὴ ἡ περὶ ἐμφανίσεως νέου τύπου θεωρία τοῦ Blass καὶ Brugmann. Ἡ ὑπὸ τῶν Δραματικῶν γραφὴ τῆς αἰ ἀντὶ τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ ε ἰσοδυναμεῖ, ὡς εἴπομεν καὶ ἐν ταῖς εἰρημέναις ἡμῶν πραγματεῖαις, πρὸς ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅτι ἡ αἰ δὲν ἠδύνατο νὰ σημαίῃ ἕτερον φθόγγον, ἀλλ' ἡ τὸν εἰρημένον τοῦ ἀνοικτοῦ ἐ, ὅστις διεσφίζετο καθ' ἅπασαν τὴν Ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα καὶ ἀμετάβλητος καὶ ἀναλλοίωτος ἐφέρετο ἀνὰ τὰ στόματα πάντων τῶν Ἀθηναίων, πεπαιδευμένων καὶ ἀπαιδευτῶν, ὡς μαρτυροῦσι διὰ πολυαριθμῶν παραδειγμάτων πάντα τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ αὐτῶν γράμματα.

Ἄλλ' ἐπανερχόμεθα καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν προφορὰν τῆς διφθόγγου εἰ, ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς προφορᾶς ταύτης καὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ ἀδυνάτου τῆς συστολῆς αὐτῆς στρέφεται σύμπασα σχεδὸν ἡ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Χατζιδάκη διαφωνία.

Ὁ κ. Χατζιδάκης, ὀρμώμενος πάντοτε ἐκ τῆς αὐθαιρέτου καὶ ἀστηρίκτου αὐτοῦ πίστεως ὅτι ἡ εἰ ἔλαβε τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ ἰ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, δισχυρίζεται ὅτι τὸ ἰτέα καὶ εἰτέα εἶνε δύο διάφοροι τύποι τῆς αὐτῆς λέξεως (ἰδὲ « Ἀνταπόκρισιν » σελ. 197). Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν πάσῃ τῇ « Ἀνταπόκρισει » αὐτοῦ, φέρει κατὰ παλαιὸν Ἑρασμικὸν ἔθος ὡς ἀποδεδειγμένον τὸ ἀποδείξεως δεόμενον. Ἐλησμόνησεν ὁ κ. Χ. ὅτι τὸ ἰτέα, ἀπαντῶν ἤδη παρ' Ὀμήρῳ, ἔχει τὸ ἰ μακρὸν καὶ δὲν ἦτο δυνατόν ἡ εἰ, δι' ἧς γράφεται ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τὸ δημοτικὸν εἰτέα καὶ εἰτεαῖος ἤδη ἀπὸ τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος (Meisterhans κτλ. σελ. 40) νὰ δηλοῖ ἕτερον φθόγγον, ἀλλ' αὐτὸν τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ ἰ, διότι οὐδαμῶθεν εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ μακρὸν ἰ διεστάλη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ

γλώσση, ὡς διαστέλλεται ἐν τῇ Γερμανικῇ εἰς τὴν δίφθογγον *ei*, ἀλλὰ τὸ μακρὸν *i* αὐτῆς διέμεινε μέχρι τέλους οἶον καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἀναλλοίωτον καὶ ἀμετάβλητον. Ὡστε καὶ ἐν τῇ γραφῇ Ἡεῖτέα, ὡς καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς ἀποτείσω, ἀπέτεισε, ἔμειξα, σύμμεικτος, Μειξιάδης καὶ ταῖς ὁμοίαις ἀντὶ τῶν παρ' Ὀμήρῳ ἰτέα, τίσω, ἔτισα κτλ., ἔχομεν ἕτερον σαφὲς τεκμήριον ὑπὲρ τῆς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων γραφῆς τοῦ μακροῦ *i* διὰ τῆς δίφθογγου *ei*. Ἀλλὰ καὶ ἐν Στύροις τῆς Εὐβοίας ἤδη πρὸ τοῦ ἔτους 500 πρ. Χρ. ἐγράφη ἡ τε γνησία καὶ νόθος δίφθογγος *ei* ἀντὶ τοῦ μακροῦ *i*. Εἶνε γνωστὸν ὅτι παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἀντὶ τοῦ εὐθύς εἶνε εὐχρηστος ὁ τύπος *i*θύς. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν ἐν τοῖς μολυβδίνοις πινακίοις τοῖς ὀρωμμένοις ἐκ τῆς Ἰωνικῆς ταύτης πόλεως ἐγράφη Ἰθυκλέης (Roehl. IGA 372, 145 = Bechtel, Die Inschriften des ionischen Dialekts σελ. 17, ἀριθ. 46). Ἀλλὰ τὸ παράδοξον διὰ τοὺς Ἑρασμικοὺς καὶ τὸν κ. Χ. εἶνε ὅτι ἐν ἐτέρῳ πινακίῳ γράφεται καὶ Εἰθύμαχος ἀντὶ Ἰθύμαχος (Roehl αὐτόθ. 114 = Bechtel σελ. 17 ἀριθ. 39) καὶ ἐν τρίτῳ Ἐθύμαχος ἤτοι Εἰθύμαχος (Roehl 113). Ὀλίγον δὲ ὠφελεῖ τὸν Bechtel (σελ. 24 ἀριθ. 139) ἡ παρατήρησις ὅτι μεταξὺ τοῦ *e* καὶ τοῦ *θ* τῆς γραφῆς Ἐθύμαχος ἐν τῷ ῥηθέντι πινακίῳ καθορᾶται ἀνεστραμμένον *v*, *v*, διότι ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων καὶ πολυπληθῶν πινακίων περιεχόντων ἱκανὰς χιλιάδας γραμμάτων, οὐδὲν γράμμα εἶνε ἀνεστραμμένον ἢ ἠδύνατο νὰ εἶνε τοιοῦτον, πλην τῶν ἐν τοῖς παλιμψῆστοις, ὅσα δὲν ἐξεκολάφθησαν ἐντελῶς, ὡς παρὰ τῷ Roehl μεταξὺ ἄλλων δεικνύει καὶ ὁ ἀριθμὸς 220, φέρων ἔτι ἀνεστραμμένα τὰ μὴ ἐκκολαφθέντα γράμματα *e* καὶ *t*. Δὲν δύναται δὲ νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν σήμερον ὁ Bechtel ἂν τὸ μεταξὺ τοῦ *e* καὶ *θ* φαινόμενον *v* δὲν εἶνε λείψανον ἐτέρου γράμματος, οἶον τοῦ *N*. Οὐχὶ διάφορον σύγχυσις τῆς *ei* καὶ τοῦ μακροῦ *i* δεικνύουσι τὰ αὐτὰ ἐκ Στύρων πινακία διὰ τῶν γραφῶν Χίμαρος (Roehl 410) καὶ Φιλαιγίρης (Roehl 282) ἐν οἷς ἐσφαλμένως ἐγράφη *i* ἀντὶ τῆς *ei*, ὡς δεικνύει ἡ τῶν ἐξ Ἰταλίας Λοκρῶν ἀρχαιοτάτη γραφὴ Χείμαρος (Roehl IGA 537), ἡ ἐκ Σικελίας ὡσαύτως ἀρχαιοτάτη Χιμάρου (Roehl ἀριθ. 507) καὶ τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῶν Αἰγειρατῶν (Βάσαν. σελ. 222 ὑπόσημ. 1).

Ὡς δὲ ἐν Στύροις ἐγράφη Εἰθύμαχος ἀντὶ Ἰθύμαχος, οὕτω

κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγράφη καὶ ἐν ἐτέρα Ἰωνικῇ χώρᾳ, τῇ νήσῳ Νάξῳ, Εἰθυκαρτίδης ἀντὶ Ἰθυκαρτίδης (ιδεῖ Bulletin de corr. hellén. XII, σ. 464, οὐχὶ δὲ Φιθικαρτίδης, διότι τὸ τρίτον γράμμα εἶνε φανερώς υ καὶ τὸ πρῶτον εἶνε ε οὐχὶ δὲ F, ἔπειτα τὸ F ὡς γράμμα σημαντικὸν φθόγγου εἶνε ἄγνωστον ἐν ταῖς Ἰωνικαῖς καὶ Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἀπαντᾷ δὲ ἐν αὐταῖς μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἐν τῇ γραφῇ τῆς διφθόγγου αυ, διότι ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐν ταῖς διφθόγγοις αυ καὶ ευ τὸ υ εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, ὡς ἀπεδείξαμεν καὶ ἐν τῇ «Βασάνῳ» καὶ ἐν ταῖς μνημονευθείσαις δυσὶν ἄλλαις πραγματεῖαις, διδάσκει δὲ καὶ ὁ Brugmann ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Γραμματικῇ).

Ὅτι δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ ἀντὶ τοῦ βραχείου ι, ἐγράφη εἰ, κατ' ἕκτασιν τοῦ βραχείου φθόγγου εἰς τὸν ἀντίστοιχον μακρὸν κατ' ἄλλας ὁμοίας ἐκτάσεις οὐχὶ σπανίας παρὰ τοῖς ποιηταῖς, δεικνύουσιν αἱ ἐπὶ ἀρχαίων Ἀττικῶν ἀγγείων γραφαὶ Εἰόλεως καὶ Τερψειχόρη (Kretschmer κτλ. σελ. 96 καὶ 182).

Ἡ αὐτὴ ἐνέργεια τῶν φωνητικῶν νόμων, ἡ συγχάεσα τὴν διφθόγγον εἰ, τὴν τε γνησίαν καὶ νόθον, πρὸς τὸ ι, παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῆς βραχείας εἰ, ἣτις γεννᾶται ἐκ τοῦ ε συνήθως μὲν πρὸ φωνήεντος ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸ συμφώνου. Διότι καὶ ἡ βραχεῖα αὕτη εἰ, ἣτις κατὰ πλείστους Γλωσσολόγους (ιδεῖ Kretschmer, Vasensinschr. σελ. 136) οὐδὲν διαφέρει τῆς ἐτέρας εἰ ἢ μόνον κατὰ τὸν χρόνον τοῦ μακροῦ καὶ βραχείου, πολὺ πλησιάζουσα πρὸς τὸ βραχὺ ι, καὶ αὕτη, λέγομεν, εὔρηται γραφομένη καὶ διὰ τοῦ ἀπλοῦ ι καὶ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις. Τὸ συχνότατον παραδείγματος χάριν ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν ἀγγείων κύριον ὄνομα Μείμων, ὅπερ ἐπὶ ἐνὸς τούτων ἕνεκα τῆς εἰρημένης μεταβολῆς τοῦ ε λέγεται Μείμων (Kretschmer κτλ. σελ. 136), εὔρηται γεγραμμένον διὰ μόνου τοῦ ι οὐ μόνον ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐρετριάς τῆς Β' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, Βλέπυρος Μίμωνος (Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1887 σελ. 90 III, 130), ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀττικῇ τῆς Ε' (CIAI 447, 22). Ὅμοίως γράφεται ἰάν παρὰ τὸ εἶν καὶ πῖρὶ καὶ ἰν ἀντὶ ἐν, εἶν ἢ εἰάν, περὶ, ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀττικῆς τῶν ἀρχῶν τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος (CIAII Suppementa, ἀριθ. 15 c, 17, 18, 24), ἔτι δὲ Κλιογένης ἀντὶ Κλεογένης ἐν ἐτέρα συγχρόνῳ (CIAII, 1280, 3).

Ἡ αὐτὴ ἐνέργεια τῶν φωνητικῶν νόμων ἐμφανίζεται καὶ ἐν ἑτέρᾳ Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἐτῶν 378-366, ἐν ἣ, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν τῇ Ἀποκρίσει ἡμῶν πρὸς τὸν κ. X. (Ἀθηνᾶς Τόμ. Θ', σελ. 181), οὐ μόνον ἀδιακρίτως συγχέεται τὸ η καὶ εἰ πρὸς τὴν νόθον ε, ἀλλὰ γράφεται διερίσματα ἀντὶ τοῦ ὀρθῶς ἐν παλαιότεραις ἐπιγραφαῖς γραφομένου διερεΐσματα (CIAII ἀριθ. 678 B). Ἡ αὐτὴ ἐνέργεια τῶν φωνητικῶν νόμων παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ γραφῇ Στιριεύς ἀντὶ Στεριεύς τῶν ἀρχῶν τῆς Δ' π. X. ἑκατ. (2561), εἰ καὶ ἐν συγχρόνῳ ἐπιγραφῇ γράφεται διὰ τῆς νόθου Στεριεύς, ὡς γράφονται καὶ τὰ ὀνόματα Εὐχέρου καὶ Ἡρακλίδου (CIAII 959 α, 8. 12. 29). Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο μαρτυρεῖ ἢ τὴν ἀρχαιοτάτην σύγχυσιν τῆς γνησίας καὶ νόθου διφθόγγου πρὸς τὸ μακρὸν ι· τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον ὄσω κατὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους, ὡς εἶδομεν, ἐγγράφη φιλοτείμως ἀντὶ φιλοτίμως καὶ Εἶρις καὶ Εἴριδι ἀντὶ Ἴρις καὶ Ἴριδι, πολὺ δὲ ἀρχαιότερον, κατὰ τὴν ἕκτην πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα ἐγγράφη, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, Εὐχιρος ἀντὶ Εὐχερος ἢ Εὐχειρος.

Διὰ μόνου τοῦ ι γράφεται καὶ ἡ λέξις Μιλίχιος ἤδη πρὸ τοῦ 450 π. X. (CIA IV σελ. 190 ἀριθ. 528), ἥτις παρ' Ὀμήρῳ καὶ Θουκυδίδῃ (A, 126) φέρεται γεγραμμένη διὰ τῆς εἰ, ὡς καὶ ἐν πλείοσταις Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς. Διὰ τοῦ ι δὲ ἀναμιξ καὶ τῆς εἰ γράφεται ἡ αὐτὴ λέξις ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς Δ' πρ. X. ἑκατονταετηρίδος (CIAII, 1578-1583 καὶ addenda 1579^b), ὅπερ πρὸς πᾶσι τοῖς εἰρημένοις μαρτυρεῖ ὅτι ἀπὸ πολλῶ ἀρχαιοτέρων χρόνων εἶχε συμβῆ ἡ σύγχυσις τῶν δύο φθόγγων, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἑτέρα ἐξ Ἀθηνῶν γραφῆ φιλῖν ἀντὶ φιλῆν, ὡσαύτως ἀρχαιοτέρα τοῦ ἔτους 450 πρ. Χρ. (CIAIV, σελ. 191 ἀριθ. 561).

Ὡς δὲ ἐγγράφη διερίσματα ἀντὶ τοῦ ἐν παλαιότεραις ἐπιγραφαῖς διερεΐσματα ἄνευ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς τοῦ φύσει καὶ θέσει μακροῦ ι, οὕτω γράφεται Ἀδειστος ἀντὶ Ἀδιστος πολλάκις μὲν ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 334 π. X., ἐν ἣ γράφεται καὶ Ἀριστίδου ἀντὶ Ἀριστείδου (CIAII Suppl. 563^b Ἀριστίδου ἐν στιχ. 14), ἅπαξ δὲ ἐν ἀρχαιοτέρᾳ, ἀνηκούσῃ εἰς τὸν χρόνον τὸν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 400 καὶ 375 (CIAII 945, 21). Σφάλλονται δὲ ὁ Fick καὶ Bechtel, ἰσχυριζόμενοι ἐν τῷ συγγράμματι αὐτῶν Die griechischen Personenn-

namen 1894) ὅτι τὸ Ἄδειςτος ἐγένετο ἐκ τοῦ δεῖσαι, κατὰ τὸ Δεισίθεος (σελ. 91), διότι οὐδεμία ὑπάρχει ὁμοιότης ἐν τῷ σχηματισμῷ τούτου καὶ ἐν τῷ σχηματισμῷ ἐκείνου. Δὲν λέγουσι δὲ πιθανώτερα οὐδὲ ὅταν ἀποφαίνωνται ὅτι ἐλέχθη Ἄδειςτος ὡς ἐλέχθη καὶ Ἀδείμαντος καὶ Ἀδήριτος καὶ Ἄτρεστιάδης (ἄτρεστος) καὶ Ἀπήμαντος, Ἄδμητος καὶ τὰ τοιαῦτα (σ. 37 τελ.). Δὲν παρετήρησαν ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶνε κυρίως ἐπίθετα ὑπάρχοντα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἀπαντῶντα οὐ μόνον παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ τινὰ αὐτῶν καὶ παρὰ τοῖς πεζογράφοις (οἷον ἀμφιδήριτος παρὰ Θουκυδίδη, ἄτρεστος παρὰ Πολυβίῳ κτλ.), ἀλλ' ἐπίθετον ἄδειςτος οὔτε ἐφάνη που οὔτε ἠκούσθη ὑπάρξαν. Πασίγνωστον δὲ τὸ ἐπίθετον ἀδιστος, ὅπερ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Ἀττικῇ ἀπαντᾷ ὡς κύριον ὄνομα· οἷον Ἀδίστα ἐξ Αἰανῆς τῆς Μακεδονίας (Kaibel epigramm. 514, 1), ὁμοίως Ἀδίστα ἐκ Τανάγρας (CIGS 740) καὶ Ἀδεῖα ἐξ Ὠρωποῦ (αὐτόθι 279), Ἄδιστος δὲ ἐν ἐπιτυμβίῳ Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (CIAII 2781). Ὅθεν ὀρθῶς δασύνει τὸ ὄνομα Ἄδειςτος ὁ P. Foucart ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 334 π.Χ. (ἐν τῷ *Bullet. de corr. hellén* XIII, 1889, σελ. 259). Οὐδὲν δὲ ἔχει τὸ ἐκπλήττον ἢ ἐν Ἀττικῇ ὑπαρξίς Δωρικοῦ ἢ Αἰολικοῦ ὀνόματος, διότι τοιαῦτα ἀνδρῶν ὀνόματα ἀπαντῶσιν οὐκ ὀλίγα ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἢ γνησίων Ἀθηναίων ἢ ἐγγραφέντων εἰς τοὺς δημότας φυλῆς τινος. Ἐκ τῶν πολλῶν τοιούτων ὀνομάτων ἀναγράφομεν ὀλίγα τινά, τὰ ἐξῆς, Ἀρχίδαμος Θηραῖος καὶ Χολλείδης (CIAI 423-7) Ἀρχίδαμος Προσπάλιος διαιτητῆς (CIAII 943 γ', 16. 324 πρ. Χρ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκειται καὶ ἕτερος Ἀρχίδαμος Ἀναγυράσιος. Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀναγινώσκειται καὶ ἐν ἄλλαις Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς (CIAII 3436. 2404 Παιανιεὺς) κτλ. Δαμοκράτης Κυδαθηναεὺς (998, 5. 400-350 πρ. Χρ. — Κηφισιεὺς (2178). Δαμοκλέας ἐκ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς (968, 30 Μακεδ. χρόνων). Ῥηξίων Δαματρίου Θοραιεὺς, ἐπιστάτης τῶν προέδρων (477 c, 4 B' ἑκατοντ. πρ. Χρ.) κτλ. κτλ.

Κατὰ ταῦτα δὲν διστάζομεν καὶ τὰς γραφὰς συνμείσγ(ειν) καὶ ἐρασθῆς ἀντὶ ἐρασθῆς ἤτοι ἐρασθεῖς, αἰτινες ἀπαντῶσιν ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς 5' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (CIAIV, σελ. 118, n. 492) νὰ ἀποδῶμεν εἰς τὴν αὐτὴν σύγχυσιν τοῦ θέσει μακροῦ πρὸς τὸ

φύσει μακρὸν ι καὶ τούτου πάλιν πρὸς τὴν νόθον δίφθογγον, τὴν ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς τὴν γησιάν. Καὶ δὲν ἑλλείπουσι μὲν οὐδ' ἔνταῦθα αἱ Ἑρασμικαὶ ἀντιρρήσεις, καὶ ὁ Kretschmer (ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes 1891 σελ 120) λέγει ὅτι πρέπει νὰ γραφῆ συνμείσχειν ἤτοι συνμείξειν, διότι γλωσσικῶς δὲν κατανοεῖται ἡ διὰ τῆς ει γραφῆ τοῦ μίσιγειν, ὡς ἡ τοῦ μείξειν. Ἄλλ' ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Kretschmer, συγγέροντος γλῶσσαν πρὸς ὀρθογραφίαν, εἰνέ πως ἄστοχος καθ' ὅσον ἡ γραφῆ συνμείσιγειν ὀρθογραφικῶς οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον παρὰ τὴν γραφὴν ἑρασθίς· τοσοῦτῳ δὲ μάλλον, ὅσον αἱ μετὰ τὸ σ σωζόμεναι ἐπὶ τοῦ λίθου προσκλινεῖς ἅμα καὶ καμπύλαι κεραῖαι κατὰ τὸ ἀπόγραφον τοῦ Lolling (Mittheilungen κτλ. V, 1880, σελ. 246), ἰσομεγέθεις σχεδὸν οὔσαι πρὸς τὰ ἄλλα γράμματα, ἀποκρούουσι μὲν τὴν γνώμην τοῦ Kretschmer, ὅτι εἶνε λείψανα τοῦ γράμματος + ἢ χ, συμφωνοῦσι δὲ πρὸς τὴν τοῦ Bergk, ἐνορῶντος ἐν αὐταῖς τὸ ἀρχαιότατον Ἄττικόν Λ ἤτοι τὸ γ.

Ἀφοῦ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Χατζιδάκης ὠμολόγησεν ἐν τῇ 207 σελ. τῆς « Ἀνταποκρίσεως » ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ τέλους τῆς Δ' ἠδύνατο ἡ ει νὰ ἀποβῆ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων ταυτοδύναμος τῷ μακρῷ ι, ἀκολουθεῖ ὅτι εἶνε πάντῃ γελοῖα ὅσα ἀποφαίνεται ἐν σελ. 216, ὅτι οἱ Ἑλληνοταμίαι ἔγραψαν Μαρωνῖται ἀντὶ Μαρωνεῖται] « ἀπατηθέντες ὑπὸ τῶν πολλῶν εἰς -ῖται ἔθνικῶν. Τοῦτο ἐποίησαν καὶ οἱ Μαρωνῖται αὐτοί, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι οὗτοι βοηθούμενοι συχνότερον ὑπὸ τοῦ τοπωνυμικοῦ Μαρώνεια, ἐπηνώρθουν, ὡς φαίνεται, τὸ πλημμελῶς, ἤτοι παρὰ τὴν ἐτυμολογίαν σχηματισθὲν Μαρωνῖται εἰς Μαρωνεῖται ». Τὸ γελοῖον τῆς ἀποφάνσεως ταύτης τοῦ κ. Χ. καθιστᾷ ἔτι γελοιώτερον ἢ πρὸ ὀλίγων στίχων ἑτέρα αὐτοῦ ὁμολογία ὅτι « οἱ Ἑλληνοταμίαι ἀδιαλείπτως γράφουσι Μαρώνεια καὶ Μαρωνεῖς » (σελ. 216 στιχ. 4-5)· διότι διὰ τῆς ὁμολογίας ταύτης ἄρδην ἀνασκευάζονται τὰ εὐθύς κατόπιν ἀκολουθοῦντα, ὅτι οἱ Ἑλληνοταμίαι ἐξ ἀπάτης καὶ συγχύσεως καὶ ἀγνοίας πάντοτε ἐλησμόνου ὅτι τὸ τοπωνυμικὸν Μαρώνεια ἐγράφετο καὶ ἐξεφωνεῖτο μόνον διὰ τῆς ει, εἰ καὶ πάντοτε ἠπίσταντο τοῦτο καλῶς ὅτε ἔγραφον Μαρωνεῖς. Οὐχ ἤττον γελοῖαν ἐξελέγχει τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀπόφασιν αὐτοῦ ὁ κ. Χατζιδάκης καὶ ὅταν, ὡς εἶδομεν, ἐκ παντός μὲν τρόπου

ζητῆ, δὲν κατορθοῖ δ' ὁμως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Ἑλληνοταμίαι δὲν ἐξεφώνουν τὴν εἰ ὡς μακρὸν ι, καίτοι γράφοντες τὸν αὐτὸν φθόγγον καὶ διὰ τοῦ ι καὶ τῆς νόθου διφθόγγου ε ἐν τῷ ἔθνικῳ Καμυρῆς. Φαίνεται ὅτι μεγίστη σύγχυσις ἐπικρατεῖ ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κ. Χ. καὶ διὰ τοῦτο ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἐν τοῖς συλλογισμοῖς αὐτοῦ πλεονάζουσαν ἀνωμαλίαν καὶ ἀταξίαν.

Καθ' ἡμᾶς δὲ οὐδὲν ἄπορον, ἀφοῦ οἱ Ἑλληνοταμίαι ἔγραφον Μαρωνῖται ἀντὶ Μαρωνεῖται κατὰ τὰ μέσα τῆς Ε' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἕτεροι Ἀθηνοῖοι κατὰ τὴν Δ' ἔγραφον Βοσπορείτης παρὰ τὸ ὄρθον Βοσπορίτης (СІАП 2849, 2852) διὰ τὴν ταυτοφωνίαν τοῦ ι καὶ τῆς εἰ, ἕτεροι δὲ Ἀπαμίτις ἀντὶ Ἀπαμεῖτις (2820) καὶ ἕτεροι τάνάπαλιν Ἀνκυρεῖτις ἀντὶ Ἀνκυρῖτις (2739), ἄλλοι δὲ ὀρθῶς Ζελεῖτις (2893) καὶ Ὠρείτις (3413).

Μετὰ παντὸς ἄρα τοῦ δικαίου δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ ἐν ταῦθα ὅ,τι πρὸ ἐννέα ἐτῶν εἶπομεν ἐν τῇ «Βασάνῳ» (σ. 287). Τὴν τοιαύτην, λέγομεν ἐκεῖ, προφορὰν τῆς εἰ ὡς ι παρὰ Θουκυδίδῃ δύναται τις νὰ λάβῃ καὶ ἐκ χωρίου ἐτέρας δημηγορίας, τῆς τῶν Πλαταιέων, τοῦ ἐξῆς (Βιβλ. Γ. 57): «καὶ οὔτε τῶν τότε ζυμμάχων ὠφελεῖ οὐδεὶς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπίς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε». «Ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ φράσει, ὡς μετὰ πολλῆς ἀγγινοίας παρατηρεῖ ὁ Helm, «ὁ ἀπελπισμὸς καὶ ἡ ἐλπίς οὕτως εὐκαίρως συμμῖγνυνται πρὸς συγκίνησιν τῶν ψυχῶν, καὶ αἱ λέξεις ἐν τοιαύτῃ συμφωνίᾳ πρὸς τὴν τοιαύτην διάθεσιν τοῦ θυμικοῦ ἐξελέχθησαν καὶ συνηρμόσθησαν» (ὅπερ εὐκόλως δύναται τις νὰ κατανοήσῃ, ἂν τὸ οὐδεὶς τὸ μετὰ μεγίστου ἀπελπισμοῦ ἐν τῷ τέλει ταχθὲν καὶ τὰς πλήρεις ἀγωνίας καὶ ταραχῆς λέξεις ἢ μόνῃ ἐλπίς εἰς ἄλλην μεταθῆ χώραν), ὥστε καὶ ἡ μία μόνῃ αὕτη ἐκλογὴ καὶ συνθήκη τῶν λέξεων δύναται νὰ παράσχῃ ἀξιόλογον δείγμα λεπτοτάτης τέχνης». Τὸ ὄρθον τῆς παρατηρήσεως ταύτης τοῦ Helm καταφαίνεται ἔτι μᾶλλον, ἐάν τις ἀντὶ τοῦ ἐλπίς γράψῃ παρηγορία, παραμυθία ἢ ἂν τὸ οὐδεὶς ἐκφωνήσῃ κατὰ τὸν Ἑρασμικὸν τρόπον οὐδέεις. Παραχρῆμα αἰσθάνεται ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ὁμοιοτελεύτου καὶ τῆς παρηγήσεως ἀποτέλεσμα ἀπόλλυται καὶ πάντα ὅσα εἶπεν ὁ Helm περὶ ἐκλογῆς καὶ συνθήκης τῶν λέξεων ἀποβαίνουσι κενῇ καὶ μάταιος φλυαρία. Ἐάν τις μάλιστα ἐνθυμηθῇ ὅτι ἡ εἰ ἐν τῷ οὐδεὶς

κατέχει τὴν θέσιν τῆς νόθου διφθόγγου ε, καὶ ὅτι αὕτη, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Brugmann ἐξεφωνεῖτο ὡς κλειστὸν η̄, ὡς ἄλλοι λέγουσιν, ὡς κλειστότατον ε, οὐδὲν τὸ κωλύον νὰ ἀποδεχθῆ ὅτι ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτέρων τοῦ Θουκυδίδου, ὡς καὶ πολλὰ τῶν παρατεθέντων ἐπιγραφικῶν τεκμηρίων ἀποδεικνύουσιν, ἢ εἰ εἶχε λάβει τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ ι καὶ τούτου ἕνεκα ὁ Θουκυδίδης ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ ἀντέταξε τὸ οὐδεὶς πρὸς τὰς λέξεις ἢ μόνη ἐλπίς.

Ὅτι δὲ εἶνε ἐντελῶς ἐσφαλμένος ὁ κανὼν ὁ διήκων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς « Ἀναποκρίσεως » τοῦ κ. Χατζιδάκη, ὅτι ὅταν οἱ φωνητικοὶ νόμοι μεταβάλωσιν ἐν τινι συλλαβῇ φθόγγον τινα εἰς ἕτερον, κατ' ἀνάγκην ἀμείλικτον ὀφείλουσι νὰ μεταβάλωσι τοῦτον ὁμοίως καὶ ἐν πάσῃ ὁμοίᾳ συλλαβῇ, εἵπομεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἀποδείξαντες ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπολεπτύσεως τοῦ υ εἰς τὸν τοῦ ι μέχρι τῆς ὀλοσχεροῦς αὐτῶν ταυτοδυναμίας ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀλφάβητῳ ἐδέησε νὰ παρέλθωσι 1200 τοῦλάχιστον ἔτη. Τὸ αὐτὸ δὲ ἀποδεικνύει καὶ ἡ συστολὴ τῶν διφθόγγων καὶ μακρῶν φωνηέντων. Διότι ἐνῶ καὶ αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, μόλις ἠδυνήθη νὰ συντελεσθῆ ὀλοσχερῶς ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι κατὰ τὴν Β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα. Καὶ δυσχερῆς μὲν εἶνε ἡ ἀπόδειξις αὕτη, οὐδεμιᾶς διαφορᾶς περὶ τὴν γραφὴν διακρινούσης τὰ μακρὰ δίχρονα ἀπὸ τῶν βραχείων, δυσχερῆς δὲ ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν διφθόγγων ἕνεκα τῆς μέχρι τέλους διατηρήσεως τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας, δὲν εἶνε δ' ὅμως καὶ ὄλως ἀδύνατος ἡ γνώσις ὅτι ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἤρξατο ἡ συστολή, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν καὶ εἰς τὸ ὅτι τὸ ω συστέλλεται εἰς τὸν βραχὺν φθόγγον τοῦ ο ἤδη ἀπὸ τῆς Δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, εἰ καὶ ἡ ὀλοσχερῆς συστολὴ τοῦ ω εἰς ο συνετελέσθη κατὰ τὴν Β' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ παντελής σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχείων παρὰ τοῖς πολλοῖς τοῦλάχιστον καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις· διότι παρὰ τοῖς πεπαιδευμένοις καὶ τοῖς Γραμματικοῖς, ὡς ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν καταφαίνεται, μέχρι τέλους διεσφῆζετο καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ ἐν τῇ πράξει ἡ γνώσις τῆς παλαιᾶς προφορᾶς. Θὰ ἠδυνάμεθα δὲ νὰ μάθωμεν ἂν καὶ ἐξ ἀρχαιοτέρων χρόνων ἤρξατο ἡ συστολὴ τοῦ ω, ἂν πρὸ Εὐκλείδου καὶ τὸ ω καὶ τὸ ο μὴ ἐγράφετο διὰ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος τοῦ ο. Ἀλλὰ καὶ οὕτως τὰ ἐπόμενα ἐξ ἐπιγραφῶν παρα-

δείγματα ἀρκούσι νά ἐλέγξωσι τὸ σφαλερὸν τοῦ ψευδοκάνονος τοῦ κ. Χατζιδάκη. Ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἐτῶν 320-17 π. Χ. ἀπαντᾷ ἡ γραφή Εὐβαίονος ἀντὶ Εὐαίωνος (CII 836, 46), τοῦναντίον δὲ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 326 πρ. Χρ. γράφεται εἰς Σάμων ἀντὶ εἰς Σάμον (CII 808 α, 130), ἐν δὲ ἑτέρᾳ οὐχὶ νεωτέρᾳ τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος κατὰ Koehler γράφεται οὐχὶ μόνον Στρατονίδης Σωσιγένου (873 Col. I, στίχ. 4), ἀλλὰ καὶ Σοσιγένης Σοσιγένου (Col. II, 15), οὐδὲν αἰδισθέντος τοῦ χαρακτοῦ οὔτε τὸν ἐπιστημονικώτατον κανόνα τοῦ κ. Χ. οὔτε τὸ πρυτανικὸν ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν. Τὸ αὐτὸ δὲ πάσχουσι καὶ ἄλλοι ἄνδρες ὑπὸ ἑτέρου λιθοκόπου, γράψαντος ἄνευ οὐδεμιᾶς αἰδοῦς περὶ τὸ ἔτος 300 π. Χ. Δράκων, Κνωσος, Ζοῖλος, Μοσχίον τὰ γνωστότατα ὀνόματα Δράκων, Κνωσος, Ζωῖλος, Μοσχίων (963 Col. II 22. 40. 58 III, 17). Οὐδαμῶς δὲ ᾔκνησε καὶ ἕτερος λιθοκόπος νά γράψῃ τὸν ἐγγόνων καὶ παραγγελέτοσαν ἀντὶ τῶν, παραγγελλέτωσαν κατὰ τὰ ἔτη 294-283 πρ. Χρ. (CIA Supplementa 614^b 14. 40). Ὁμοίως γράφεται ἀπροφασίστος κατὰ τὸ τέλος τῆς Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (CII Suppl. 623^b, 9), Γνόμν (CII, 3580 τῶν αὐτῶν χρόνων), Αἰσχρον (αὐτόθι 952^b, 29, 200 πρ. Χρ.), δόσει ἐκ Λεβαδείας (Mittheil. κτλ. XXII, 1897, σελ. 179 στίχ. 12. 175-171 πρ. Χρ.), Θεοδόρῳ Bullet. de corr. hellén. XXI, 1897 σελ. 416 ἀριθ. 1473, 2 ἐκ Δελφῶν τῶν αὐτῶν χρόνων) κτλ. κτλ. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον, ἂν διὰ τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἑνιαχοῦ συστολὴν τοῦ ω εἰς ο παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ ἐπιγραμματοποιῖς ἐκ Περγᾶμου ἤδη κατὰ τὴν Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρ. τὸ ω τοῦ κυρίου ὀνόματος Ἀρτέμωνος λαμβάνει ἐν τῷ μέτρῳ ἀντὶ βραχείας συλλαβῆς (Ernest Hoffmann Sylloge epigr. κτλ. ἀριθ. 331, 2). Εἰς ὅμοιαν συστολὴν τοῦ ω ἀποδίδομεν καὶ τὴν διὰ τοῦ ο γραφὴν τῆς Ὀμηρικῆς λέξεως εὐρύχορος ἀντὶ εὐρύχωρος, διότι τὸ χῶρος πλειστάκις ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ καὶ πάντοτε ἐκφέρεται διὰ τοῦ ω. Δὲν δυνάμεθα δὲ νά ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡ λέξις εἶνε σύνθετος ἐκ τοῦ εὐρύς καὶ χορός, διότι ἡ λέξις λέγεται περὶ χωρῶν ἐχουσῶν ἀναπεπταμένα πεδία, οἷον περὶ τῆς ἐν Φθίῃ Ἑλλάδος, περὶ τῆς Ἥλιδος, Λακεδαιμόνος, ὑπὸ δὲ Πινδάρου εὐρύχορος καλεῖται καὶ ἡ Ἀσία (Ὀλυμπ. 7, 18) καὶ ἡ Λιβύα (Πυθ. 4, 43), καὶ θὰ ἦτο ἄτοπον

καὶ γελοῖον νὰ εἶπη τις ὅτι ἡ Λακεδαιμῶν, ἡ Ἑλῆς, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Λιβύα καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Πινδάρου εὐρύχοροι διὰ τὸ ἔχειν χορούς, ἐν οἷς δύναται τις εὐρὺ χορεύειν. Καὶ τὸ ὅτι δὲ οὐδαμοῦ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν εὐρηται ἡ λέξις εὐρύχωρος εἶνε σημεῖον σαφές ὅτι ἐν τῷ εὐρύχωρος ἔχομεν ἀρχαιοτάτον παράδειγμα τῆς συστολῆς τοῦ ω εἰς ο, ὅπως ἐν τῷ ἀλλοιδέα τοῦ Ὀμήρου καὶ τῷ αἰδὲς τοῦ Ἡσιόδου πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ἔχομεν ἀρχαιοτάτον παράδειγμα τῆς συστολῆς τῆς εἰ εἰς ι βραχύ, ἀφοῦ παρὰ τοῖς εἰρημένοις ποιηταῖς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς καὶ πεζογράφοις μόνον ἡ λέξις εἶδος ἐν πολυαριθμοῖς χωρίοις εἶνε γνωστὴ καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν συνθέσει, οὐδὲν δὲ ἱστορικὸν ἢ γραμματικὸν τεκμήριον μαρτυρεῖ ὅτι ὑπῆρξεν ἡ ἡδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ λέξις ἴδος, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν γελοῖαν ἀξίωσιν τοῦ κ. Χ. ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ μόνον τοῦλάχιστον, ὅπου εἶνε ἀναγκαῖα καὶ φανερά συστολή, ἵνα μὴ ἐξελεγχθῇ διὰ μιᾶς σύμπασα ἡ πλημμέλεια τοῦ Χατζιδακεῖου ψευδοκάνονος. Ἀλλὰ περὶ τούτων διαλαμβάνομεν ὀλίγω ὕστερον ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τοῦ ἔργου τῆς μεταπτώσεως (Ablaut).

Συστολὴν τοῦ ω πρὸ φωνήεντος ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως παρατηρεῖ τις καὶ ἐν ταῖς πλαγίαις τῆς λέξεως ἥρωσ, ἦρωσ, ἦρωα οὐ μόνον παρ' Ὀμήρῳ καὶ Πινδάρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἴωνικῷ ἐπιγράμματι ἐκ Πριήνης, ἀρχαιοτέρῳ τοῦ 334 π.Χ. (Ernest. Hoffmann Epigr. κτλ. ἀρ. 329, 4). Ὁμοίαν συστολὴν πάσχει τὸ μακρὸν α παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῇ καταλήξει -ασι τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου ἐν τῷ πεφύκασι Ὀδ. η, 114, καὶ λελόγχασι Ὀδ. λ, 304. Καθόλου δὲ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἀπὸ Ὀμήρου μέχρι Θεοκρίτου οὐ μόνον ἐν διαφόροις τόποις καὶ χρόνοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ αὐτῷ ποιητῇ καὶ ἐνίοτε ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ συμβαίνει ἐναλλαγὴ τοῦ μακροῦ καὶ βραχείος φθόγγου, ὡς πολλὰ παραδείγματα δεικνύουσιν, ὧν τινὰ προχείρως δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῇ γραμματικῇ τοῦ Kühner-Blass, Τόμ. I, σελ. 307-313. Ἡ ἐναλλαγὴ αὕτη συμβαίνουσα καὶ ἐν ταῖς ρίζαις καὶ ἐν ταῖς καταλήξεσι, σημαίνει ὅτι παρὰ πᾶσαν τὴν μέχρι τῆς Β' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος γενομένην διαστολὴν τῶν μακρῶν καὶ βραχείων δὲν ἦτο δύσκολος ἡ μετάπτωσις τοῦ μακροῦ φθόγγου εἰς τὸν ἀντίστοιχον βραχύν καὶ τοῦ βραχείος εἰς τὸν μακρὸν. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν τὸ ι τῆς καταλήξεως τῶν

συγκριτικῶν εἰς -ίων παρ' Ὀμήρῳ μὲν καὶ τοῖς Δωριεῦσιν εἶνε βραχύ, παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ μακρόν καὶ βραχύ (σελ. 307 καὶ 427 τέλ.). ἂν τὸ υ τῶν εἰς -ύω ῥημάτων παρ' Ὀμήρῳ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βραχύ, παρ' Ἀττικοῖς δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μακρόν. ἂν τὸ υ τῆς λέξεως Ἴτυς ἐν τῷ 148 στίχῳ τῆς Ἡλέκτρας λαμβάνεται ὑπὸ Σοφοκλέους ὡς μακρόν καὶ ὡς βραχύ. ἂν τὸ α τοῦ καλῶς παρ' Ὀμήρῳ μὲν εἶνε μακρόν, παρὰ δὲ τοῖς Λεσβίοις ποιηταῖς καὶ τῷ Πινδάρῳ καὶ τοῖς Ἀττικοῖς εἶνε βραχύ, ὑπὸ δὲ τοῦ Θεόγνιδος ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ λαμβάνεται καὶ ὡς μακρόν καὶ ὡς βραχύ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ ι τοῦ ἴσος παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ εἶνε μακρόν, βραχύ δὲ παρὰ Πινδάρῳ καὶ Ἀττικοῖς καὶ ἅπαξ παρ' Ἡσιόδῳ (Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 752). Ὁμοίως τὸ υ τῆς λέξεως τορύνη εἶνε καὶ μακρόν καὶ βραχύ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, ἔτι δὲ καὶ τὸ υ τῆς λέξεως κορύνη παρὰ Θεοκρίτῳ. Τὸ α τοῦ φθάνω καὶ κιχάνω μακρόν παρ' Ὀμήρῳ, βραχύ δὲ παρ' Ἀττικοῖς. Τὸ οἴζυρός παρ' Ὀμήρῳ ἔχει τὸ υ μακρόν, βραχύ δὲ παρ' Ἀριστοφάνει. Τούναντιον δὲ ἀλμυρός μὲν παρ' Ὀμήρῳ καὶ Πινδάρῳ, ἀλμυρός δὲ παρ' Ἀττικοῖς. παρ' Εὐριπίδῃ λέγεται φᾶρος καὶ φᾶρος (Ἡλκ. 317 καὶ 543), παρ' Ὀμήρῳ δὲ καὶ Ἡσιόδῳ ἔχει πάντοτε τὸ α μακρόν. Ὡσαύτως διὰ μακροῦ καὶ βραχείος α ἐκφέρεται τὸ ῥῆμα αἰώ. Τὸ ι τῆς λέξεως ὄρνις λαμβάνεται παρ' Ὀμήρῳ καὶ ὡς μακρόν καὶ ὡς βραχύ, τὸ δὲ μακρόν ι τοῦ Φοῖνιξ, Φοίνικος συστέλλεται παρ' αὐτῷ καὶ εἰς βραχύ ἐν τῷ ἐπιθέτῳ φοινικέεσσαν (Ἰλ. κ, 133), ὡς συστέλλεται παρὰ Σοφοκλεῖ τὸ ι τοῦ Ἐλευσινιάς, ὡς πολλάκις καὶ παρὰ Πινδάρῳ ἐν τῷ ὕμνῳ εἰς Δήμητρα. Καθ' ὁμοίαν συστολήν τὸ ἐπίθετον χρύσεος ἐκφέρεται παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ διὰ βραχείος τοῦ υ, εἰ καὶ τὸ οὐσιαστικὸν χρυσὸς ἔχει τὸ υ μακρόν.

— Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ ι ἢ μᾶλλον ἢ εἰ τοῦ πρὶν ἄρχεται συστελλόμενον εἰς τὸ βραχύ ι ἤδη ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, ὡς πολλὰ ἄλλα χωρὶς δεικνύουσι καὶ δὴ τὸ ἐν Ἰλιάδ. ι, 403 τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἔλθειν υἱας Ἀχαιῶν, ἔνθα τὸ πρὶν ἐκφέρεται καὶ διὰ βραχείος καὶ διὰ μακροῦ τοῦ ι. Ὅτι δὲ ἐν τῷ πρὶν ἀρχαιότατά ποτε ἠκούετο ἢ δίφθογγος εἰ διδάσκουσι καὶ ἄλλοι Γλωσσολόγοι καὶ δὴ καὶ ὁ Brugmann ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Γραμματικῇ (σελ. 112-3), μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ μακροτάτη ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφή,

φέρουσα τὴν λέξιν πολλάκις μὲν διὰ τοῦ ι γεγραμμένην, ἅπαξ δὲ διὰ τῆς ει πρεῖν.

Φανεράν συστολήν τῆς ει εἰς βραχὺ ι μετὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους δεικνύουσι τὰ ῥήματα αἴρω καὶ φαίνω προελθόντα ἐκ τοῦ ἀερίω ἀείρω, φαενίω φαεῖνω, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ μέλλοντες ἀρῶ, φανῶ ἔχοντες τὸ α μακρὸν (Kühner-Blass I σελ. 215 A. 8. ἰδὲ καὶ σελ. 209 καὶ II, 349), μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ τῶν Λεσβίων ἀέρρω ἐκ τοῦ ἀέρῳ (Otto Hoffmann, Die griech. Dialekte II σελ. 318). Ὅθεν δὲν ἐσφάλημεν ἡμεῖς εἰπόντες ὅτι τὰ Ἀττικά αἰκία, αἰκίζω -ομαι προῆλθον ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν ἀφεικείν, ἀφεικίζω, ἀφοῦ ἡ ει ἤρξατο συστελλομένη εἰς ἰ ἤδη ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ἅπαξ μόνον ἐν Ἰλιάδος X μετὰ συνεσταλμένου τοῦ ι ἀπαντῶν ἀφικῶς, ἀλλὰ φανερῶς σφάλλεται ὁ κ. X., ὅστις ἀπορρίπτων τὴν ἐμὴν γνώμην ἐν τῇ «Ἀνταποκρίσει» (σελ. 196), πομπῶδες ἅμα καὶ γελοιῶδες ἀποφαίνεται ὅτι οὐχὶ ψιλαὶ θεωρίαι, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ φωνητικοὶ νόμοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διὰ τῆς σταθεραῆς συναίρεσως τοῦ α-ει εἰς α μεγαλοφῶνως διδάσκουσιν ὅτι ἐκ τοῦ ἀεικῆς θὰ παρήγετο οὐχὶ τὸ αἰκῆς, αἰκῆς, ἀλλὰ τὸ ἀκῆς, ὡς ἐκ τοῦ ἀείδω τὸ ἄδω. Ὁ κ. Χατζιδάκης, ὡς φαίνεται, περιβομβούμενος τὰ ὠτα καὶ ἴσως καὶ τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῆς μεγαλοφωνίας τῶν φωνητικῶν νόμων καὶ φίλερις ὢν, δὲν ἠδυνήθη οὔτε τὸ αἴρω καὶ φαίνω νὰ ἐνθυμηθῇ, οὔτε τί εἶπομεν ἡμεῖς νὰ ἐξετάσῃ, οὔτε ὅτι τὸ ἀείδω συνηρέθη εἰς ἄδω μετὰ τὴν ἐκ μέσου ἔκπτωσιν τοῦ F, ἐλησμόνησε δὲ καὶ ἄλλο τι οὐχ ἥττον σπουδαῖον, ὅτι τὰ κατὰ τὴν συναίρεσιν καὶ κρᾶσιν δὲν ὀρίζουσιν ἀπολύτως οἱ φωνητικοὶ νόμοι, ἀλλὰ καὶ ἕτερον στοιχεῖον τῆς γλώσσης, τὸ λογικόν, τὸ μὴ ἐπιτρέπον τοῖς φωνητικοῖς νόμοις νὰ ἀσκῶσιν ἀκωλύτως πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὸ ἑαυτῶν ἔργον. Εἶπομεν δὲ καὶ ἐν τῇ «Βασάνῳ» ὅτι τὸ λογικὸν τοῦτο στοιχεῖον ἦτο τὸ κωλύσαν τὴν συναίρεσιν τοῦ ἐῶμεν εἰς ὦμεν καὶ τοῦ ὄνειος-ὄνεος εἰς ὄνους· ὀρθῶς δὲ λέγει καὶ ὁ G. Meyer ἐν τῇ ἑαυτοῦ Γραμματικῇ ὅτι διὰ τὸ αὐτὸ λογικὸν στοιχεῖον οὐδὲ τὸ καὶ ἰκέτιδες ἐγένετο χαικέτιδες, ἀλλὰ χικέτιδες κτλ. κτλ. Ὅτι τὸ α-ει ἠδύνατο νὰ συναίρεθῃ καὶ εἰς αι, διδάσκει καὶ ὁ Πλάτων, ὅταν παίζων ἢ σπουδάζων, ἀκολουθῶν δ' ὅμως πάντοτε τοῖς νόμοις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, λέγει ἐν τῷ Κρατύλῳ ὅτι τὸ συγκεροτημένον

τῆς νέας τῆς καλῆς φωνῆς τῶν Ἀττικῶν αἰθῆρ προῆλθεν ἐκ τοῦ διακεκροτημένου τῆς παλαιᾶς φωνῆς ἀειθεῆρ (ιδεῖ «Βάσανον», σελ. 11). Πρέπει δέ τις νὰ εἶνε λίαν φίλερις καὶ ἄγαν Ἐρασμικός, ἢ ἐρασμικομανῶν, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Ἀριστοφάνης, ὥστε νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ λέξις ἀφικῆς καὶ ἴδος, ἀφοῦ εἶνε γνωστὸν ὅτι μόνον ἀφικῆς καὶ ἐπιφικῆς καὶ εἶδος ὑπῆρχεν, ὡς διὰ πολυαριθμοτάτων χωρίων μαρτυρεῖ οὐχὶ μόνον ὁ Ὅμηρος, ἀλλ' ἀπαξάπαντες οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς.

Ἡ ἀρχαιοτάτη συστολὴ τῆς εἰ εἰς βραχὺ ἰ ἐμφανίζεται καὶ ἐν τῷ ἀϊπάρθενος τῆς Σαπφοῦς (ἀποσπ. 96), ἐν ᾧ οὐδεμία ἐγχωρεῖ ἀναλογία, ἐτι δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐκ Λέσβου γραφαῖς Ἀϊκλείδας, πάνδαμι, ἄσυλι, ἄσπονδι, ἐν οἷς ἡ εἰ συνεστάλη εἰς ἰ πολλῶ ἀρχαιότερον τῆς Β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος (Ο. Hoffmann, Die gr. Dialekte II σελ. 387). Καὶ εἶχον δίκαιον, ὡς φαίνεται, οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ ἀποδίδοντες καὶ τὸ ἀμισθι(ῖ) τοῦ Ἀρχιλόχου οὐχὶ εἰς ἀναλογίαν, ἀλλ' εἰς συστολὴν τοῦ μακροῦ ἰ ἢ τῆς εἰ (ιδεῖ Βάσανον σελ. 263 ὑποσημ. 1). Λέγομεν δὲ εἰς συστολὴν τῆς εἰ, διότι αὕτη εἶνε ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ ἐπιρρήματος τούτου, ὡς δεικνύει ἀρχαιοτάτη ἐκ Κρήτης ἐπιγραφὴ (Monumenti antichi Τόμ. III σελ. 425, ἀριθ. 200, 5). Δι' οὐδεμιᾶς δὲ ἀναλογίας δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν τῇ «Ἀποκρίσει» (σελ. 178) τὸ παρὰ Σοφοκλεῖ συνεσταλμένον ἄωρῖ ἀντὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ὁμοίως ἀπαντῶντος ἐκτεταμένου ἄωρεί, διότι πλὴν τοῦ κ. Χ. οὐδεὶς ἄλλος γινώσκει ὁμοιον ἐξ ἀρχῆς συνεσταλμένον ἐπιρρημα, ᾧπερ ἠδύνατο νὰ συνεχδράμη τῷ ἄωρεί. Ὁρθότατα δὲ λέγει ὁ Blass ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐπεξεργασθεῖσῃ γραμματικῇ τοῦ Kühner (II σελ. 303) ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκφορὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιρρημάτων κατὰ τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν γνώμην ἦτο ἡ διὰ τῆς εἰ, ἡ δὲ διὰ τοῦ μακροῦ ἰ γραφὴ αὐτῶν εἶνε ἐσφαλμένη, προελθοῦσα, ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς, ἐκ τῆς ἀρχαιοτάτης συγχύσεως τῆς εἰ καὶ τοῦ μακροῦ ἰ, τὸ δ' ἐν αὐτοῖς βραχὺ ἰ προέρχεται ἔνεκα συστολῆς τῆς εἰ. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἀσπάζονται οὐχὶ μόνον οἱ ὑπ' αὐτοῦ μνημονεύμενοι Γλωσσολόγοι, ἀλλὰ καὶ ὁ Brugmann (Gramm. 2 σελ. 121, 82). Τί δὲ ἄλλο διδάσκουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, ὅταν λέγωσιν ὅτι ἄλλοι μὲν διὰ τῆς εἰ, ἄλλοι δὲ διὰ τοῦ ἐκτεταμένου ἰ ἔγραφον τὰ ἐπιρρήματα ταῦτα, ἢ ὅτι ἀρ-

χαιοτάτη ὑπῆρξεν ἢ ἐν αὐτοῖς σύγχυσις οὐ μόνον περὶ τὴν προφορὰν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν γραφὴν αὐτῶν ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα δὲν ἠδύνατο νὰ ὀρίσωσιν ἀκριβῶς τίνα αὐτῶν ἔπρεπε νὰ γράφωσιν διὰ τοῦ ι καὶ τίνα διὰ τῆς ει; (Lentz, Herod. I 505, 3). Οὐδὲν δὲ ἄτοπον λέγουσιν οἱ Γλωσσολόγοι διδάσκοντες ὅτι τῶν ἐπιρρημάτων τούτων ἡ πρώτη σημασία ἦτο ἡ τοπικὴ, ἐκ ταύτης δὲ προῆλθεν ἡ τροπικὴ, διότι καὶ ἐκ τῶν δοτικοφανῶν ἐπιρρημάτων ἡ, ταύτη, ἐχόντων καὶ τοπικὴν καὶ τροπικὴν καὶ αἰτιολογικὴν σημασίαν, γίνεται φανερὸν ὅτι καὶ τὰ εἰς -εὶ λήγοντα ἠδύνατο ἀπὸ τῆς τοπικῆς νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν τροπικὴν αὐτῶν σημασίαν. Ἄτοπα δὲ λέγει ὁ κ. X., ὅστις ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πραγματεία (Ἀθηνᾶς Τόμ. Η' σελ. 468) χωρὶς νὰ ὀρίσῃ ἂν τὸ ι αὐτῶν εἶνε μακρὸν ἢ βραχὺ καὶ τίνα ἐγράφοντο ἐξ ἀρχῆς διὰ τῆς ει καὶ τίνα διὰ τοῦ ι ξηρῶς καὶ δογματικῶς ἀποφαίνεται ὅτι «βραδύτερον (πότε;) οὐχὶ διὰ τὸ ταυτόφωνον, ἀλλὰ διὰ τὸ ταυτοδύναμον ἐξετροχιάσθησαν». Ὅτι ἡ ταυτοφωνία τῆς ει καὶ τοῦ μακροῦ ι ἐπῆλθον ἤδη ἐν τῇ ἕκτῃ π. X. ἑκατονταετηρίδι μαρτυρεῖ οὐ μόνον τὸ Ὀμηρικὸν κείμενον, ἀγνοοῦν τὴν διὰ τῆς ει γραφὴν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιρρημάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἐξ Ἀττικῆς γραφῆς δευρὲ ἤτοι δευρὲ ἀντὶ δευρί, ἐν ἣ οὐδεμία ἠδύνατο νὰ συμβῆ ἀναλογία τοῦ δεικτικοῦ ι πρὸς τὴν ει τοῦ ἀκονιτεῖ καὶ ἀμισθεῖ καὶ τῶν τοιούτων· ἀλλ' ὅτι ἐξ ἀναλογίας ἢ μεταπτώσεως συνέβη τοιοῦτος ἀνήκουστος καὶ ἀνίατος ἐκτροχιασμός, οὐδαμοῦ τῶν τριῶν αὐτοῦ πραγματειῶν ἠξίωσε νὰ διασαφήσῃ ἡμῖν ὁ κ. Χατζιδάκης, ἰκανήν, ὡς φαίνεται, νομίσας διασαφήσιν τὴν ἀσαφῆ καὶ σκοτεινὴν λέξιν ἐξετροχιάσθησαν. Τὸ δὲ μέγιστον, ἀπηξίωσε νὰ διασαφήσῃ τί σημαίνει ἐκτροχιασμός τῆς ει εἰς τὸ μακρὸν ι καὶ τοῦ μακροῦ ι εἰς τὴν ει.

Ὀλίγην δὲ ἔχει ἰσχὺν πρὸς τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα περὶ ἀρχαιοτάτων συστολῶν τῆς ει τὸ ἐπιχείρημα, ὅπερ ὁ κ. X. συχνὰ πυκνὰ ἐπαναλαμβάνει ἐν τῇ «Ἀνταποκρίσει», ὅτι δὲν ἠδύνατο ἐπὶ Ὀμήρου νὰ συμβῆ συστολὴ τῆς ει εἰς βραχὺ ι, διότι καὶ καθ' ἡμᾶς, λέγει, μόλις κατὰ τὸν 5' καὶ 6' αἰῶνα πρ. X. ἡ γνησία δίφθογγος ει ἤρχετο ν' ἀποβαίνει ταυτοδύναμος τῇ νόθῳ. Καὶ ἐνταῦθα κακῶς συλλογίζεται καὶ κακῶς ἀποφαίνεται ὁ κ. X., διότι οὐδεὶς σήμερον δύναται μετ' ἀκριβείας νὰ ὀρίσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς συγχύσεως τῆς νόθου

καὶ γνησίας διφθόγγου εἰ, ἡμεῖς δὲ ῥητῶς εἶπομεν ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν « Ἀποκρίσει » (Τόμ. Θ', σελ. 168 ὑποσημ.) ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν ἀκριβῶς ἐκ τίνος χρόνου ἤρξατο ἡ σύγχυσις αὕτη ἕνεκα ἑλλείψεως ἱκανῶν ἐπιγραφῶν ἀρχαιοτέρων τῆς Σ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἡ ἀρχαιοτάτη δ' ὅμως ἐκ Κορίνθου ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή, ἣτις δύναται νὰ ἀναβιβασθῇ καὶ εἰς τὴν ἐβδόμην πρ. Χ. ἑκατονταετηρίδα (Roehl, IGA ἀριθ. 15) διδάσκει διὰ τῆς γραφῆς ΔΦενίας ἀντὶ ΔΦενίας, ὅτι οὐδὲ κατὰ τὴν Ζ' ἑκατονταετηρίδα ἦτο ἄγνωστος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σύγχυσις. Οὐδὲν δὲ κωλύει ἐν τισὶ λέξεσι νὰ ἀναβιβάσωμεν τὴν σύγχυσιν ταύτην καὶ εἰς τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους, ἀφοῦ βλέπομεν ὅτι καὶ αὕτη ἡ πατρωνυμικὴ κατάλυξις -εΦίδης, ἣτις ἐπὶ Ὀμήρου ἐξεφωνεῖτο τρισυλλάθως, ἐν Στύροις τῆς Εὐβοίας καὶ ἐν Ἀθήναις ἤδη ἀπὸ τῆς Σ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ τίς οἶδεν ἂν μὴ ἐκ πολλῶ ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἐκφωνεῖται διὰ τῆς νόθου διφθόγγου, ὡς σαφῶς μαρτυροῦσιν αἱ ἐκ Στύρων γραφαὶ Ἀριστοκλέδης, Νεοκλέδης καὶ ἡ ἐξ Ἀθηνῶν Μενεκλέδης. Καὶ ἂν ἐν Ἀθήναις τὸ ὄνομα Κλιτίας, οὐτινος ἡ ρίζα κλεΦιτ ἐπὶ Ὀμήρου ἐξεφωνεῖτο δυσυλλάθως, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπεδείξαμεν, ἤδη ἀπὸ τῆς Σ' καὶ ἴσως ἀπὸ τῆς Ζ' πρ. Χ. ἑκατονταετηρίδος γράφεται διὰ τοῦ ι, οὐδὲν τὸ κωλύον νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ ἐπὶ Ὀμήρου ἐν ταῖς λέξεσιν ἀλλοειδῆς, ἀΦεικῆς, Ποσειδῆϊον κττ. ἠδύνατο ἡ εἰ, ἀδιαιρέτος οὔσα, νὰ συσταλῇ εἰς βραχὺ ι, ὡς φανερῶς συνεστάλη ἐν τῷ πρεῖν-πρίν, ἐν τοῖς Ἀττικοῖς αἴρω, φαίνω (ἐκ τοῦ αείρω, φαεῖνω), τίς οἶδεν ἐκ τίνος χρόνου, ἐν τοῖς ἐκ Λέσβου αἰ, πάνδαμι, ἄσυλι, ἄσπονδι, εἰ καὶ δὲν ἔπαθε τὴν αὐτὴν συστολὴν ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις λέξεσιν, ὡς θὰ ἐπόθει ὁ κ. Χ. καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ χαλκευθεῖς ψευδοκάνων.

Εἰς δεινὴν δὲ ἀμηχανίαν περιέρχεται ὁ κ. Χ., προκειμένου νὰ ἐρμηνεύσῃ κατὰ τὰς ἑαυτοῦ ἀρχὰς καὶ τὴν φανεράν συστολὴν τῆς εἰ εἰς ἰ ἐν ταῖς Ὀμηρικαῖς λέξεσιν ἵπποχαίτης καὶ ἵπποχάρμης, ἀφοῦ παρ' Ὀμήρω οὐδέποτε μὲν λέγεται ἵππιος, πάντοτε δὲ ἵππειος, ὡς λέγεται καὶ βόειος ἢ βόεος, αἰγίος, χοίρειος, οὐδαμῶθεν δὲ εἶνε γνωστὸν ὅτι ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια ἀνθρώπειος, κύκνειος κλ. ἐξέφεροντο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ διὰ τῆς καταλήξεως -ιος. Ἀλλὰ « τῶν ἀμηχάνων εὖρε πόρον θεός » καὶ ὁ κ. Χατζιδάκης.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἰκετεύει τὸν θεῖον ποιητὴν (ἐν σελίδι 229) νὰ μεταβάλῃ χάριν αὐτοῦ τὸ ἵππειος εἰς ἵππιος· ἔπειτα δὲ ὄρων αὐτὸν ἀδυσώπητον πρὸς τὰς ἰκετείας αὐτοῦ καὶ δεήσεις, καταφεύγει εἰς Σικελίαν πρὸς τὸν Ἐπιχάρμον (σελ. 230) καὶ ἀκούων αὐτοῦ ἐκφωνοῦντος ἀργύριος βόϊος, φοινίκιος, ἔμπλεως χαρᾶς ἐπιφωνεῖ « Πάντα ταῦτα φαίνεται ἀγνοῶν ὁ διατεινόμενος ὅτι ἀρχαιοῦθεν τὸ εἰ ἐτρέπετο εἰς ἰ ». Ἡμεῖς ἀποκρινόμενοι πρὸς ταῦτα δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἰσχυρισθῶμεν περὶ τοῦ κ. X. ὅτι ἀποφαίνεται οὕτως, θράσει πίσυνος κατὰ τὸν Εὐριπίδην, κάμαθει παρρησία, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ὁμως καὶ νὰ ἀποκρύψωμεν τὴν κακόβουλον καὶ κακότεχνον αὐτοῦ πανουργίαν, τὴν ζητοῦσαν διὰ πονηρᾶς διαστροφῆς τῶν πραγμάτων νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὅτι ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἵππιοχαίτης καὶ ἵππιοχάρμης εἶνε φανερὰ συστολὴ τῆς εἰ εἰς ἰ, ὡς εἶνε καὶ ἐν τοῖς Πινδαρικοῖς ἵππειον σθένος, ἵππειων ἀέθλων, ἵππειῶν ἐσόδων, λατρείαν, δουλείαν, εὐμενεῖα, εὐσεβείας, μαντείων (Πρβλ. ἡμετέραν Ἀπόκρισιν ἐν τῇ « Ἀθηνᾶ » σελ. 182). Οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγνοίας, ἀλλ' ἐξ ἀσυγγνώστου πανουργίας ἐδίδαξεν ὁ κ. X. ὅτι « ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ -ειος καὶ -ιος ἦτο ἀρχαιοῦθεν εὐκόλος » καὶ ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Ἐπιχάρμου ἀργύριος, βόϊος, φοινίκιος ἐνηλλάγη ἢ κατὰ λέξιν -ειος πρὸς τὴν -ιος, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ κ. X. διδάσκων ταῦτα ἠγνόει ὅτι τὸ ἀργύριος καὶ βόϊος καὶ φοινίκιος τοῦ Ἐπιχάρμου προῆλθον ἐκ τοῦ βόε(ι)ος κλ. κατὰ τὴν πρό φωνήεντος καὶ ἐν ῥήμασι καὶ οὐσιαστικοῖς γνωστοτάτην καὶ συνηθεστάτην παρὰ τοῖς Δωριεῦσι τροπὴν τοῦ εἰ εἰς ἰ (πρβλ. Kühner-Blass I σελ. 119-120), περὶ ἧς καὶ ἡμεῖς διελέθομεν ἐν τῇ « Βασάνφ » (σελ. 241, ὑποσημ. 2), οὐχὶ δὲ ἐξ εὐκόλου καὶ ἀρχαιοτάτης ἐναλλαγῆς τῆς καταλήξεως -ειος καὶ -ιος. Οὐδὲν δὲ παράδοξον, ἂν, ἀφοῦ ἡ συστολὴ τῆς εἰ ἐν τῇ λέξει ἵππειος ἤρξατο ἤδη ἀπὸ Ὀμήρου καὶ Πινδάρου, ἐγράφη ὕστερον καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἵππιος, ὡς κατὰ τὸ Πινδαρικὸν εὐσεβείας, τὸ ἔχον συνεσταλμένην τὴν εἰ, ἐγράφη κατὰ τὸ τέλος τῆς Δ' π. X. ἑκατονταετηρίδος ἐν δυσὶν ἐξ Ἀττικῆς ἐπιτυμβίοις ἐπιγράμμασιν εὐσεβείας διὰ βραχέος τοῦ ἰ τὸ συχνότατον καὶ κανονικώτατον ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς εὐσέβεια καὶ εὐσεβείας· ὅπερ μετὰ πολλῶν ἄλλων ὁμοίων καὶ ἀνομοίων ἐν τοῖς ὕστερον

χρόνοις (ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος) γράφεται ἐνίοτε καὶ διὰ τοῦ η, ὅτε καὶ τὸ φωνῆεν τοῦτο παρὰ τοῖς πολλοῖς τοῦλάχιστον ἀπέβη ταυτοδύναμον πρὸς τὴν εἰ ἦτοι τὸ μακρὸν ι.

Τὴν δὲ συστολὴν τῆς εἰ ἐν τῷ Δωρικῷ Ποτιδᾶν γινώσκει καὶ ὁ φίλτατος τῷ κ. X. Blass, ἐγίνωσκε δὲ καὶ ὁ Ahrens, ὁ συγγράψας τὴν δοκιμωτάτην γραμματικὴν τῆς Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς διαλέκτου (Kühner-Blass I σελ. 132. 140. 151), ἀποδεικνύει δὲ καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη ἐν τοῖς ἐκ Κορίνθου κεραμίοις γραφῇ Ποτιδᾶν, ἣτις δις μόνον ἀπαντᾷ παρὰ τὴν συχνοτάτην ἐν αὐτοῖς Ποτεδᾶν, τὴν προελθοῦσαν ἐκ τῆς ἔτι ἀρχαιότερας καὶ σπανιωτέρας ἐν τοῖς κεραμίοις Ποτειδᾶν. Ὁ κ. X. σέβων τὸν καθολικὸν ἔχοντα κύρος ψευδοκάνονα αὐτοῦ, ἀποκρούει μετ' ἀγανακτήσεως πᾶσαν συστολὴν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ Ὀμηρικῷ Ποσιδῆιον, ἰσχυρίζομενος ὅτι πρὸ τοῦ Ὀμήρου, ἴσως ἐπὶ Ἰνάχου καὶ Δευκαλίωνος, ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης ἔκαλεῖτο οὐ μόνον Ποσειδάων, ἀλλὰ μεταπτωτικῶς καὶ Ποσιδάων (σελ. 229), ἔτι δὲ καὶ Ποσοιδάων, ὡς μεταπτωτικῶς ἔκαλεῖτο καὶ ὁ Ἀπόλλων, Ἀπέλλων καὶ Ἀπλοῦν. Εἶνε δέ, λέγει, τῶν ἀδυνάτων νὰ ἀποδεχθῆ τις ὅτι τὸ ο τοῦ Ποσοιδῶν ἐτραπή εἰς ε καὶ ἐκ τῆς εἰ τοῦ Ποσειδάων ἢ Ποιοιδᾶν προῆλθε τὸ βραχὺ ι Ποτιδᾶν καὶ Ποσιδῆιον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Blass (Gramm. Kühner I σελ. 118-9) διὰ πολλῶν παραδειγμάτων διδάσκει τὸν κ. Χατζιδάκην ὅτι καὶ τὸ ο ἠδύνατο φωνητικῶς καὶ οὐχὶ μεταπτωτικῶς νὰ τραπῆ εἰς ε, καὶ ὅτι τὸ ο ἦ ε τοῦ Ἀπόλλων καὶ Ἀπέλλων, καίπερ τονιζόμενον, νὰ συγκοπῆ καθ' ὁμοίαν ἐν ἄλλαις λέξεσι συγκοπᾶς, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι Θεόδωρος, Σείτιμος, Σείμποπος, τόνθριζε, Στρατώνδης, Μενώνδας, Διογειτώνδας κτλ. (αὐτόθι I σελ. 181, 18 κέξ. 204 καὶ II σελ. 509). Παραδείγματα τροπῆς, ἦ, ὡς λέγει ὁ Blass, ἐναλλαγῆς τοῦ ο καὶ ε παρεθέμεθα καὶ ἡμεῖς οὐκ ὀλίγα ἐν τῇ «Βασάνφ» (σελ. 273-4) οἷον Διόνυσος Διένυσος, Κόρκυρα Κέρκυρα, δαμότας δαμέτας, ἀλοτρίβανος ἀλετρίβανος κτλ. (Πρβλ. καὶ τὰ παρ' ἡμῖν κρεμμύδι, ἀλέτρι κττ.). Κατὰ ταῦτα ἠδύνατο καὶ τὸ Ποσοιδᾶν νὰ μεταβληθῆ εἰς Ποσειδάων καὶ τὸ ὄνοιρος εἰς ὄνειρος, καὶ οὐδεμία ἦτο ἀνάγκη τὸ ο νὰ τραπῆ εἰς ε ἐν πάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς λέξεσι χάριν τοῦ ψευδοκάνονος τοῦ κ. X., ἀπαιτοῦντος ταχίστην καὶ καθολικω-

τάτην ἐξαλλοίωσιν φθόγγου τινός, ἂν οὗτος ἤθελε πάθει ἐξαλλοίωσιν ἐν τινι ἢ ἐν τισι συλλαβαῖς. Εὐκολώτατον δὲ ἦτο καὶ τὸ Ποσειδῆϊον νὰ συσταλῆ χάριν τοῦ μέτρου εἰς Ποσειδῆϊον κατ' ἄλλας ὁμοίας συστολάς καὶ εἶνε πως ἄτοπον καὶ γελοῖον νὰ ἰσχυρίζωμεθα ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐγίνωσκε καὶ συνεσταλμένον θεὸν Ποσιδάωνα, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς καὶ πάντες οἱ Ἴωνες καὶ Ἀττικοὶ ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι ἐντόνως διαμαρτύρονται ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου.

Ὡς συνεσταλμένον ἰ πρέπει νὰ ἐκφωνηθῆ ἢ εἰ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Λυσικλείδης ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγράμματι, ἀρχαιοτέρῳ τῆς Δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (CIA II Suppl. 1393 b).

Λυσικλείδης ἀνέθικεν Ἐπανδρίδου υἱὸς ἀπαρχίν.

Ὡς συνεσταλμένον δὲ ε πρέπει νὰ ἐκφωνηθῆ ἢ αἰ τοῦ ὀνόματος Αἰσχύλος ἐν ἐτέρῳ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγράμματι τῆς Ε' π. Χ. ἑκατοντ. (E. Hoffmann Sylloge κτλ. ἀριθ. 268)

Διογένης ἀνέθικεν Αἰσχύλου υἱὸς Κεφαλῆος.

Ὅτι ἡ διαίρεσις τῆς αἰ παρ' Ἀττικοῖς ἦτο ἀδύνατος, εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστὸν καὶ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ αἰ τοῦ ὀνόματος Αἰσχύλος ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ ὡς βραχὺ ε, ὡς πολλάκις ἐξεφώνουν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων πρὸ φωνήεντος πάντες οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ. Ἄν δὲ ἦτο ἀδύνατος ἡ συστολὴ τῆς αἰ ἐν τῷ ὀνόματι Αἰσχύλος, ὁ ἐπιγραμματοποιὸς ἠδύνατο κάλλιστα νὰ τάξῃ τὸ ὄνομα ἐν ἄλλῃ χώρᾳ τοῦ στίχου, ἐν ἣ θὰ ἀπετέλει δάκτυλον, καὶ δὲν ἦτο χρεῖα νὰ δεῖξῃ τοσαύτην ὀλιγωρίαν καὶ τοῦ μέτρου καὶ τῆς προφορᾶς τῆς διφθόγγου. Περὶ τῆς ἐξ ἀρχαίων χρόνων συστολῆς καὶ τῆς εἰ καὶ τῆς αἰ καὶ τῆς οἰ καὶ τῆς ου καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου διελάβομεν καὶ ἐν τῇ « Ἀθηνᾶ » (Τόμ. Ζ' σελ. 122-4).

Τοιαύτη συστολὴ τῆς αἰ εἰς ε παρατηρεῖται καὶ ἐν ἀρχαιοτάτῳ Ἀττικῷ ἀγγείῳ, ἐφ' οὗ ἐκ τοῦ στόματος κιθαρωδοῦ γυναικὸς ἐξέρχονται αἱ λέξεις μά(ο)με καὶ ποτέο (Wernicke, Die griech. Vasen κτλ. 1890 σελ. 42 = Klein, Meisters. σελ. 133 = CIG 7849). Τὰς λέξεις ταύτας ὁ μὲν Klein καταλείπει ὅλως ἀνερμηνεύτους, ὁ δὲ Wernicke ὀρθῶς μὲν ἀναγινώσκει μάομαι καὶ ποθέω, ἀλλὰ μετ' ἀμφιβολίας καὶ προσγραφῆς τοῦ ἐρωτηματικοῦ σημείου, ἄλλοι δὲ ἄλλως ἀπεπειράθησαν νὰ ἐρμηνεύσωσιν αὐτάς. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐάν τις

παραβάλη τὰς λέξεις ταύτας πρὸς τὸ 23 ἀπόσπασμα τῆς Σαπφούς «καὶ ποθήω καὶ μάομαι», νομίζομεν ὅτι οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην δύναται νὰ ἔχῃ ἀμφιβολίαν ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου λέξεις εἶνε εἰλημμέναι ἐκ τοῦ εἰρημένου Σαπφικοῦ ἀποσπάσματος εὐχρήστου, ὡς φαίνεται, ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ ὑπὸ τῶν ἐραστῶν πρὸς τοὺς ἐρωμένους εἰς δῆλωσιν τοῦ κατέχοντος αὐτοὺς πόθου. Οὕτω κατανοεῖται καὶ ὁ ἐπὶ Ἀττικοῦ ἀγγείου ἀσυνάλειπτος τύπος ποθέω ἢ ποθήω καὶ ἡ ποιητικὴ λέξις μάομαι. Ἡ δὲ συγκοπὴ τοῦ ο ἐν τῷ μᾶμε ἐγένετο κατὰ πολλὰς ὁμοίας συγκοπὰς τῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ θ πρὸς τὸ τ ἐν τῷ ποθήω ἢ προῆλθεν καθ' ὁμοίας ἄλλας ἐναλλαγὰς τῶν ψιλῶν καὶ δασείων παρὰ τοῖς πολλοῖς ἢ οὕτως ἐξεφωνεῖτο τὸ θ ἐν τῷ ῥήματι παθῆω παρὰ τοῖς Λεσβίοις· ἡ δὲ διὰ τοῦ ε γραφὴ τῆς αἱ τοῦ μάομαι προϋποτίθησιν ἀναγκαιῶς συστολὴν αὐτῆς ἐν τῷ στόματι τῶν χρωμένων τῇ ἐρωτικῇ ταύτῃ φράσει πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἐρωμένους. Ἐρώμενος δὲ ἐνταῦθα εἶνε ὁ καλὸς Λέαγρος, οὐτινος καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἡ εἰκὼν εἶνε ἀναγεγραμμένη ἐπὶ τοῦ ἀγγείου.

Ὅμοιαν συστολὴν τῆς αἱ εἰς ε ἐπιτάσσει τὸ μέτρον ἐν τῇ λέξει αἰώραις παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν τῷ στίχῳ 1264 τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου. Ἄν δὲ καὶ διὰ τοῦ ε ἐγράφη ἡ λέξις ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους, ἄγνωστον. Οὐδεμία δ' ὅμως ἀμφιβολία ὅτι ἀρχαία εἶνε ἡ διὰ τοῦ ε γραφὴ αὐτῆς, διότι καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων φέρεται ἡ γραφὴ ἐώραις, καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις διὰ τοῦ ε συνήθως ἐκφέρονται αἱ ἐξ αὐτῆς παραγόμεναι λέξεις, διὰ τοῦ ε δὲ γράφει καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (ἐν Εἰρ. στιχ. 80) τὸ ἐώρημα ἦτοι τὴν μηχανὴν «ἐν ἧ κατῆγον τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἐν ἀέρι λαλοῦντας», ἐώρας δὲ ἀπαντᾷ καὶ παρ' Ἀθηναίῳ (ΙΑ, 618 f). Περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀνόματος αἰώρα ὀρθῶς διδάσκει ὁ Brugmann ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ γραμματικῇ (2 σελ. 38) ὅτι τοῦτο ἐσηματίσθη κατὰ τὸ παιπάλη καὶ δαίδαλος ἐκ τῆς ῥίζης αερ, ἀόρα αἰαόρα αἰώρα. Ὅτι δὲ καὶ ἐν μέσῳ λέξεως πλειστάκις ἡ αἱ συστέλλεται πρὸ φωνήεντος, εἶνε πρᾶγμα γνωστότατον, οὐκ ὀλίγα δὲ παραδείγματα τοιαύτης συστολῆς καὶ τῆς αἱ καὶ τῆς εἰ καὶ τῆς οἰ παρεθέμεθα καὶ ἡμεῖς πολλαχοῦ τῆς «Βασάνου». Καὶ ὁμοίως ὁ κ. Χ. ἔσχε τὴν ἰταμότητα νὰ σκώψῃ τὴν ἡμετέραν ἀπλότητα, πιστευσάντων ὅτι

χάριν ἡμῶν μόνον ἠθέλησαν οἱ Ἑλληνοταμίαι νὰ συστείλωσι τὴν αἰ καὶ εἰ εἰς ε καὶ ι ἐν ταῖς γραφαῖς Ποτειδεᾶται, Αὐλεᾶται, Χαλκιᾶται, Αἰνιᾶται κτ., ὡς εἰ τοιαῦται συστολαὶ ἦσαν ἄγνωστοι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, γνωστότατον δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενον ὅτι οἱ Ἑλληνοταμίαι ἕνεκα συγχύσεως, ἀγνώστως πως συνταραξάσης τὴν γλωσσικὴν καὶ ἔθνικὴν αὐτῶν συνείδησιν, ἔγραψαν ἄλλα ἀντ' ἄλλων, ἀδυνατοῦντες οἱ ταλαίπωροι νὰ διαστείλωσι πράγματα, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀμαθεστάτων ἱκανῶς ἀπ' ἀλλήλων διαστελλόμενα. Ἡ σύγχυσις τῶν ἀσυγχύτων καὶ ἡ ἄγνοια τῶν ὑπὸ πάντων γνωσσομένων εἶνε ἡ ἀδαμαντίνη κρηπίς, ἐφ' ἧς ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ νὰ θεμελιώσῃ ὁ κ. X. τὴν καινὴν διδασκαλίαν τῶν νεοτεύκτων αὐτοῦ ἀναλογιῶν.

Καὶ ἐν ἐτέρᾳ δὲ λέξει ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔπαθε συστολὴν ἡ αἰ, ἐν τῇ λέξει γαῖα. Ἦδη ὁ Ἡσίοδος ἀγνοῶν, ὡς φαίνεται, τὴν καινὴν διδασκαλίαν τοῦ κ. X. ἐτόλμησε νὰ συστείλῃ τὴν αἰ τῆς λέξεως γαιήοχος ἐν τῷ 15 στίχῳ τῆς «Θεογονίας» «ἠδὲ Ποσειδάωνα γαιήοχον ἐνοσίγαιον», τὸ αὐτὸ δὲ ἐτόλμησε καὶ ὁ Πίνδαρος ἐπὶ τῆς αὐτῆς λέξεως ἐν Ὀλυμπ. XIII, 81, Ἴων δέ τις ἐν Χίῳ περὶ τὸ ἔτος 450 πρ. Χρ. προέβη ἔτι μᾶλλον, γράψας τὰς γέας ἀντὶ τὰς γαίας (Roehl IGA. 301, 10). Ὅθεν δὲν ἔπρεπε νὰ σκανδαλισθῇ τοσοῦτον ὁ κ. X. διότι ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι ἐν τῷ γεωμόρος, γεωπόνος καὶ τοῖς τοιοῦτοις συνεστάλη ἡ αἰ εἰς ε καὶ ἐξετάθη τὸ ο εἰς ω κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχείος, ἐπειδὴ οὐδὲν εἴπομεν ἀντιβαῖνον πρὸς ὅ,τι καὶ ἄλλοθεν εἶνε γνωστὸν ὅτι συμβαίνει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἐκ τοῦ ὅτι τοιαύτη ἀντιμεταχώρησις δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, ἐκ τούτου δὲν συνάγεται ὅτι δὲν συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ πράγματα. Ἄν τὰ ἄνω μνημονεύμενα ἱστορικὰ τεκμήρια μαρτυροῦσιν ὅτι ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων συνέβη συστολὴ τῆς αἰ ἐν τῇ λέξει γαῖα, δὲν πταίομεν ἡμεῖς, ἂν ἀπεδέχθημεν ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχείος ἐν τοῖς ὀνόμασι γεωμόρος, γεωπόνος, ἀλλ' ὁ κ. X., ὅστις ἀποκρούει τὴν τοιαύτην ἀντιμεταχώρησιν ἐν τῇ αἰ καὶ τῷ ο, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὑπῆρξε καὶ λέξις γῆα, ἐναντίον παντὸς ἱστορικοῦ μαρτυρίου. Νομίζει δὲ τις ὅτι ἀναγινώσκει τὰ ὄνειροκριτικὰ τοῦ Ἀρτεμιδώρου, ὅταν ἀκούῃ τοῦ κ. X. διδάσκοντος ἐν τῷ Η' Τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς» (σελ. 461 ὑπόσημ.).

κατὰ τὸν κ. Johannes Schmidt ὅτι τὸ μὲν γνα-γέα-γῆ ἀνεπτύχθη ἐκ τοῦ γάFja γήFja, τὸ δὲ γαιᾶ ἐκ τοῦ γάFja γαιᾶFa. Ἡμεῖς πᾶν ἄλλο ὄντες ἢ ὄνειροκρίται καὶ ἐξετάζοντες μόνον τὰ συμβαίνοντα ἐν τῷ αἰσθητῷ καὶ πραγματικῷ κόσμῳ, ὁρῶμεν μὲν ἐν αὐτῷ ὑπαρχούσας τὰς λέξεις γᾶ γῆ γαιᾶ, οὐδαμοῦ δὲ καὶ λέξιν γῆα, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ γεωπόνος καὶ γεωμόρος προῆλθον ἐκ τοῦ γνοπόνος καὶ γνομόρος. Καὶ οὐδεμία δὲ ἄλλη λέξις σύνθετος ἢ παράγωγος ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Schmidt ὅτι ἀληθῶς ὑπῆρξέ ποτε Ἑλληνικὴ λέξις γῆα. Μάτην δὲ διαρρηγύει τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὁ κ. X. ἐν τῇ «Ἀνταποκρίσει» (σελ. 222) βοῶν καὶ κραυγάζων ὅτι οὐδεμία ἀντιμεταχώρησις συμβαίνει περὶ τὴν αἰ καὶ εἰ καὶ ἐντόνως ἀποκρούει ὅ,τι λέγομεν ἡμεῖς περὶ τοιαύτης ἀντιμεταχωρήσεως ἐν τῷ γεωπόνος καὶ εὐνηθία καὶ τοῖς τοιούτοις. Καὶ οἱ Ἄττικοι καὶ οἱ Κῶοι φιμοῦσι τὸ ἀπύλωτον στόμα τοῦ κ. X. ἐκείνοι μὲν διὰ τῶν γραφῶν ἡμιέκτεων ἀντὶ ἡμιέκτειον καὶ ἀρνεῶς ἀντὶ ἀρνεῖος (Meisterhans Gramm. κτλ. 2 σελ. 100), οἱ δὲ Κῶοι διὰ τῆς γραφῆς τέλεως, τέλεω ἀντὶ τέλειος, τέλειοι (Kühner-Blass I σελ. 395 § 109 τέλ.). Αἱ ἀντιμεταχωρήσεις αὗται διδάσκουσιν ὅτι καὶ ἐν τοῖς Ἄττικαῖς γεωμόρος, γεωπόνος, εἴγεως, λεπτόγεως ἐγένετο ὁμοία ἀντιμεταχώρησις τῆς αἰ καὶ ο, ἀφοῦ ἡ αἰ ἐν τῇ λέξει γαιᾶ ἠδύνατο καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡσιόδου νὰ συστέλληται εἰς βραχείαν συλλαβὴν, λέξις δὲ γῆα οὐδαμοῦ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ἠθέλησέ ποτε νὰ ἐμφανισθῇ. Ὑπὲρ τῆς συστολῆς τῆς αἰ ἐν τῇ λέξει γαιᾶ μαρτυρεῖ καὶ Ἄττικὴ ἐπιγραφή μικρῶ νεωτέρα τοῦ ἔτους 270 πρ. Χρ. διὰ τῶν γραφῶν Μεσόγειοι, Μεσογέων (CIA II 603, 5.16) αἵτινες προῆλθον ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Μεσόγαιοι Μεσογαίων, ὡς δεικνύει ἡ παρὰ Πλάτωνι κατὰ τὸ ἄριστον ἀντίγραφον γραφῆ Μεσογαίων καὶ τὸ παρὰ Θουκυδίδῃ οὐσιαστικὸν μεσογαία. Ἡ δὲ ἐν τῇ γραφῇ Μεσογείοις (στιχ. 15) εἰ ἀντὶ τοῦ ε ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν καὶ ἐν ταῖς λέξεσι θεῖός, δωρεῖά καὶ ταῖς τοιαύταις. Ἀπαιτῶν δὲ ὁ κ. X. καθολικὴν ἀντιμεταχώρησιν τῆς αἰ καὶ τοῦ ο, ἵνα πιστεύσῃ ὅτι τὸ γεωπόνος καὶ γεωμόρος προῆλθον ἐκ τοῦ γαιοπόνος καὶ γαιομόρος, ἐλησμόνησεν ὅτι οὐδὲ τὸ ἀπῆορος καὶ παρήορος ἐγένετο ἀπέωρος καὶ παρέωρος, ὡς τὸ μετῆορος ἐγένετο μετέω-

ρος, ἔλησμόνησε δὲ καὶ τι ἄλλο, ὅτι καὶ ἡ δίφθογγος οου ἐξ ἀρ-
 χαιοτάτων χρόνων ἀπέβη ταυτοδύναμος τῷ φωνήεντι υ (=ου) ἀλλὰ
 τῇ ταυτοδυνάμῳ ταύτῃ προφορᾷ δὲν παρηκολούθησε καὶ ἡ ἀπολέ-
 πτυνσις αὐτῆς εἰς τὸν ἰσχυρότερον φθόγγον ὤ, ἡ συμβᾶσα περὶ τὸ φω-
 νῆεν υ. Εὐχερέστατον μὲν εἶνε τὸ ἰσχυρίζεσθαι περὶ τούτου ἢ ἐκείνου
 ὅ,τι ἂν τις βούληται, ἀλλὰ δυσχερέστατον τὸ νὰ μεταβάλλῃ καὶ τὰ
 πράγματα κατὰ τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν. Καὶ φαίνεται ὅτι τὸ λεγόμενον
 ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους «ὅ τις βούλεται, τοῦτο καὶ οἶεται καὶ ἐξαπατᾷ
 ἑαυτόν, τὰ δὲ πράγματα οὐχ οὕτω πέφυκε» δύναται κάλλιστα καὶ
 εἰς τὸν κ. Χ. νὰ ἀνεχθῆ φανερώς ἐξαπατῶντα ἑαυτόν, ὅταν νομίζῃ
 ὅτι δικαιούται νὰ κακίζη τοὺς ἄλλους ἐπὶ ἀγνοίᾳ κανόνων ἐν μόνῃ τῇ
 διανοίᾳ αὐτοῦ λειτουργούντων.

Οὐδὲν δὲ ἄλλο διδάσκει καὶ ἡ ἐπιτύμβιος ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῆ
 τῆς Δ' ἢ Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος «Ἀριστιδῶ Λεύκονος
 Λαμπτρέως Ξένωνος Πρασιέως γυνῆ» (CIA II Suppl. 2270b)
 ἢ ὅτι εἶνε ψευδῆς ὁ κανὼν τοῦ κ. Χ. ὁ ἀπαιτῶν ταχέϊαν καὶ καθολι-
 κὴν ἐξαλλοίωσιν φθόγγου τινὸς ἐν πάσαις ταῖς συλλαβαῖς, ἐὰν ἀπαξ ὁ
 φθόγγος οὔτος τολμήσῃ νὰ ἐξαλλοιωθῆ ἐν τινὶ ἢ ἐν τισὶ συλλαβαῖς. Ὡς
 δὲ τὸ Ἀριστιδῶ τῆς ἐπιγραφῆς ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ἀριστειδῶ φανε-
 ρῶς προῆλθεν ἐκ συστολῆς τῆς εἰ, ὡς τὸ Λεύκονος ἐκ συστολῆς τοῦ
 ω, οὕτω βεβχίως ἐξ ὁμοίας συστολῆς τῆς εἰ προῆλθε καὶ τὸ Ἀρι-
 στίδου, τὸ μόνον ἀπαντῶν ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ
 καὶ κανονικοῦ Ἀριστείδου, οὐχὶ δὲ ἐξ ἀναλογίας, ὡς διατείνεται ὁ
 κ. Χ. Διότι καὶ τοῦτο ἀπαντᾷ, ὡς εἶπομεν ἤδη, ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ
 ἔτους 334 πρ. Χρ. ἐν τῇ αὐτῇ δηλονότι ἐπιγραφῇ, ἐν ἣ ἀπαντᾷ καὶ
 ἡ ἐναντία γραφὴ Ἀδιστος ἀντὶ Ἀδιστος, καὶ κατὰ τοὺς αὐ-
 τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ εἰ ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν ι, ὡς ἐξεφωνεῖτο
 καὶ ὕστερον ὅτε ἐγράφη καὶ Ἀριστιδῶ ἀντὶ Ἀριστειδῶ. Ὅθεν οὐ-
 δὲν κωλύει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς συστολῆς
 ἐλέχθη καὶ ἀρχαιότερον Ἀριστοκλίδης καὶ Νεοκλίδης καὶ Καλ-
 λικρατίδης καὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τὰ ὀρθὰ Νεοκλείδης καὶ Λα-
 κρατείδης, ἀφοῦ καὶ τότε, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπεδείχθη, οὐχὶ
 διαφόρως ἐξεφωνεῖτο ἡ εἰ, αἱ δὲ συστολαὶ τῶν δίφθγγων καὶ μακρῶν
 φωνηέντων καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου δὲν ἦσαν ἄγνωστοι,
 ἀλλὰ καὶ πολὺ γνωσταὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἔτι δὲ καὶ ἀντι-

στρόφως αἱ ἐκτάσεις τῶν βραχέων εἰς τὰ μακρά, δι' οὐδενὸς δὲ σαφοῦς τεκμηρίου ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ Νεοκλίδης ἐλέχθη κατὰ τὸ Σιμωνίδης. Μόνη ἡ προσωπικὴ πίστις τοῦ κ. X. δὲν ἀρκεῖ, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, νὰ ἀποτελέσῃ ἐπιστημονικὴν ἀποδειξιν.

Ἄστοχεῖ δὲ καὶ πολὺ ὁ κ. X. παραβάλλων (ἐν σελ. 203-4) τὸ Νεοκλίδης πρὸς τὸ Δευκαλίδης καὶ Ἀσκληπίδης, διότι ταῦτα μὲν ἐσχηματίσθησαν ἐκ τοῦ Δευκαλι-ίδης Ἀσκληπι-ίδης κατὰ κανονικὴν ἔκπτωσιν τοῦ ι πρὸ ἑτέρου ι, ὡς τὸ μανικός, Ἐρετρικός, Θεσπικός ἐκ τοῦ μανι-ικός, Ἐρετρι-ικός, Θεσπι-ικός, τὸ δὲ Νεοκλίδης προῆλθεν ἐκ τοῦ Νεοκλείδης, Νεοκλέδης, ἐν ᾧ ἡ νόθος δίφθογος ε εἶχεν, ὡς ἀπεδειξαμεν, τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ ι, καὶ οὐδεμίαν παραβολὴν συγχωρεῖται μεταξὺ πραγμάτων ὅλως διαφόρου φύσεως. Ὁμοίως ἄστοχος εἶνε καὶ ἡ παραβολὴ τοῦ Νεοκλίδης καὶ τῶν τοιούτων πρὸς τὸ Τυνδαρίδης καὶ Τυνδάριχος, διότι ὡς εἶπομεν καὶ ἐν τῇ « Ἀποκρίσει » (σελ. 167 καὶ 174), οὐδέποτε ἐλέχθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ Τυνδαρείδης καὶ Τυνδάριχος, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν τὰ πάντα συγγέουσαν μεταπλαστικὴν θεωρίαν τοῦ κ. X. Εἶνε τῇ ἀληθείᾳ ἀλλοκοτοῦ διανοίας ὁ κ. X., συχνὰ παραβάλλων τὸ Τυνδαρίδης πρὸς τὸ Νεοκλίδης καὶ Ποτειδεᾶται, οὐδέποτε δὲ ἐνθυμούμενος ὅτι ἐκεῖνο ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους διέμενε Τυνδαρίδης, τὸ δὲ Ποτειδαῖται ἐκφέρεται διὰ τοῦ ε μόνον ὑπὸ τῶν Ἑλληνοταμιῶν, σποράδην δέ, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐκφέρονται διὰ τοῦ ι τὰ εἰς -κλείδης. Καὶ οὐ μόνον ἄτοπα καὶ ἀλλόκοτα ἰσχυρίζεται ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ λεληθότως καὶ ἀναισθητῶς κατάγει ὄλοον τραῦμα κατὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀναλογιῶν, ὅταν διδάσκη ὅτι τὸ Νεοκλίδης δὲν ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ Νεοκλείδης -έδης (=ίδης) κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ Σιμωνίδης, ἀλλ' ἐκ τοῦ Νεοκλέ-ης ἀφοῦ πρῶτον μετὰ τῆς καταλήξεως συναπεβλήθη καὶ ὁ χαρακτήρ, ὡς ἐν τῷ Τυνδαρίδης. Ἄν τοῦτο εἶνε ἀληθές, ἀποβαίνει μάταιος σύμπας ὁ λόγος αὐτοῦ περὶ τῶν νεοτεύκτων ἀναλογιῶν, ἂν δὲ ψευδές, τότε ἡ σύμμιξις δύο ἀλλήλας ἀναιρουσῶν θεωριῶν σημαίνει παντελῆ σύγχυσιν ἐννοιῶν καὶ πραγμάτων, ἀσύγγνωστον εἰς ἄνθρωπον μὴ εὐρίσκοντα ἱκανὰς λέξεις νὰ δηλώσῃ κατ' ἀξίαν τὸ ὑπέροχον τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ μεθόδων. Ἀλληλομαχία δύο ἐρμηνειῶν συμβαίνει παρ' αὐτῷ καὶ περὶ τὸν σχηματι-

σμόν τοῦ Ποτειδ-εᾶται, καὶ ὁ διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Χ. περιέρχεται εἰς ἀμηχανίαν ποτέραν τῶν ἐρμηνειῶν αὐτοῦ νὰ προτιμῆσθαι, ἀφοῦ κατάληξις -εᾶται εἶνε ἀνύπαρκτος, καὶ οὐδετέρα τῶν ἐρμηνειῶν αὐτοῦ, οὔτε ἡ ἀναλογικὴ οὔτε ἡ ἐκθλιπτικὴ, δύναται νὰ ἔχῃ χώραν ἐν τῇ γραφῇ Ποτειδε-ᾶται.

Δεινὴν σύγχυσιν ἐννοιῶν καὶ πραγμάτων δεικνύει ὁ κ. Χατζιδάκης καὶ ὅταν ὁμολογῆ μὲν ὅτι ἡ εἰ καὶ τὸ μακρὸν ι εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς, καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς ἐξεφώνει τὸ Βορυσθενείτης ὁμοίως τῷ Βορυσθενίτης, δὲν τολμᾷ δ' ὅμως καὶ νὰ ἀποδεχθῆ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆ αὐτὴν καὶ κατὰ τὸν Ἑρασμικὸν τρόπον, ἀφοῦ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ὀρίζει ὅτι τὸ Αἰγινητικὸς καὶ Ἑλληνικὸς γράφονται διὰ τοῦ ι, τὸ δὲ Δεκελεικὸς καὶ Κεραμεικὸς καὶ βοεικὸς διὰ τῆς εἰ, ὅτι τὸ Νεστορίδης γράφεται διὰ τοῦ ι, τὸ δὲ Ἡρακλείδης καὶ Πηλείδης διὰ τῆς εἰ, ὅτι τὸ ἀνδρεία διὰ τῆς εἰ γράφει ἡ παράδοσις, ἄλλα δὲ ὅτι διττῶς ἐκφέρονται καὶ παρὰ τοῖς ἐγκρίτοις καὶ μὴ ἐγκρίτοις τῶν συγγραφέων καὶ διὰ τῆς καταλήξεως -ιά καὶ διὰ τῆς -εἰᾶ, αὐθάδεια καὶ αὐθαδία, Ζέλεια καὶ παρὰ Ποσειδίππῳ Ζελίη κτλ. (ἐν Ἀνταποκρίσει σελ. 216-7). Πρέπει νὰ εἶνέ τις λίαν ἀλόγιστος ἢ λίαν σοφιστής, ὥστε ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡρωδιανοῦ καὶ τῶν ἄλλων Γραμματικῶν νὰ συμπεραίνῃ ὅτι ἡ εἰ ἐξεφωνεῖτο ὑπ' αὐτῶν καὶ ὡς μακρὸν ι καὶ ὡς σύνθετος φθόγγος κατὰ τὴν ἄγνωστον αὐτοῖς Ἑρασμικὴν προφορὰν, ἀφοῦ ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἀναντιλέκτως συνάγεται ὅτι οὐδὲ τὴν εἰ καὶ τὸ ι διέκρινεν ἄλλη διαφορὰ ἢ ἡ τοῦ μακροῦ καὶ βραχείου. Πρέπει δὲ νὰ εἶνε καὶ λίαν κακοήθης, ὥστε ἀναισχύντως νὰ ἀποφαινῆται ὅτι ἐγὼ « δὲν κατανοῶ τὸν χαρακτῆρα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡρωδιανοῦ, διδάσκοντος οὐχὶ τὴν σύγχρονον, ἀλλὰ τὴν δόκιμον προφορὰν καὶ ὀρθογραφίαν » (Ἀνταπόκρ. σελ. 232 τέλ.), καὶ δὲν κατανοῶ οὐχὶ διὰ τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν λόγον, ἀλλὰ διότι δὲν δύναμαι νὰ πιστεύω εἰς μωρὰ ἀποφθέγματα καὶ εἰς θεωρίαν πολὺ ἔχουσαν τὸ παρεμφερὲς πρὸς τὴν Νεφελοκοκκυγίαν τῶν Ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους. Πρέπει νὰ εἶνε λίαν φιλόνομος καὶ μικροφιλότιμος καὶ μικρόνους, ἔτι δὲ καὶ ἀναιδέης καὶ ἀναισχύντος ἐκεῖνος, ὅστις διαστρέφων καὶ παραχαράσσων τοὺς λόγους τοῦ τάναντία φρονουῦντος, ἔχει ἔπειτα τὸ θράσος καὶ νὰ κακίζῃ αὐτὸν ὡς ἀγνοοῦντα τὴν λογο-

μαγειρικὴν ἑρμηνείαν τῶν συγγραφέων, πρέπει δὲ καὶ πολὺ νὰ ἐσπού-
 दाσε περὶ τὸν Ταρτοῦφρον τοῦ Μολιέρου ὁ καυχώμενος ἐν πᾶσι τού-
 τοις ὅτι «χρέος ἱερόν ἔχω νὰ μάχωμαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας
 καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς φιλότατους».

Τὴν αὐτὴν λογομαγειρικὴν τέχνην ἐπιδεικνύει ὁ κ. Χ. καὶ ὅταν
 ἰσχυρίζεται μὲν ὅτι «πολλὰ τῶν εἰς -ιον τοπικῶν συνεκδραμόντα
 τοῖς πολλῶ πολυπληθεστέροις εἰς -ειον μετεσχηματίσθησαν κατ'
 αὐτά» (Ἄνταπ. σελ. 219 κέξ.), ἀλλ' ἀδυνατῶν νὰ εὔρη καὶ πα-
 ραδείγματα τοιοῦτου μετασχηματισμοῦ, μεταβάλλη τεχνιέντως εἰς
 -ιον τὰ παλαιότερα εἰς -ειον, ἵνα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς καὶ διαστρο-
 φῆς τῶν πραγμάτων καὶ διὰ τῆς παντοειδοῦς τερθρείας τῶν λέξεων
 καὶ τῆς ἀναμίξεως τῶν πολλῶ μεταγενεστέρων ἐμπορεῖον, οἶνο-
 πωλεῖον, καὶ τῶν τοιούτων κατορθώσῃ ὅ,τι ἄλλως ἦτο ἀδύνατον.
 Καὶ δὴ μετὰ πάσης τῆς ἐπιστημονικῆς σεμνότητος ἀποφαίνεται ὅτι
 τὸ Προμήθεια εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ Προμήθεια καὶ τὸ Ἡράκλια
 τοῦ Ἡράκλεια!!! Ὅμοιως δὲ ὅτι καὶ τὸ Ἀνάκιον καὶ Ἀμαζόν-
 νιον καὶ Μιδάϊον εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ Ἀνάκειον κτλ. τοσοῦτῳ δὲ
 μᾶλλον, ὅσον ἡ ρίζα τῶν ὀνομάτων τούτων δὲν λήγει εἰς ε, ὡς ἐν τῷ
 Προμήθεια καὶ Ἡράκλεια. Ἄλλ' ἐν τῇ σεμνοπρεπεῖ ταύτῃ καὶ
 ἀξιωματικῇ ἀποφάνσει ὅλως ἔλαθε τὸν ἄνδρα ὅτι οἱ Γραμματικοὶ καὶ
 ὁ Ἡρωδιανὸς ἄλλα καὶ δὴ τάναντία διδάσκουσι περὶ τῆς γραφῆς τῶν
 ὀνομάτων τούτων (Lentz, Herod. II, 460, 1 κέξ.). «Τὰ διὰ τοῦ
 εἶον, λέγουσιν οὗτοι, ὑπὲρ τρεῖς συλλαβὰς κύρια μονογενῆ προπα-
 ροξύτονα διὰ τῆς εἰ διφθόγγου γράφεται Ἀδραμύττειον, Κροκύ-
 λειον Ἐφιάλτειον, Κηρύκειον, Ταντάλειον, Δασκύλειον
 κτλ.» Πρβλ. καὶ I 373, 9 κέξ. ἐνθα παρατίθενται καὶ ἄλλα παρα-
 δείγματα, καὶ δὴ τὸ Μιδάειον (παρ' Ἑλληνικῶ) καὶ Ἀμαζόνειον.
 Εἰς ταῦτα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ Φανάκειον, ὅπερ ἀπαντᾷ
 ἐν ἀρχαίῳ προευκλείδειῳ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἐλατείας (Bullet. de corr.
 hellén. VIII, 1884 σελ. 216) καὶ τὸ Πανδρόσειον, ὅπερ οὕτωςι
 διὰ τῆς εἰ γράφεται ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἀρχαιότερα καὶ
 νεωτέρα τοῦ Εὐκλείδου, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Λύκειον καὶ τὰ
 τοιαῦτα. Τινὰ δὲ τούτων γράφονται καὶ διὰ τοῦ ι, ὡς πάλιν λέ-
 γουσιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ οἷον Δασκύλιον Ἀμαζόνιον (παρ'
 Ἑκαταίῳ) Μιδάϊον. Ὅτι τὸ Δασκύλειον ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἐκφω-

νουμένην τὴν εἰ δίφθογον μαρτυροῦσι πρὸς τοῖς παλαιοῖς Γραμματικοῖς καὶ οἱ Ἑλληνοτάμιαι. Πολὺ δὲ μωροὺς καὶ ἀγραμματοὺς ὑπολαμβάνει τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἀθηνᾶς» ὁ κ. Χ. καὶ δὴ καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Κόντον, οὐ τὸ κλέος εὐρὺ ἐπὶ Ἑλληνικῇ παιδείᾳ ἀν' Ἑλλάδα πᾶσαν καὶ μέσσην Εὐρώπην, ὅταν ζητῇ διὰ παντοίων σοφιστειῶν νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι ταῦτα ἐξ ἀρχῆς ἐξεφέροντο διὰ τοῦ ι. Πρέπει νὰ εἰνέ τις πολὺ ἰσχυρογνώμων καὶ μικροφιλότιμος καὶ μικρόνους, ὥστε καὶ διδαχθεῖς τὸ ὀρθὸν νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ὅτι τὸ Προμήθεια εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ Προμήθεια καὶ τοῦ Ἀνάκειον τὸ Ἀνάκιον (ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ οὐχὶ τοῦ ἔτους 490), ὡς λέγει ὁ κ. Χ. ἀλλὰ τοῦ 390) καὶ τὸ Ἀμαζόνιον τοῦ Ἀμαζόνειον, καὶ τὸ Μιδάειον τοῦ Μιδάειον καὶ τὸ Ἡράκλεια τοῦ Ἡράκλεια καὶ τὸ Δασκύλιον τοῦ Δασκύλειον, ἀφοῦ καὶ ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν καὶ οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ καὶ αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Πατρόκλεια, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐπὶ ἀρχαιοτάτου Ἀττικοῦ ἀγγείου τοσοῦτον δύναται νὰ εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ Πατρόκλεια, ὅσον τὸ ἀνθρώπιος καὶ Ὀμήριος καὶ Ἡσιόδιος θὰ ἠδύναντο νὰ εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ ἀνθρώπειος καὶ Ὀμήριος καὶ Ἡσιόδειος. Μάτην δὲ ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐν τούτοις συστολὴν τῆς εἰ εἰς βραχὺ ι, ἀφοῦ ἡ συστολὴ αὕτη, ὡς εἶδομεν, ἀπὸ Ὀμήρου ἤδη οὐδὲ πρὸ συμφώνου ἦτο σπανία καὶ ἄγνωστος τοῖς Ἑλλησι. Καὶ αἱ προεουκλείδειοι ἄρα Ἀττικαὶ γραφαὶ Ποσιδίειον καὶ Ποσειδίον δὲν εἶνε παραδείγματα ἀρχαίας συνεκδρομῆς τῶν εἰς -ιον πρὸς τὰ πολλῶ πολυπληθέστερα εἰς -εῖον, ὡς νομίζει ὁ κ. Χ., ἀλλὰ ἀρχαίας συστολῆς τῆς εἰ, ὡς δεικνύει σαφέστατα τὸ Ὀμηρικὸν Ποσιδίον ἀντὶ Ποσειδίον. Μεταπτωτικὸς δὲ τύπος Ποσιδάων, ἐξ οὗ θὰ παρήγετο τὸ Ποσιδήιον τοῦτο, ὑπάρχει, ὡς ἀπεδείξαμεν, μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ ἐκείνου, ὅστις δισχυρίζεται ὅτι ὑπῆρξε πρᾶγμα, ὅπερ οὐδέποτε ὑπῆρξε, καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρξεν, ὅπερ πάντες οἱ ἄλλοι γινώσκουσιν ὅτι ὑπῆρξεν. Ὅτι τὸ ι τοῦ Ποσιδήιον προῆλθεν ἐξ ἀναγκαίας συστολῆς τοῦ ι εἶνε καταφανὲς παντὶ ἀποβλέποντι εἰς τὸ μέτρον τοῦ Ὀμηρικοῦ στίχου καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν καὶ ἀναμφισβήτητον γεγονὸς ὅτι πανταχοῦ μὲν ἐμφανίζεται θεὸς Ποσειδάων καὶ Ποσειδῶν, οὐδαμοῦ δὲ καὶ μεταπτωτικὸς Ποσιδάων, εἰμῆ ἐν τοῖς ἐνουπνίοις ὄνειροπολούντων Γλωσσολόγων.

Πόθεν δὲ γινώσκει ὁ κ. Χατζιδάκης ὅτι τὸ ὀπτάνιον εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ ὀπτανήϊον καὶ ὀπτανεῖον, ἢ πόθεν ἔλαβε τὴν πολυτίμον ἀγγελίαν ὅτι καὶ ἄλλα εἰς -ήϊον ἀρχαιότερον ἔληγον εἰς -ιον; Βεβαίως οὐχὶ ἐκ τοῦ Ἑρωδιανοῦ καὶ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, οἵτινες διδάσκουσι τὸ ἐναντίον· «Δεῖ γινώσκειν ὅτι διὰ τῆς εἰ διφθόγου γράφεται τὸ ὀπτανεῖον, πρῶτον μὲν ὅτι λέγεται ὀπτανήϊον, δεύτερον δὲ τῷ λόγῳ τοῦ βαλανεῖον· λέγει δὲ ὁ Ἑρωδιανὸς καὶ ἐν ταῦθα καὶ ἐν τῇ καθόλου, ὅτι παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ διὰ τοῦ ι γράφεται καὶ προπαροξύνεται οἷον ὀπτάνιον (Lentz κτλ. II 417, 10 κέξ.). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ ἠδύνατο βεβαίως ὁ κ. Χ. νὰ δυσχυρισθῇ ὅτι καὶ τὸ ἀρχαιότατον κηρύκειον εἶνε νεώτερον τοῦ κηρύκιον, περὶ οὗ ποιοῦνται λόγον οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ (Lentz κτλ. II 458, 34 σημ. καὶ 533, 13 σημ.), ἀλλὰ κακῆ τύχῃ ἠγνόει, ὡς φαίνεται, τὴν γραφὴν ταύτην, ὅτε ἐφιλοτέχνη τὴν χαριεστάτην θεωρίαν τῶν νεοτευκτῶν αὐτοῦ ἀναλογιῶν. Ὁ δὲ ἀναβίβασμός τοῦ τόνου ἐν τῷ ὀπτάνιον ἐγένετο, ὡς ἐν τῷ κηρυκέφιον, κηρύκειον, βασιλέφιον, βασιλείον, πομπεῖον, σιτοπόμπιον καὶ τοῖς τοιοῦτοις.

Ἐν οὐδενὶ δὲ λόγῳ τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν εὐρίσκων ὁ κ. Χ. ὑποστήριγμα εἰς τὰς νεοτευκτοὺς αὐτοῦ ἀναλογίας, ἐνόμισεν ὅτι εὔρε τέλος ἐν ἐν τῇ ἐξῆς ῥήσει τοῦ Θεογνώστου, ἀκμάσαντος κατὰ τὴν ὀγδόην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα «Φίκιον ὄρος τῆς Βοιωτίας· Τοῦτο εὔρηται καὶ διὰ βραχείος ι· ἴσως δὲ συνεξέδραμεν τῷ Ῥύτιον, Αἴγιον, Σούνιον (Lentz κτλ. I, 371, 7). Ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης, ὡς ἐκ πολλῶν ῥήσεων τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, μανθάνομεν μὲν ὅτι ἐν τῷ Φίκιον ἢ εἰ συνεστάλη εἰς ι βραχύ, ἀλλ' ὅτι καὶ ὄντως συνεξέδραμεν τοῖς ἄλλοις εἰς -ιον δὲν λέγει μετὰ βεβαιότητος, ἀλλὰ μετ' ἀμφιβολίας ὁ Θεογνώστος. Τοῦτο δὲ δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως, ἢ διότι ὁ Ἑρωδιανὸς ἐν οὐδενὶ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἐποιεῖτο λόγον περὶ τοιοῦτων συνεκδρομῶν καὶ ἀναλογιῶν. Καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Θεογνώστος ἐνόμισεν ὅτι τὸ Φίκιον προῆλθεν ἐκ τοῦ Φίκειον κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸ Σούνιον, Ῥύτιον κακῶς ἐνόησας τὴν ἐξῆς ῥῆσιν Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ἢ μᾶλλον τοῦ Ἑρωδιανοῦ «Φίκιον ὄρος Βοιωτίας, καὶ διὰ διφθόγου καὶ διὰ βραχείος τοῦ ι· τὸ ἐθνικὸν ἀμφοτέρων Φικιεὺς καὶ Φικιεύς, ὡς Βουδειεύς,

Ῥοιτειεύς, Αἰγίεύς, Σουνιεύς» ἐν ἧ οὐδείς λόγος γίνεται περὶ συνεκδρομῆς, οἷαν ζητεῖ νὰ ἰδρῦση ὁ κ. Χ. Ἄν ὄντως ἦσαν γνωσταὶ καὶ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς αἱ συνεκδρομαὶ τοῦ κ. Χ., θὰ ὑπῆρχον καὶ πολλὰ ἄλλα ὑπὲρ αὐτῶν μαρτύρια, οὐχὶ δὲ ἐν καὶ μόνον, καὶ τοῦτο πολὺ ὑποπτον καὶ ἀμφίβολον, ἔτι δὲ καὶ διαφέρον τῆς διδασκαλίας ἄλλου ἀρχαιοτέρου Γραμματικοῦ, τοῦ Γεωργίου Χοιροβοσκοῦ, διδάσκοντος περὶ τῆς διὰ τοῦ ι γραφῆς τοῦ ὀνόματος ὅτι «διὰ τοῦ ι ἡ ἀρχὴ τῶ κανόνι τῶν διπλῶν· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ αὐτὴ διὰ τοῦ ι κατὰ παράδοσιν (Lentz κτλ. II, 600, 11).

Βλάπτει δὲ μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ τὸν κ. Χατζιδάκην ἡ ὑπόμνησις, ὅτι ἐλέχθη καὶ εὐνοίη καὶ προνοίη καὶ ὑγιείη καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις Ἀττικοῖς ἀναιδεῖα, προνοία, ἀνοία, εὐκλεία, ὑγιεία (Ἀνταποκρ. σελ. 222 καὶ Kühner-Blass I, σελ. 125-6) καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα ἐν τοῖς αὐθαδία καὶ προμηθία καὶ ὠφελία δὲν ἐγένετο συστολή τῆς εἰ, ἀλλὰ συνεκδρομὴ. Διότι ἐν τῶ διττῶ τύπῳ ἀναιδεῖα καὶ ἀναιδεῖα εὐκλεία καὶ εὐκλεία πρόνοια καὶ προνοία δὲν πρόκειται ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Χ. (Ἀθηνᾶς Τόμ. Η' σελ. 467) ἀναλογικὴ μετάβασις τῶν εἰς -ια ληγόντων εἰς τὴν τάξιν τῶν εἰς -ια, ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινός· ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ Ἀττικῇ διαλέκτῳ ἦσαν εὐχρηστοὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις καὶ ἄλλοις ὀνόμασι καὶ αἱ δύο καταλήξεις -ια καὶ -ια, ἐξενίκησε δὲ διὰ τοῦ χρόνου ἐν τοῖς ἔχουσι χαρακτῆρα ο καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἐχόντων χαρακτῆρα ε ἡ καταλήξις -ια. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, πᾶσα ἀναλογικὴ μετάβασις ἐξελέγχεται φαντασιώδης, μένει δὲ ἀληθῆς μόνη ἡ ἀρχαιοτάτη συστολή τῆς εἰ, οἷον ἀεικεία αἰκία, ἢ ἡ ἀντιμεταχώρησις τοῦ μακροῦ καὶ βραχείου ἐν οἷς ἐξ' ἀρχῆς ἠκούετο ἡ κατάληξις -ια, οἷον ἐν τοῖς ὀνόμασιν Εὐρώπεια Εὐρωπία, Θάλεια Θαλία. Ἄν ἦτο ἀληθῆς ἡ περὶ ἀναλογικῆς μεταβάσεως θεωρία τοῦ κ. Χ., ἔπρεπεν αὕτη νὰ μὴ περιορίζηται μόνον ἐν τοῖς ὀνόμασιν εὐνηθία, προμηθία, αὐθαδία καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν ἡ ρίζα λήγει εἰς ε, ἀλλὰ νὰ ἐκτείνηται καὶ ἐπὶ τὰ ὀνόματα, ὧν ἡ ρίζα λήγει εἰς ο καὶ παρὰ τὸ εὐνηθία καὶ αὐθαδία καὶ ὠφελία νὰ ἀπαντᾷ καὶ ἀνία καὶ προνοία, ἀφοῦ κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην αἱ ἀναλογίαι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν φεῖδονται οὔτε ριζῶν οὔτε χαρακτῆρων. Πάντα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Χ. ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῶν νεοτεύκτων ἀναλογιῶν εἶνε περιττά,

ἐφ' ὅσον ἐν ταῖς ἀναλογίαις ταύταις ἐμφανίζονται μόνον ὀνόματα, ὧν ἡ ρίζα λήγει εἰς ε, οὐδὲ ἐν δὲ ὧν ἡ ρίζα λήγει εἰς ο. Ἄλλα φαίνεται ὅτι ὁ κ. Χατζιδάκης οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔννοιαν ἔχει τί ἐστὶ κριτήριον ἀληθείας ἐν ἐπιστημονικῷ ζητήματι· καὶ διὰ τοῦτο περισυνάγει μὲν ποικίλα καὶ πολυπληθῆ παραδείγματα συνεκδρομῶν ἐκ πάσης γωνίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἕνα δι' αὐτῶν ἰδρῶσιν τὰς νεοτεύκτους αὐτοῦ ἀναλογίας, ἀλλ' ἐμπίπτων εἰς ἀμυχανίαν περὶ τὴν θεμελίωσιν αὐτῶν, ὡς οἱ ὄρνιθες τοῦ Ἀριστοφάνους κατὰ τὴν κτίσιν τῆς ἑναερίου αὐτῶν πόλεως Νεφελοκοκκυγίας, δὲν αἰτιᾶται ἑαυτὸν ὅτι μάταια ἐπιχειρεῖ, ἀλλὰ τὴν ἄνοιαν καὶ ἀπαιδευσίαν τῶν μὴ δυναμένων νὰ ἐνίδωσιν ἐν τῇ κτίσει τῆς νέας πόλεως ἔργον ὑψίστης ἐπιστημονικῆς μεγαλοφυΐας.

Τίς δὲ ἡ σχέσις τοῦ εὐτυχία καὶ εὐφύια πρὸς τὸ εὐτύχεια τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὸ εὐφύεια τοῦ Ἀλέξιδος, εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς εἶπομεν καὶ περὶ τῆς ἀντιμεταχωρήσεως τοῦ μακροῦ καὶ βραχείος, δι' ἐπιγραφικῶν παραδειγμάτων ἀποδείξαντες ὅτι αὕτη συμβαίνει ἐνίοτε καὶ περὶ τὴν εἰ καὶ ὅτι καὶ ἡ σπανία αὕτη ἀντιμεταχώρησις ἐξελέγχει ψευδῆ τὸν κανόνα τοῦ κ. X. ὅτι πᾶσα μεταβολή, ἣτις ἠθέλην ἀναφανῆ ἐν τινι συλλαβῇ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων, ὀφείλει κατ' ἀμείλικτον καὶ ἀδυσώπητον ἀνάγκην νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ἐπὶ πᾶσαν ὁμοίαν συλλαβὴν. Ἀμφιβάλλομεν ἂν καὶ οἱ Δρακόντειοι νόμοι ἦσαν τοσοῦτον αὐστηροί, ὅσον ὁ ψευδοκάνων τοῦ κ. X. Ὀλίγον δὲ ὠφελεῖ τὴν ἀναλογικὴν θεωρίαν τοῦ κ. X. τὸ ὅτι ὑπάρχουσι κύρια ὑποκοριστικὰ ὀνόματα εἰς -είας -έας, -ίας, ἀφοῦ, ὡς λέγει, τὸ ἐν αὐτοῖς εἰ ἢ ε ἢ ἰ ἐρμηνεύεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ φθόγγοι οὗτοι ὑπῆρχον ἐν τῇ ρίζῃ τῶν συνθέτων καὶ πληρεστέρων κυρίων, ἐξ ὧν ἐκεῖνα ἐσχηματίσθησαν (Ἄθηνᾶς Η' σελ. 465-6). Σφάλλεται δὲ ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ Ἀνίας, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν Θεσσαλικῇ ἐπιγραφῇ μεταγενεστέρων χρόνων (Mittheil. VII, 71, 1) εἶνε σαφὲς τεκμήριον τοιαύτης ἀναλογίας, διότι τὸ ἰ τοῦ Σπαλαθρέως Αἰνίου, ὡς καὶ τὰ ἄλλα ἰ, τὰ προερχόμενα ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Θεσσαλῶν ἐκ τῆς εἰ ἢ τοῦ ε, δὲν προέρχονται ἐξ αὐτῶν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν μεταπλαστικῶν ἀναλογιῶν τοῦ κ. X., ἀλλὰ τῇ ἐνεργείᾳ τῶν φωνητικῶν νόμων τῆς διαλέκτου ἐκεῖνης. Ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἅπαξ μόνον ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου ἀπαντᾷ Αἰνίας, τὸ δὲ ἐν τούτῳ ἰ κάλλιστα δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ εἰς συστολὴν τῆς εἰ, ἀφοῦ τοιαύτη συστολή δὲν ἦτο ἄγνωστος, ὡς

ἀπεδείξαμεν, οὐδὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ ἀφοῦ μάλιστα ἐν ἐπιτυμβίῳ Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τὸ ὄνομα τοῦτο εὗρηται γεγραμμένον διὰ τῆς νόθου διφθόγγου ε, ὡς δεικνύει τὸ μέτρον, ἐκ ταύτης δέ, ἐχούσης, ὡς ἀπεδείξαμεν, τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ ι, εὐκολώτατον ἦτο νὰ προέλθῃ τὸ συνεσταλμένον ι. Ὅτι ἐκ τῆς διφθόγγου ει τῆς γνησίας ἢ νόθου ἠδύνατο καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους νὰ προέλθῃ βραχὺ ι, πλὴν τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων μαρτυρεῖ ἢ ἐπὶ ἀρχαιοτάτου Ἀττικοῦ ἀγγείου γραφῇ Ἐπελειὸς παρὰ τὴν ὀρθὴν Ἐπελειὸς (Klein Lieblingsinschr. σελ. 30, 11 καὶ 31, 2). Ὅμοίως ἐρμηνεύομεν καὶ πᾶν συνεσταλμένον ι ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἐκείνοις, ἐν οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ἢ ει. Εἶνε δὲ γελοῖον νὰ πιστεύῃ τις ὅτι ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν ἀπειραριθμῶν κυρίων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων, τῶν σχηματισθέντων διὰ τῆς προσθήκης ποικιλωτάτων καταλήξεων εἰς τὴν αὐτὴν ρίζαν, οἱ Ἕλληνες εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς νεοτεύκτους ἀναλογίας τοῦ κ. Χ. Γελοῖα δὲ καὶ βεβιασμένα εἶνε ὅσα ὁ κ. Χ. λέγει περὶ τῆς γραφῆς ἀλικὸς ἀντὶ ἀλυκός, ὅτι καὶ αὕτη προῆλθε κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλα τὰ εἰς -ικὸς (Ἄνταπ. Τόμ. Θ', σελ. 225)· διότι τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ εἶνε φιλοὶ ἰσχυρισμοὶ καὶ προσωπικαὶ σκέψεις τοῦ κ. Χ. καὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀποδεικτικὴν δύναμιν τῷ γινώσκοντι ὅτι ἡ ἀπολέπτυνσις τοῦ υ εἰς ι ἤρξατο ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ εἶνε ἄτοπον γραφάς, αἵτινες εἶνε σφάλματα τῶν βιβλιογράφων, ὡς λέγει ὁ Κόντος (Γλωσσ. παρατηρ. σελ. 172 καὶ 174), προελθοῦσαι ἕνεκα τούτου ἢ ἐκείνου τῆς ἀγνοίας λόγου, νὰ θεωρῇ τις ὡς σαφῆ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης τεκμήρια. Τὸ ἄτοπον καὶ ὑπόσαθρον τῆς γνώμης αὐτοῦ περὶ τῶν ἐσφαλμένων γραφῶν ἀλικὸς ἀλικίης ὁμολογεῖ λεληθότως καὶ αὐτὸς ὁ κ. Χ., ὅταν μετὰ πολλῆς προνοίας καὶ ἐνταῦθα καὶ διὰ πάσης τῆς «Ἄνταποκρίσεως» ἀποφεύγει νὰ μνημονεύῃ τὰς γραφάς λοιπεῖς καὶ λειπὸν ἀντὶ λοιποῖς καὶ λοιπόν, ἃς ἡμεῖς παρεθέμεθα ἐν σελ. 179 καὶ 180, οὐδαμοῦ δὲ τολμᾷ νὰ ἐξετάσῃ, ἂν αὐταὶ συμφωνοῦσιν ἢ μὴ πρὸς τὴν ἀξιωματικὴν ἀλλὰ καὶ γελοῖαν αὐτοῦ ἀπόφασιν (σελ. 225) «οὐδαμῶς, φρονῶ, ἦν δύσκολον τὸ ἀλυκός νὰ μετασχηματισθῇ πρὸς τὸ ἀλικός ἤτοι ἀλιεύς»! Ὅτι δὲ ἡ παράλειψις αὕτη δεικνύει καταφανῶς καὶ τὸν μικροπόνηρον καὶ μικροφιλότιμον αὐτοῦ χαρακτήρα καὶ τὴν

ἀπουσίαν γνησίου ἔρωτος τῆς ἀληθείας παρὰ πάσας τὰς πομπώδεις αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου ἐκφράσεις καὶ ἀσύγγνωστον ὀλιγωρίαν τοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ἠθικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ καθηκοντος, εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν.

Ἄναίδειαν δὲ ἄμα καὶ κακοήθειαν δεικνύει ὁ κ. Χ. ὅταν ὑπερασπίζη ἑαυτὸν κατὰ τῆς ἐπενεχθείσης αὐτῷ ὑφ' ἡμῶν αἰτιάσεως ὅτι ἀπροσέκτως ἔγραψε περὶ ἡμῶν ὅτι τὰς γραφὰς Ἀριστοκλίδης, Νεοκλίδης ἀποδίδομεν εἰς σύγχυσιν τῆς εἰ καὶ τοῦ βραχέος ι, ἀφοῦ ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις ἡ εἰ ἢ ἐκφωνουμένη τότε ὡς μακρὸν ι ἔπαθε συστολήν, ὡς καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις. Δὲν εἶπον, ἀπολογεῖται ὁ κ. Χ., ἀπροσέκτως ὅτι ὁ κ. Παπαδημητρακόπουλος ἔγραψε ταῦτα, ὡς δὲν εἶπον ἀπροσέκτως οὐδὲ ὅτι τὴν γραφὴν Ποτειδεᾶται ἀποδίδει εἰς τὴν τότε ἀρξάμενην σύγχυσιν τῆς αἰ καὶ τοῦ βραχέος ε, εἰ καὶ ταῦτα οὐδαμοῦ εὔρον γεγραμμένα ἐν τῇ «Βασάνῃ» καὶ ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ πραγματείαις, ἀλλὰ λίαν λελογισμένως, διότι οὕτως ἔπρεπε νὰ γράψῃ ὁ κ. Παπαδημητρακόπουλος, ἀφοῦ ἀποδέχεται συστολήν τῆς εἰ καὶ τῆς αἰ ἐν ταῖς γραφαῖς ταύταις, κατὰ τὸν ψευδοκάνονα δὲ ἐμοῦ τοῦ κ. Χατζιδάκη δὲν δύναται νὰ ἀναφανῆ συστολὴ φθόγγου τινός, ἐὰν ἡ συστολὴ αὐτοῦ δὲν ἐξάπλωθῃ παραχρῆμα καὶ ἐπὶ πάσας τὰς ἄλλας τὰς ὁμοίας συλλαβάς. (Ἄνταποκρ. σελ. 210-1). Ἐπὶ τῇ παραχαράξει δὲ ταύτῃ, ἣν ἡμεῖς ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς αὐτὸν ἀποκρίσει ὀνομάσαμεν ἀπλῆν ἀπροσεξίαν, ἀγνοοῦντες τότε τὸν σκαιὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου, οὐ μόνον δὲν αἰσχύνεται ὁ κ. Χ. ἀλλὰ καὶ ἐναθρύνεται ἐπ' αὐτῇ ὡς ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ κατορθώματι. Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Χ. πρὸς ταῖς ἄλλαις ταῖς περικοσμούσαις αὐτὸν ἀρεταῖς εἶνε καὶ δοκιμώτατος μαθητῆς τοῦ Λοῖόλλα, νομίζων καλὸν ὅ,τι πᾶς εὐσυνείδητος ἄνθρωπος νομίζει αἰσχρὸν, καὶ τολμῶν τὰ πάντα καὶ αὐτὰ τὰ ὑπὸ τῶν γραπτῶν καὶ ἀγράφων νόμων καταδικαζόμενα, ἀρκεῖ μόνον ὁ σκοπὸς νὰ καθαγιασθῇ τὰ μέσα. Καὶ ἡ παραχάραξις καὶ ἡ παράκρουσις καὶ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ διαστροφή καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα εἶνε συγγνωστὰ κατὰ τὸν κ. Χ., ὅταν πορίζωσιν οἰανδήποτε ὠφέλειαν τῷ πράσσοντι.

Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον ἂν ἔνεκα τοιοῦτου ἀγίου σκοποῦ παραλείπει τὸν κύριον λόγον, δι' ὃν ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι τὸ αἰδῖος δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ α τοῦ ἀεὶ καὶ τῆς καταλήξεως - ἰδῖος, ὡς διδάσκει ὁ κ. Χ.

ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀείδιος κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος· οὐδέν, λέγομεν, παράδοξον, ἂν ἀφαιρῇ τὸν κύριον λόγον, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐν ἐνὶ α ἠνωμένῳ μετὰ τῆς καταλήξεως -ίδιος ἠδύνατο νὰ περιέχῃται ἡ ἔννοια τοῦ ἀεὶ (ιδεὶ ἡμετέραν Ἀπόκρισιν σελ. 174), ἀναφέρει δὲ μόνον τὸν λόγον, δι' οὗ ἀποδεικνύομεν τὴν ἀντιμεταχώρησιν, ὅτι τοῦ μὲν ἀεὶ τὸ α παρ' Ὀμήρῳ εἶνε βραχύ, τὸ δὲ ἀίδιος, ὅπερ τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ὕμνοις, ἔχει τὸ α μακρόν. Ἡ παράλειψις τοῦ πρώτου καὶ κυρίου λόγου ἐγένετο σκοπίμως ὑπὸ τοῦ κ. Χατζιδάκη, ἀδυνατοῦντος νὰ ἀνασκευάσῃ αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν θὰ ἦτο συγγνωστή πως ὡς πρὸς τὸν κ. Χατζιδάκην καὶ ἡ ἀγία αὕτη παράλειψις, ἂν ἐν τῇ « Ἀνταποκρίσει » (σελ. 218), ἤθελε προσαγάγει σαφέστερόν τι τεκμήριον ὅτι ἐξ ἐνός ἢ δύο γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου οὐδεμίαν ἔννοιαν δηλούντων καὶ μιᾶς καταλήξεως δύναται νὰ προέλθῃ ἐπίθετον ἔχον ὠρισμένην σημασίαν. Ἀλλὰ κακῆ τύχῃ οὐδὲ ἐν τῇ « Ἀνταποκρίσει » προσήγαγε τοιοῦτον τεκμήριον, ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ἀίδιος δὲν ἐσχηματίσθη ἐξ ἐνός α καὶ τῆς καταλήξεως -ίδιος, ὡς εἶπεν ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πραγματείᾳ (Ἀθηνᾶς Τόμ. Η' σελ. 462), ἀλλ' ἐκ τοῦ αὶ τοῦ αἰεὶ καὶ τῆς καταλήξεως -ίδιος, ἐκ δὲ τοῦ αἰ-ίδιος τούτου εὐκολώτατον ἦτο κατὰ τοὺς φωνητικὸς νόμους νὰ προέλθῃ τὸ ἀίδιος μετὰ μακροῦ τοῦ α. Ἡ ὑποκρίνεται ἡ ἀπατᾷ ἑαυτὸν ὁ κ. Χ. λέγων ὅτι ἐκ τῶν γραμμάτων α καὶ ι, οὐδεμίαν ἔχόντων σημασίαν καὶ τῆς καταλήξεως -ίδιος ἠδύνατο νὰ προέλθῃ τὸ ὠρισμένην ἔχον σημασίαν ἀίδιος. Ἄνευ τῆς δευτέρας συλλαβῆς εἰ τὸ ἐπίρρημα αἰεὶ ἀποβάλλον στοιχεῖον οὐσιωδέστατον τῆς ἑαυτοῦ ὑπάρξεως, συναποβάλλει καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀποβαίνειν ἄσημον καὶ ἀνόητον. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ εἰ ἐν τῷ αἰεὶ δὲν εἶνε κατάληξις, ὡς ἴσως νομίζει ὁ κ. Χ., ἀλλ' οὐσιῶδες καὶ ἀναπόσπαστον στοιχεῖον τοῦ ἐπιρρήματος, ἀκολουθεῖ ὅτι τὸ ἀίδιος δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ αἰ-ίδιος, ὡς μωροσόφως διδάσκουσιν ὁ κ. Χ. καὶ ὁ κ. W. Schulze, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ἐκ τοῦ ἀείδιος κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, ὡς εἴπομεν ἡμεῖς, καὶ ὅτι ἠδύνατο ἡ ἀντιμεταχώρησις νὰ χωρήσῃ καὶ εἰς τὰ ὀπίσω. Ἄν δὲ εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ ἀντιμεταχώρησις προβαίνει συνήθως πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐπ' ἴσης εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ καὶ γενικώτατοι κανόνες ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν ἐξαιρέσεις, ἐπὶ τῶν ἐξαιρέσεων δὲ τού-

των στηρίζεται τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ Ἡρωδιανοῦ «Περὶ μονήρους λέξεως».

Ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Χ. ἀκριβῆς μελέτη τοῦ Ταρτούφου τοῦ Μολιέρου γίνεται καταφανῆς οὐ μόνον ἐν τῇ τεχνικωτάτῃ κολοβώσει καὶ διαστροφῇ καὶ παραμορφώσει τῶν γνωμῶν τοῦ ἀντιπάλου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ προνοίᾳ ἣν λαμβάνει, ὅπως νομισθῇ ἀναμάρτητος, καὶ ἐν τῷ υπερβάλλοντι φόβῳ, τῷ συνέχοντι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, μὴ ποτε ἀνακαλυφθῇ ὅτι καὶ αὐτὸς εἶνε ἀμαρτωλός, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅθεν μέγας φόβος κατέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ κ. Χ. μὴ τις τῶν ἀγνωστῶν τῆς «Ἀθηνᾶς» πιστεύσῃ εἰς τοὺς ἐμούς λόγους, ὅτι ἄλλα λέγει ὁ κ. Χ. περὶ τῆς γραφῆς τῆς πόλεως Ποτειδαίας ἐν τῇ 460 σελίδι τοῦ Η' τόμου τῆς «Ἀθηνᾶς» καὶ ἄλλα ἐν τῇ σελίδι 468· καὶ, ἵνα μὴ νομισθῇ ὑπό τινος ὅτι καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον τοῦτο σφάλμα ἠδύνατο νὰ περιπέσῃ, σπεύδει ἐν τῇ Ἀνταποκρίσει (σελ. 212 ὑποσημ.) διὰ παντοίων πιστευτῶν καὶ ἀπιστευτῶν νὰ πείσῃ τὸν ἀγνωστον ὅτι ἢ ἐν σελίδι 468 γραφὴ Ποτείδαε ἀντὶ Ποτειδεᾶται προῆλθεν ἐξ ἀβλεπτήματος τυπογραφικοῦ. Ἡ μεγίστη πρόνοια ἣν λαμβάνει ὁ κ. Χ., ὅπως ἀποκρούσῃ ἀπὸ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀγνωστοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι εἶνε ποτε δυνατὴ καὶ ἐλαχίστη αὐτοῦ σχέσις πρὸς τὸ παρολίσθημα καὶ τὴν ἀμαρτίαν, ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς τὸν μῦθον τοῦ ἀπὸ τοῦ φρέατος ἀνελκυομένου ὄνου, καὶ τὴν υπερβάλλουσιν πρόνοιαν, ἣν λαμβάνει τις τῶν παρεστῶτων περὶ ταχείας ἀνεγκύσεως τοῦ ζώου, μὴ μιανθῇ τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ καταπιπτουσῶν σταγόνων.

Ἄλλ' εἰ καὶ αἱ γνῶμαι τοῦ κ. Χ. διακροῦνται πολλάκις πρὸς ἀλλήλας, ὁμως αὐτὸς ἐν πάσῃ τῇ διακρούσει καὶ διαφωνίᾳ τῶν ἰδίων γνωμῶν μένει πάντοτε ὁ αὐτός, ἀμετάβλητος καὶ ἀναλλοιώτος, οὐδέποτε διαψεύδων τὸν παμπόνηρον καὶ πανοῦργον αὐτοῦ χαρακτῆρα. Τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ δὲν διαψεύδει ὁ κ. Χ., οὐδὲ ἐν τῷ περιπαθεῖ καὶ πλήρει ἀγάπης καὶ ἠδίστων αἰσθημάτων Προοιμίῳ τῆς «Ἀνταποκρίσεως» ὅταν ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ μόνον αἷτιον τὸ προτρέψαν αὐτὸν νὰ γράψῃ τὴν περὶ τῶν χαριεστάτων αὐτοῦ ἀναλογιῶν πραγματείαν ἦτο ὁ ἀκατάσχετος αὐτοῦ πολυετῆς πόθος νὰ προσέλθῃ μοι ἐπίκουρος κατὰ τῶν ἐμῶν ἀντιπάλων, ἀποκαθαίρων ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ γραφέντων περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ὅσα ἐφαίνοντο αὐτῷ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα, ἵνα

μη οί αντίπαλοι ἐξελέγχοντες ταῦτα καί διαφόρως ἐρμηνεύοντες συν-
εξελέγχωσι καί πάντα τὰ ἄλλα, τὰ εὖ τε καί καλῶς ὑπ' ἐμοῦ εἰρη-
μένα. Οὐδὲ ἐν τῷ περιπαθεῖ τούτῳ Προοιμίῳ διαψεύδει τὸν ἑαυτοῦ
χαρακτῆρα ὁ κ. X. ἀλλὰ τούναντίον. ἐμφανίζει αὐτὸν ἀκραϊφνέστα-
τον καί ἀναλλοίωτον ἀκριβῶς ὅταν προσποιῆται ὅτι πιστεύει ὅσα ἐν-
δομύχως ἐπισκώπτει καί καταχλευάζει. Ὡς τὸ ψεῦδος φέρει ἐν ἑαυτῷ
τὰ στοιχεῖα τὰ ἀποτελοῦντα αὐτό, οὕτω καί τὰ ψευδῆ αἰσθήματα ἐν
ἑαυτοῖς φέρουσι τὸν ἴδιον ἔλεγχον. Ὅθεν δὲν εἶνε δύσκολον οὐδ' ἡμῖν
τοῖς ἄλλοις ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ κ. X. νὰ ἀνακαλύψωμεν ὅτι τὰ
λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ εἶνε μὲν σύμφωνα πρὸς τὸν ὑποκριτικὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἀδιάλλακτα πρὸς τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ φρονή-
ματα καί τὸν σκοπὸν, πρὸς ὃν ἀπέβλεπε γράφων τὴν ἑαυτοῦ πραγ-
ματείαν, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι εἶνε σύμμαχος τῶν ἐμῶν ἀντιπάλων,
ὡς ὀνομάζει αὐτούς, διὰ πάσης δὲ τῆς πραγματείας αὐτοῦ οὐ μόνον
δὲν ἐξελέγχει τὰς ἀρχὰς ἐκείνων, ἀλλὰ τούναντίον ἐκθύμως, εἰ καί
ματαίως, ἀγωνίζεται ὑπὲρ αὐτῶν, παντοῖα ἐπινοῶν καί μηχανώμενος,
ὅπως διαβάλλῃ πρὸς πάντας ὁμοεθνεῖς τε καί ξένους, ἐπαίοντας καί μὴ
ἐπαίοντας ἐμέ τε προσωπικῶς καί τὰς ἐμὰς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προ-
φορᾶς ἀποδείξεις· καί ταῦτα, ἐνῶ ἐγὼ οὐδεμίαν εἶπον προσωπικὴν γνώ-
μην, ἀλλὰ τὴν γνώμην, εἰς ἣν καταλήγουσι πάντα τὰ ἱστορικὰ καί
ἀναμφισβήτητα τεκμήρια, ὅτι ἡ μόνη ὁδὸς ἡ ἀσφαλῶς ἄγουσα εἰς
εὕρεσιν τῆς γνησίας καί ἀληθοῦς προφορᾶς τῶν Ἑλλήνων εἶνε ἡ δι-
δασκαλία τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, τῶν ἀμείνων διαδόχων τῆς
ἐγκρίτου ἀρχαιότητος καί τῶν ἀρίστων ἐρμηνευτῶν τῆς πατρῴας φωνῆς.
Ἄν ὁ κ. X. ἦτο ἱκανῶς παρεσκευασμένος εἰς τὸν περὶ τῆς Ἑλληνι-
κῆς προφορᾶς ἀγῶνα καί κατείχετο ὑπὸ ἀγνοῦ ἔρωτος τῆς ἀληθείας,
οὐχὶ δὲ ὑπὸ πολλῶν καί πονηρῶν ζιζανίων, ὧφειλε πρὸ πολλῶν ἐτῶν
νὰ ἔλθῃ ἐπίκουρος οὐχὶ ἐμοῦ, ὅστις οὐδέποτε ἤτησα παρ' αὐτοῦ
ἀρωγὴν καί ἐπικουρίαν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, τῆς κακῶς ὑπ'
ἐμοῦ ὑποστηριζομένης. Προσερχόμενος δὲ νῦν μετὰ ἐννέα ἐνιαυτοῦς
ἐπικουρήσων οὐχὶ ἐμοί, ἀλλὰ τοῖς Ἑρασμικοῖς, διότι αὐτούς ὠφελεί
ἡ θεωρία τῶν νεοτεύκτων ἀναλογιῶν, κατέστησε τοῖς πᾶσι δῆλον οὐ
μόνον ὅτι ἀναιδῶς ὑποκρίνεται, ἰσχυριζόμενος ὅτι χάριν ἐμοῦ ἔγραψε τὰς
δύο ἢ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πραγματείας περὶ τῶν νεοτεύκτων ἀναλογιῶν,
ἀλλ' ὅτι καί εἶνε ἀνεπαρκῶς παρεσκευασμένος εἰς τὸν προκειμένον

ἀγῶνα, ἀγνοῶν τὰ ἀσφαλῆ τεκμήρια τῆς ἀληθείας ἐν τῷ ζητήματι, πρὸς δὲ καὶ ὅτι νοσεῖ ὑπὸ ἀνιάτου τύφου καὶ ἀλαζονείας, ἐπιχειρῶν νὰ θεραπεύσῃ ἄλλους πρὶν φροντίσῃ πρῶτον περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ θεραπείας.

Δὲν ἔχει δὲ ὀρθὴν ἔννοιαν τῶν πραγμάτων ὁ κ. Χ. ὅταν λέγῃ ἐν Ἀνταποκρίσει (σελ. 195-6) ὅτι προθύμως μὲν συμφωνεῖ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις ἐν τῇ «Ἀποκρίσει» (σελ. 180) ὅτι «μετὰ πολλῆς περισκέψεως καὶ εὐλαθείας πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας καὶ τῶν τεχνικῶν αὐτῆς ὄρων, ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ ἀκριβοῦς ὀρισμοῦ ἀγνώστου τινὸς γλωσσικοῦ ἢ ὀρθογραφικοῦ φαινομένου, διότι ἐν τοιαύτῃ ἐξετάσει ἀπαιτοῦνται σαφῆ καὶ ἀναμφισβήτητα τεκμήρια, οὐχὶ δὲ ψιλαὶ καὶ ἐπισφαλεῖς εἰκασίαι ἢ εὐφυεῖς ἐρμηνεῖαι καὶ ἔτυμολογίαί τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ Γλωσσολόγου», δὲν ἀποδέχεται δ' ὁμως ὅτι πρέπει καὶ νὰ γίνηται σπανιωτάτη αὐτῆς χρῆσις. «Οὐδαμῶς, λέγει, δύναμαι νὰ συμφωνήσω ὅτι καὶ σπανιωτάτη τῆς γλωσσικῆς χρῆσις ἀνάγκη νὰ γίνηται, οὐδ' ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φαινόμενα οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ ζητούμενον ἀγνώστον. Τοῦτο φαίνεται τοσοῦτον ὀρθόν, ὅσον ἂν προκειμένου περὶ καταμετρήσεως ἀποστάσεων διετεινέτο τις ὅτι τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης σπανία πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις καὶ ὅτι αἱ καταμετρήσεις εἶναι ἀλλότριον τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης ἔργον, ἢ προκειμένου περὶ θεραπείας ὅτι τῆς ἰατρικῆς μικρὰ μόνον πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις». Ἡ ὑποκρίνεται ἢ παραλογίζεται ὁ κ. Χ. παραβάλλων τὸ ἔργον τῆς μαθηματικῆς ἐν τῇ καταμετρήσει καὶ τῆς ἰατρικῆς ἐν τῇ θεραπείᾳ νόσου τινὸς πρὸς τὸ ἔργον τῶν νῦν Γλωσσολόγων, οἵτινες προκειμένου περὶ ἀκριβοῦς ὀρισμοῦ τῆς φύσεως τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων καὶ ἰδίᾳ τῆς τῶν συμφῶνων ἀποκρούουσι μὲν ἀυθάδως καὶ ἀυθαιρέτως (ἐξαιρῶ τοῦ λόγου τοὺς φιλόλογους) πᾶν ἐξ Ἑλλάδος σαφές καὶ ἀναμφισβήτητον τεκμήριον, ἢ πρὸς ἐρμηνεῖαν τινῶν τούτων καταφεύγουσιν εἰς ψιλὰς εἰκασίας ἢ εἰς μωροσόφους ἔτυμολογίας (ἰδὲ Χατζιδάκη ἐν Η' Τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς» σελ. 461 ὑποσημ.), ἵνα μὴ ὁμολογήσωσι τὴν ἑαυτῶν πλάνην καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς παραδόσεως. Εἶνε μωρία τὸ νὰ θέλη τις νὰ συγκρίνῃ τὸ ἔργον τῆς μαθηματικῆς τῆς θετικωτάτης τῶν ἐπιστημῶν, πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῶν Γλωσσολόγων καὶ τοῦ κ. Χ. ἥτις κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος σύγκειται ἐξ ὑποθετικῶν καὶ φαντα-

σιωδῶν στοιχείων, ὡς δεικνύει ὁ ἀπειροπληθὴς κόσμος τῶν ἀστερισκῶν τῶν σελαγιζόντων ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῶν πλείστων γλωσσολογικῶν γραμματικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ μελλόντων βεβαίως νὰ σελαγίσωσι καὶ ἐν τῇ πομπωδῶς προαγγελλομένη Γραμματικῇ τοῦ Ἑλληνοῦ Γλωσσολόγου. Δὲν πταίομεν ἡμεῖς εἰπόντες ὅτι σπανιωτάτη πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ ἀκριβοῦς ὀρισμοῦ τῆς φύσεως τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ἀνοία τῶν Ἑρασμικῶν κατασκευασάντων τεχνητὴν προφορὰν, κατὰ τὰ ἐννέα αὐτῆς μέρη οὐδέποτε ἀκουσθεῖσαν ἐν Ἑλλάδι, ἔτι δὲ καὶ ἡ αὐθάδεια καὶ ἡ ἀλαζονεία τινῶν Γλωσσολόγων, τολμησάντων νὰ ἀναγράψωσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν γλωσσολογικαῖς γραμματικαῖς μετὰ πολλῆς ἀπερισκεψίας καὶ ἀσυγγνώστου ἀδικίας τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα παρεδόθη ἡμῖν μόνον διὰ τῆς γραφῆς!! Ὅθεν καὶ οὐδεὶς σωφρονῶν, θέλων νὰ διδαχθῇ μετ' ἀκριβείας τὴν ἀληθῆ φύσιν καὶ τὸν γνήσιον χαρακτῆρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, θά ἐρωτήσῃ τίνα γνώμην ἔχει περὶ τούτων ὁ δεῖνα ἢ δεῖνα ἐξοχος Γλωσσολόγος, ἀλλὰ τίνα γνώμην ἔχει ὁ Lobeck, ὁ Cobet, ὁ Kirchhoff, ὁ Κόντος, ὁ Nauck, ὁ Christ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, ὅσοι ζῶντες ἢ ἀποθανόντες ἐκλέϊσαν καὶ κλείζουσι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα.

Οὐδεμίαν δέ, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ μεταπτωτικὰ φαινόμενα ἢ φανερὰ παρ' Ὀμήρῳ συστολὴ τῆς εἰ εἰς βραχὺ ἢ ἐν ταῖς λέξεσιν ἀλλοιδέα, ἀϊκῶς, ἱκελος, ἱπιοχαίτης, ἱπιοχάρμης, Ποσιδίον, ἀφοῦ καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσι συμβαίνει συστολὴ τῆς εἰ καὶ ἄλλων μακρῶν φωνηέντων ἤδη ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, καὶ ἀφοῦ λέξις ἴδος εἶνε ἄγνωστος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, γνωστότατον δὲ καὶ συχνότατον μόνον τὸ εἶδος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ θεοειδῆς, ἥροειδῆς, εἰδῶλον, Εἰδοθέη καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἄγνωστος δὲ εἶνε παρ' Ὀμήρῳ καὶ ἐπίθετον ἱππιος, ὅπερ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις ἀπὸ Πινδάρου προῆλθεν ἐκ τοῦ ἱππειος συστολῇ τῆς διφθόγγου· ἄγνωστος δὲ καὶ ἀνύπαρκτος εἶνε, ὡς εἶδομεν, καὶ ἐπίθετον ἀϊκῆς καὶ ἐπικῆς, ἄγνωστος δὲ καὶ συνεσταλμένος θεὸς Ποσιδάων. Ἄν δὲ ὁ κ. Χ. ζητεῖ καὶ ἐν τούτοις νὰ εὔρη μεταπτωτικὰ φαινόμενα, οὐδὲν παράδοξον, διότι ὁ κ. Χ. εἶνε Ἑρασμικὸς καὶ κατὰ τὰς Ἑρασμικὰς ἀρχὰς δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ πῶς ἐν τούτοις ἐγένετο

συστολή, ἀφοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας (καὶ αἱ ἀρχαὶ πρέπει νὰ μένωσιν ἔμπεδοι καὶ ἀμετακίνητοι) ἢ εἰ μόλις ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Γ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἤρξατο νὰ λαμβάνη τὴν προφορὰν τοῦ ἰῶτα. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον ἢ μᾶλλον τὸ γελοῖον εἶνε ὅτι ὁ κ. X., ἀδυνατῶν νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ ὑφ' ἡμῶν ῥηθὲν (σελ. 181) ὅτι τὰ φαινόμενα τῶν μεταπτώσεων οὐδέποτε συγχέονται πρὸς ἄλληλα, ὥστε νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰς εἰρημένας φανεράς συστολάς, ἀλλὰ μένουσι κεχωρισμένα καὶ διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, οὐδεμίαν ἐπιτρέποντα συστολὴν ἢ ἔκτασιν τοῦ φωνήεντος τῆς ρίζης, ὅπερ ἀπαξ ἔλαβον διὰ τῆς μεταπτώσεως (Ablaut), τὸ γελοῖον, λέγομεν, εἶνε ὅτι ὁ κ. X. περιελθὼν εἰς ἀμηχανίαν ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν τούτων ἐπέπεσον εἰς ἀδιέξοδον Λαβύρινθον ἀνακολουθητῶν καὶ ἀντιφάσεων, καίπερ σφιγκτικῶς ἔχων ἐν ταῖς χερσίν ὡς ἄλλον Ἀριάδνειον τὸν γλωσσολογικὸν μίτον καὶ ἀσφαλεστάτῳ αὐτῷ χρώμενος ὁδηγῶ. Ἀδυνατῶν νὰ ἀνασκευάσῃ μεταπτωτικῶς τὰ εἰρημένα ὑφ' ἡμῶν, καταφεύγει εἰς ἄλλην ἀρχὴν τὴν τοῦ ἐξομαλισμοῦ, ἵνα ἀποδείξῃ πρᾶγμα ἄλλότριον τοῦ ἐξεταζομένου, ὅτι παρὰ τὰ μεταπτωτικὰ γέγονα γέγαμεν, ἔστηκα ἔσταμεν, οἶδα ἴδμεν ἴσμεν, ἔοικα εἶγμεν εἴκυῖα κτλ. ἐπειτα ἐπῆλθεν ἄλλη ὁμαλωτέρα καὶ νεωτέρα σειρὰ, γέγονα γεγόναμεν, ἔστηκα ἐστήκαμεν, οἶδα οἶδαμεν, ἔοικα εοίκαμεν εοικυῖα κτλ. (Ἄνταποκρ. σελ. 227). Ἄν ὁ κ. X. συμμιξας δύο ἐναντιωτάτας ἀρχάς, πιστεύει ὅτι κατάρθρωσε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Λαβυρίνθου, εἰς ὃν οἰκεία γνώμη ἐπέπεσε, καὶ νομίζει ὅτι ἀντιτάσσει διὰ τῆς συμμιξεως ταύτης σπουδαῖόν τι πρὸς τὰ ὑφ' ἡμῶν ῥηθέντα, ὅτι ἡ μετάπτωσις οὐδεμίαν ἐπιτρέπει ἐξομοίωσιν τῶν ἀπαξ ὑπ' αὐτῆς διακριθέντων καὶ ἀποχωρισθέντων, δεινῶς ἀπατάται. Δὲν ἤρκει δὲ νὰ γινώσκῃ ὁ κ. X., ὅτι «τὰ μεταπτωτικὰ ἀνεπτύχθησαν ἐν παλαιότητασι Ἰαπετικοῖς χρόνοις, πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν» (σελ. 231), ἀλλ' ὤφειλε καὶ νὰ ὤφελθῃ ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης, ἀποφεύγων νὰ παρατάσῃ τοῖς παλαιότητασι τὰ νεώτατα. Οὐδαμῶς δὲ ἀνεσκεύασεν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσε τὰ ὑφ' ἡμῶν εἰρημένα ἢ μόνη ὀρθὴ παρατήρησις τοῦ κ. X. (σελ. 228 καὶ 196) ὅτι αἱ θηλυκαὶ μετοχαὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου ἐξ ἀρχῆς εἶχον μεταπτωτικῶς τὸ φωνῆεν τῆς ρίζης βραχύ, αἱ δὲ ἀρσενικαὶ μακρόν, τεθαλυῖα τεθηλῶς, ἰδυῖα εἰδώς, διότι

καὶ ἡ ὀρθὴ αὕτη παρατήρησις μαρτυρεῖ ὅτι τὰ προϊόντα τῆς μεταπτώσεως μένουσι διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, ἕως ἂν μὴ ἐξαφανισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐξομαλισμοῦ ἢ μὴ συγχυθῶσιν ὑπὸ τῆς ταχυτέρας ἢ βραδυτέρας ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων· μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὅτι οὐδεμία μεταπτώσις ἔχει χώραν ἐν ταῖς εἰρημέναις συστολαῖς, ἀφοῦ ἐν οὐδεμίᾳ μεταπτωτικῶς σχηματισθείσῃ λέξει ἐπιτρέπεται ἔκτασις ἢ συστολὴ τοῦ ριζικοῦ αὐτῆς φωνήεντος. Ἄν. μεταπτωτικῶς ἠδύνατο νὰ συνυπάρξῃ ἴδος καὶ εἶδος καὶ τὰ τοιαῦτα, τότε εὐκολώτατον θὰ ἦτο νὰ ὑπάρχῃ μεταπτωτικῶς καὶ εἰδυῖα παρὰ τὸ ἰδυῖα, καὶ τούναντίον ἰδῶς παρὰ τὸ εἰδῶς καὶ δὲν ἦτο χρεῖα τοῦ ἐξομαλισμοῦ πρὸς ἔκτασιν τῆς ρίζης ἐν τῇ θηλυκῇ μετοχῇ. Τοῦτο συνορᾶν, ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὁ κ. X., παρατίθησι μὲν μετὰ πανουργίας τὸ εὐτυχῆς καὶ ἀτυχῆς παρὰ τὸ τεῦχος καὶ τὸ συζυγῆς παρὰ τὸ ζεύγος (σελ. 228 καὶ 196), δὲν τολμᾷ δ' ὁμως καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὑπῆρξε καὶ λέξις τύχος καὶ ζύγος. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ὁ κ. X. δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὑπῆρξαν καὶ λέξεις τύχος καὶ ζύγος, ἢ τούναντίον τεύχη παρὰ τὸ τύχη καὶ φευγῆ κατὰ τὸ φυγῆ καὶ εἰδέα παρὰ τὸ ἰδέα καὶ νεοτυχῆς παρὰ τὸ νεοτευχῆς καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιτρεπέτω καὶ ἡμῖν νὰ πιστεύωμεν ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε καὶ λέξις ἴδος καὶ ὅτι τὸ βραχὺ ι ἐν τῷ τοῦ Ὀμήρου ἀλλοιδέα καὶ τοῖς ἄλλοις παρατεθείσιν ἐξ αὐτοῦ παραδείγμασι προῆλθε φανερώς ἐκ συστολῆς τῆς ει, καὶ ὅτι εἴχομεν δίκαιον εἰπόντες ἐξ ἀρχῆς ὅτι αἱ νεότευκτοι ἀναλογίαι τοῦ κ. X. εἶνε ψιλὸν κατασκευάσμα ὄνειροπόλου γλωσσολογικῆς φαντασίας.

Ἐκ πάντων τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ρηθέντων ἐγένετο, νομίζομεν, πρόδηλον ὅτι αἱ νεότευκτοι ἀναλογίαι τοῦ κ. Χατζιδάκη, περὶ ὧν κατὰ πλάτος διέλαθεν ἐν τρισὶ πραγματείαις ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ», εἶνε ψιλὸν ἐπιπόνημα τῆς διανοίας αὐτοῦ, οὐδεμίαν ἔχουσαι ὑπερ᾿ εαυτῶν τεκμήριον ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ πραγματικοῦ κόσμου, καὶ ὡς τοιαῦτα εἶνε ἐπιστημονικῶς ἀπόβλητοι· τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ τὸ μόνον στήριγμα, ἐφ' οὗ ἰδρύει αὐτὰς ὁ κ. X. εἶνε, ὡς εἴπομεν, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς αὐτὸν ἀποκρίσει, ἡ σύγχυσις τῶν ἀσυγχύτων καὶ ἡ ἄγνοια τῶν ὑπὸ πάντων γινωσκομένων, ἢ ἰσχυρογνῶμων ἄρνησις τῆς συστατικῆς

ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων καὶ ἡ κακῆ καὶ ἄστοχος ἐφαρμογὴ τῆς μεταπτώσεως (Ablaut). Οὐτε ἐν τῇ δευτέρᾳ οὔτε ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ πραγματείᾳ ἠδυνήθη νὰ εὔρη ὁ κ. Χ. καὶ ἐν μόνον παράδειγμα, σαφῶς καὶ ἀναμφισβητήτως ἀποδεικνύον ὅτι ἐν ταῖς ἀναλογίαις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἔπαθεν καὶ ἀλλοιώσιν τινα ἡ ρίζα, ὅσα δὲ προσάγει εἶνε λέξεις, ἐν αἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ἡ εἰ, ἐξ ἧς συστελλομένης εὐκολον ἦτο, ὡς διὰ σαφῶν καὶ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων ἀπεδείξαμεν, νὰ προέλθῃ βραχὺ καὶ συνεσταλμένον ι, οὐδεμία δὲ λέξις ἐν ἧ ὑπῆρχε καὶ ἡ αι καὶ ἡ οι, ὥστε ἐκόντες ἄκοντες νὰ πεισθῶσι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ὅτι ἀληθῶς προσήνεγκέ τι νέον τῇ Ἐπιστήμῃ ὁ κ. Χ. διὰ τῶν νεοτεύκτων αὐτοῦ ἀναλογιῶν. Τὰ δὲ πολυπληθῆ παραδείγματα τῶν ἀναλογιῶν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἅτινα καὶ ἀντιστρέφουσι καὶ οὔτε ρίζης οὔτε χαρακτῆρος φεῖδονται, ἐξελέγχουσι μάταιον τὴν σπουδὴν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν δύναται νὰ προσγάγῃ καὶ ὅμοια παραδείγματα ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Περὶ τῆς ὠφελείας τῶν ἐκ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς παραδειγμάτων τοῦ κ. Χ. εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν νεοτεύκτων αὐτοῦ ἀναλογιῶν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅ,τι καὶ περὶ τῆς θεμελιώσεως τῆς ἐν τῷ ἀέρι ὑπὸ τῶν Ὀρνίθων κτιζομένης Νεφελοκοκκυγίας. Ὡς ἐν πᾶσι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους περὶ τῆς κτίσεως τῆς ἐναερίου πόλεως καθορῶνται μὲν τρισμῦρια Γέρανοι προσκομίζουσαι ἐκ Λιβύης θεμελίους λίθους ἐν τῷ στόματι, ἕτεροι δὲ μῦριοι Πελαργοὶ πλινθοφοροῦντες, Χαραδριοὶ δὲ καὶ πάντα τὰ ἄλλα ποτάμια ὄρνεα φοροῦντα ὕδωρ εἰς τὸν αἶρα κάτωθεν καὶ Ἐρωδιοὶ πηλοφοροῦντες καὶ σοφώτατοι τέκτονες οἱ Πελεκᾶνες ἀποπελεκῶντες τὰ ξύλινα μέρη τοῦ τείχους, οὐδαμοῦ δὲ καθορᾶται καὶ στερεὸν ἔδαφος πρὸς θεμελίωσιν τῆς πόλεως, οὕτω καὶ ἐν πᾶσι τοῖς παραδείγμασιν, ἅτινα ἀθρόα προσέρχονται τῷ κ. Χατζιδάκη ἐκ Πόντου καὶ Ἰκάρου, ἐκ Κρήτης καὶ Κυθήρων, ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας καὶ τῆς βορείου Ἑλλάδος, ἐκ Κύμης καὶ πάσης Ἑλληνικῆς χώρας, οὐδεὶς ἐμφανίζεται θεμέλιος λίθος καὶ στερεὸν ἔδαφος πρὸς ἴδρυσιν τῆς νέας Νεφελοκοκκυγίας. Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Χ. ἀμυδρὰν ἔχει ἔννοιαν τοῦ τί ἐστὶ κριτήριον τῆς ἀληθείας ἐν ἐπιστημονικῷ ζητήματι, καὶ τούτου ἕνεκα, ἀντὶ νὰ φροντίσῃ περὶ εὐρέσεως ἐκείνων τῶν τεκμηρίων, ἅτινα εὐθὺ φέρουσι εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἀποδεικτέου, καταναλίσκεται εἰς περισυλλογὴν παραδειγμά-

των νεωτέρων αναλογιῶν, νομίζων ὅτι διὰ τοιούτων παραδειγμάτων καὶ ἄλλων πόρρωθεν συναχθέντων παραλλήλων, ἢ, ὡς γερμανιστὶ θὰ ἔλεγεν ὁ Blass, mit weither geholten Parallelen, δύναται καὶ αὐτὸς νὰ κτίσῃ νέον τι πολισμᾶτιον ἄγνωστον τέως ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ. Καὶ μέχρι τούτου θὰ ἦτο συγγνωστός ὁ ἀνὴρ, διότι συγγνωστός καὶ μάλιστα ἄξιος ἐπαίνου εἶνε καὶ ὁ ἀποτυγχάνων ἐν ἐπιχειρήσει τινί, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀποδεικνύεται ὅτι ὠρμάτο ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως νὰ προσθήσῃ καὶ αὐτὸς τὸ κατὰ δύναμιν μικρὸν τινα λίθον εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς Ἐπιστήμης οἰκοδόμημα· ἄλλ' ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα οὐ μόνον δὲν εἶνε συγγνωστός, ἀλλὰ καὶ πολλῆς μομφῆς ἄξιος ὁ κ. X., ἐπιχειρήσας ἄνευ φανερᾶς τινος ἀνάγκης νὰ καταφύγῃ εἰς ἀθέμιτα τεχνάσματα χάριν τῆς ἰδίας μικροφιλοτιμίας καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐνοικούντων πονηρῶν ζιζανίων. Εἶδομεν δὲ ὅτι τοσαύτη εἶνε ἢ ἐν τοῖς τεχνάσμασι τούτοις παρρησία τοῦ κ. X., ὥστε ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι καὶ ἄλλος λόγιος, ὅστις διαφωνῶν πρὸς ἕτερον κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἐπιστημονικοῦ τινος ζητήματος καὶ ἀδυνατῶν ἄλλως νὰ κατισχύσῃ ἐκείνου, ἔχει τὸ ἀνήκουστον θράσος νὰ διαστρέφῃ, νὰ περικόπτῃ καὶ παραχαράσῃ τοὺς λόγους αὐτοῦ, νὰ διαβάλλῃ καὶ συκοφαντῇ αὐτὸν προσωπικῶς, κατόπιν δὲ μεγαλοπρεπῶς νὰ καυχᾶται ὅτι πράττει πάντα ταῦτα χάριν τῆς ἱεραῆς ἀληθείας καὶ ὅπως ἔτι μᾶλλον ἐμπεδώσῃ τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξάρῃ τὸ ὑπέροχον τῶν ἑαυτοῦ μεθόδων. Ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ νὰ εὐχρηθῶμεν τῷ κ. Χατζιδάκῃ ὑγίειαν σώματος καὶ ψυχῆς, ταχεῖαν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν λυμαιομένων τὴν συνειδήσιν αὐτοῦ μικροβίων, πλείονα ἀκεραιότητα καὶ χρηστότητα καὶ ἐλάσσονα γλωσσολογικὴν παιδείαν. Καὶ καλὸν εἶνε, πρὶν φροντίσῃ ἐν δευτέρᾳ ἢ τρίτῃ ἀνταποκρίσει νὰ ἐπιδείξῃ νέαν σοφίαν, νὰ φροντίσῃ πρῶτον περὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ὑγιείας. Διότι ἡ μὲν ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ ἢ οὐδενὸς ἢ μικροῦ λόγου ἀξία ἐστὶ κατὰ Σωκράτη καὶ Πλάτωνα, ἡ δὲ ψυχικὴ ὑγίεια εἶνε ἀδύνατος ἄνευ τελείας ἠθικῆς ἀναρρώσεως. Ταύτην καὶ πάλιν εὐχόμεθα ὀλοψύχως τῷ κ. Χατζιδάκῃ, καί, ἂν θέλῃ, καλὴν συνάντησιν ἐν τῇ « Ἀθηνᾶ ».

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΑΙ

Ἐν σελίδι	23	στίχῳ	31	γράφει	547	ἀντί	847
»	»	24	»	33	»	695	» 965
»	»	28	»	40	»	434	» 429
»	»	41	»	48	»	σελ. 24, ἀριθ. 193	ἀντί σελ. 24, ἀριθ. 139
»	»	47	»	30	»	Τόμ. Θ', σελ. 181	ἀντί Τόμ. Δ', σελ. 181
»	»	58	»	27	»	II σελ. 579	ἀντί II σελ. 509.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΟΛΛΑΤΤΣ

